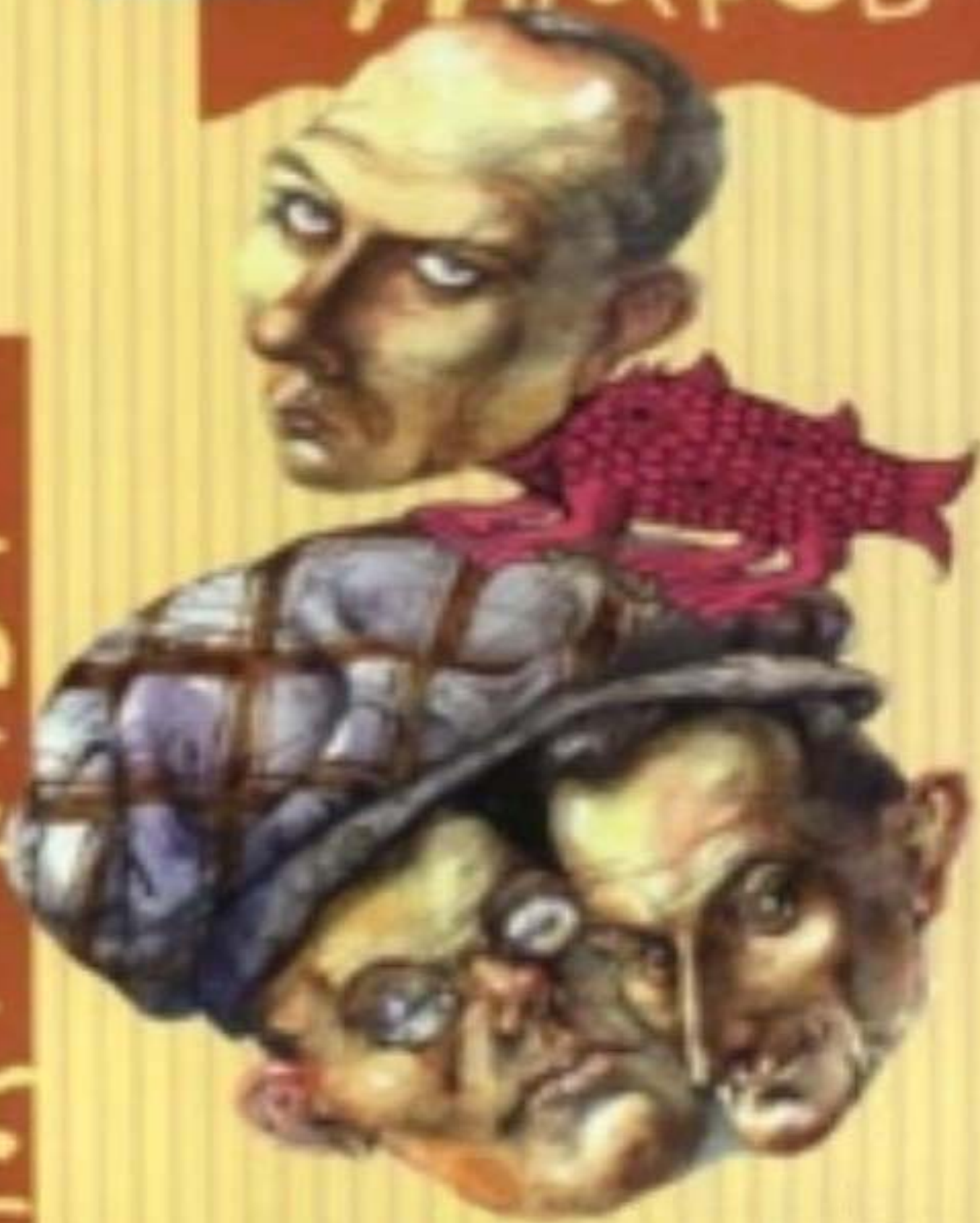

ΠΑΔΑΨΥΜ ΒΑΒΥΛ

Δ. ΧΑΡΜΣ,
ΙΩΦ & ΠΕΤΡΟΒ

**ИЛЯ ИЛФ, ЕВГЕНИЙ ПЕТРОВ,
ДАНИИЛ ХАРМС
ПАДАЩИ БАБИ**

Превод: Ася Григорова

chitanka.info

С „Падащи баби“ ще паднете от стола, защото книгата събира под една шапка трима от законодателите на съвременния руски хумор — Даниил Хармс, Иля Илф и Евгений Петров, като Хармс е представен с най-доброто от творчеството си, а Илф и Петров — с някои непубликувани на български разкази. Почти непознатия на българската публика Хармс всъщност е предтеча на повечето от тенденциите в западноевропейския абсурдизъм, а Илф и Петров нямат нужда от представяне.

17-ТЕ КОНЯ

На село един човек умрял и оставил на синовете си следното завещание.

„На най-големия си син оставям $\frac{1}{2}$ от наследството си, на средния си син оставям $\frac{1}{3}$ от наследството си, а на най-малкия си син оставям $\frac{1}{9}$ от наследството си.“

След смъртта на човека останали само 17 коня и нищо друго. Синовете започнали да делят 17-те коня помежду си.

— Аз — казал най-големият — ще взема $\frac{1}{2}$ от всички коне. Значи 17:2 — излиза $8\frac{1}{2}$.

— Че как ще вземеш $8\frac{1}{2}$ кон? — попитал средният брат. — Да не си решил да разрежеш коня на парчета?

— Така си е — съгласил се най-големият брат, — ама и вие няма да си вземете своите части. Щото 17 не се дели нито на 2, нито на 3, нито на 9!

— И какво да правим?

— Вижте — рекъл най-малкият брат, — познавам един много умен човек, казва се Иван Петрович Рассудилов, само той ще измисли как да ни помогне.

— Добре тогава, повикай го — съгласили се братята му.

Най-малкият изчезнал някъде и скоро се върнал с някакъв човек, който яздел кон и пушел тънка луличка. „Ето — рекъл най-малкият брат, — това е Иван Петрович Рассудилов.“

Разказали му братята за мъката си. Изслушал ги Рассудилов и рекъл: „Вземете и моя кон, така ще имате 18 коня и ще си ги поделите спокойно.“

Започнали братята да делят 18-те коня.

Най-големият взел $\frac{1}{2}$ — 9 коня, средният взел $\frac{1}{3}$ — 6 коня, най-малкият взел $\frac{1}{9}$ — 2 коня.

Преброили братята конете си: $9+6+2$, излезли 17 коня. А Иван Петрович яхнал своя, 18-ия кон и разпалил луличката си.

— Е, какво, доволни ли сте? — попитал той учудените братя и си заминал.

1928 година

СИНЯТА ТЕТРАДКА 10

Живял един рижав човек, който нямал очи и уши. Нямал и коса, тъй че го наричали рижав съвсем условно.

Не можел да говори, тъй като нямал уста. И нос си нямал.

Нямал дори ръце и крака. И корем нямал, и гръб нямал, и гръбнак нямал, и каквито и да било вътрешности — също. Нищо си нямал! Тъй че не е ясно за кого става дума.

Я по-добре въобще да не говорим за него.

7 януари 1937 година

СЛУЧКИ

Веднъж Орлов преяде с мачкан грах и умря. А Крилов, като научи това, също умря. Спиридонов пък си умря просто така. А жената на Спиридонов падна от бюфета и също умря. Децата на Спиридонов се удавиха в езерото. А бабата на Спиридонов се пропи и тръгна да скита. А Михайлов престана да се реши и хвана кел. А Круглов нарисува жена с камшик в ръка и се побърка. А Перехрьостов получи с телеграфен запис четиристотин рубли и така си вирна носа, че го изгониха от работа.

Хубави хора, а не могат да си стъпят здраво на краката.

22 август 1936 година

ПАДАЩИТЕ БАБИ

Една баба се надвеси от прозореца от прекомерно любопитство, падна и се преби.

От прозореца се подаде друга баба и се загледа в размазаната долу, но от прекалено любопитство също се изхлузи от прозореца, падна и се преби.

После от прозореца се изтърси трета баба, след нея четвърта, след нея пета.

Когато и шестата се прекатури, ми омръзна да ги гледам и отидох на Малцевския пазар, където, казват, на един слепец му подарили плетен шал.

1937 година

БОБРОВ СИ ВЪРВЕШЕ ПО ПЪТЯ...

Бобров си вървеше по пътя и разсъждаваше: защо, като сипеш в супата пясък, супата става безвкусна.

Не щеш ли, гледа: на пътя седи момиченце, държи в ръце червей и плаче, та се къса.

— Защо плачеш? — попита Бобров момиченцето.

— Не плача, а пея — обясни то.

— И защо пееш така? — попита Бобров.

— За да му е весело на червея — рече момиченцето. — А аз се казвам Наташа.

— Така значи? — почуди се Бобров.

— Да, точно така — отвърна момиченцето. — Довиждане!

После пъргаво се изправи, качи се на велосипеда си и отпраши.

— Толкова мъничка, а вече кара велосипед — помисли си Бобров.

(1930 година)

ОПТИЧЕСКА ИЗМАМА

Семьон Семьонович си сложи очилата, хвърли поглед към бора и що да види: на бора седнал някакъв тип и му се заканва с юмрук.

Семьон Семьонович си махна очилата, погледна пак към бора и видя, че там няма никой.

Семьон Семьонович пак си сложи очилата, погледна бора и пак вижда, че там седи някакъв тип и му размахва юмрук.

Семьон Семьонович си махна очилата и видя, че на бора няма никой.

Семьон Семьонович пак си сложи очилата, погледна бора и пак вижда, че там седи някакъв тип и му размахва юмрук.

Семьон Семьонович не иска да повярва в това явление и го смята за оптическа измама.

1934 година

ЧЕТИРИМА НЕМЦИ ЯДЯХА СВИНСКО...

Четирима немци ядяха свинско и пиеха невтасала бира. Немецът на име Клаус се задави с парче месо и стана от масата. Тогава другите трима немци почнаха да подсвиркват и шумно да се подиграват на пострадалия. Но немецът Клаус бързо преглътна парчето свинско, прекара го с невтасалата бира и вече беше готов да им го върне. След като се наситиха да се смеят на гърлото на Клаус, другите трима немци преминаха към краката му и закрещяха, че били много криви. Особено единият немец на име Михаел, той най-много се смееше на кривите крака на немеца Клаус. Тогава немецът Клаус посочи с пръст немеца Михаел и каза, че не е виждал втори като него, дето толкова глупаво произнася думите „криви крака“. Немецът Михаел изглежда въпросително всички, като че очакваше нещо, и стрелна немеца Клаус с поглед, издаващ крайна неприязън. Тогава немецът Клаус отпи от невтасалата бира, а в главата му се въртеше следната мисъл: „Между мен и немеца Михаел започва кавга.“ Останалите двамина немци мълчаливо си дъвчеха свинското. А немецът Клаус, отпил глътка бира, огледа всички с вид, който изразяваше следното: „Знам какво искате от мен, но за вас аз съм черна кутия.“

юни 1933 година

ХИМЕЛКУМОВ

Химелкумов гледаше момичето в отсрещния прозорец. Но момичето от отсрещния прозорец нито веднъж не погледна към Химелкумов. „Това е от стеснителност“, помисли си Химелкумов.

* * *

Химелкумов си боядиса лицето със зелен туш и се приближи до прозореца. Нека всички си мислят „Този пък колко е странен“, рече си Химелкумов.

* * *

Тютюнът свърши и Химелкумов нямаше какво да пуши. Дърпаше от празната лула, но това само увеличаваше мъчението му. Така изтекоха два часа. А после тютюнът се появи.

* * *

Химелкумов фиксираше с поглед едно девойче и мислено му заповядваше да обърне глава към него. Това обаче не помагаше. Тогава Химелкумов започна да заповядва мислено на момичето да не гледа към него. И това не помогна.

* * *

Химелкумов търсеше вътрешна идея, за да потъне за цял живот в нея. Приятно е да си почти луд по едно-единствено нещо. Такива хора го откриват навсякъде и във всичко. И всичко останало има пряко отношение към любимата им идея фикс.

* * *

Внезапно Химелкумов беше обхванат от страшна алчност. Не беше ясно обаче върху какво се разпростираше тази алчност. Химелкумов си повтаряше правилата за пренасяне на думите и дълго размишлява за буквите „с“, „т“ и „в“, които не се делят. „Днес съм много алчен“, говореше си самичък Химелкумов. Хапеше го бълха, той се чешеше и разчленяваше на ум думата „естество“, както трябва да бъде пренесена от един ред на друг.

юни 1933 година

ПРОФЕСОР ТРУБОЧКИН

(1)

В редакцията на „Чиж“ влезе дребно човече с гъста черна брада, с дълъг черен дъждобран и с черна шапка с широка периферия. То държеше под мишница огромен плик, запечатан със зелен печат.

— Аз съм прочутият професор Трубочкин — каза странното човече с тънък глас.

— А, значи вие сте професор Трубочкин! — възкликна редакторът. — Отдавна ви чакаме. Читателите на нашето списание ни задават какви ли не въпроси. Затова и се обърнахме към вас, понеже само вие можете да отговорите на всякакъв въпрос. Дочухме, че знаете всичко.

— Да, знам всичко — рече професор Трубочкин. — Мога да карам аероплан, трамвай и подводница. Мога да говоря руски, немски, турски, самоедски и фистолски. Мога да пиша стихове, да чета книга, както съм си с краката нагоре, да стоя на един крак, да правя фокуси и дори да летя.

— Е, това вече е невъзможно — рече редакторът.

— Не, възможно е — възрази професор Трубочкин.

— Ами тогава, хайде, полетете де — рече редакторът.

— Моля — каза професор Трубочкин и се качи на масата. Затича се, обърна една мастилница и бурканче с лепило, изрита на пода няколко книги, разпердушини нечий ръкопис и скочи във въздуха. Дъждобранът на професора се изду и прошумоля над главата на редактора, а самият професор замахаше с ръце и с гръм и трясък полетя към пода.

Всички се спуснаха към професора, но той моментално скочи на крака и каза:

— Правя всичко много бързо. Мога да събера за миг две каквито и да е числа.

— Я да видим — рече редакторът, — колко е три и пет?

— Четири — отвърна професорът.

— Не — възрази редакторът, — грешите.

— А, да — съгласи се професорът, — деветнайсет.

— Не и не! — рече редакторът. — Пак сгрешихте. Аз получих осем.

Професор Трубочкин поглади брадата си, остави на масата плика със зеления печат и каза:

— Искате ли ей сега да ви съчиня едно страхотно стихотворение?

— Ами добре — рече редакторът.

Професор Трубочкин се стрелна към масата, взе молив и бързо-бързо започна да пише. Дясната му ръка изведнъж помътня и изчезна.

— Готово — съобщи професорът, подавайки на редактора ситно изписан лист хартия.

— А къде се дяна ръката ви, докато пишехте? — попита редакторът.

— Ха-ха-ха! — разсмя се професорът. — Докато пишех, движех ръката си толкова бързо, че вие престанахте да я виждате.

Редакторът взе листа и започна да чете стиховете:

Жик жик жик.

Фок фок фок.

Рик рик рик.

Шук шук шук.

— Това пък какво е? — викна редакторът. — Нищо не разбирам.

— Това е на фистолски — каза професор Трубочкин.

— Що за език е това? — попита редакторът.

— На този език говорят фистолците — рече професор Трубочкин.

— И къде живеят тези фистолци? — попита редакторът.

— Във Фистолия — отвърна професорът.

— Къде се намира Фистолия? — попита редакторът.

— Фистолия се намира в Компотия — обясни професор Трубочкин.

— А къде се намира Компотия? — попита редакторът.

— В Чучечия — каза професорът.

— А Чучечия?

— В Бамбамбия.

— А Бамбамбия?

— В Тилипампампия.

— Извинете, професор Трубочкин, какво ви става? — рече изведнъж редакторът, като опули очи. — Какво стана с брадата ви?

Брадата на професора лежеше на масата.

— Ох! — възкликна професорът, грабна брадата си и търти да бяга.

— Чакайте! — викна редакторът.

— Дръжте професора! — развика се художникът Тутин.

— Дръжте го! Дръжте го! Дръжте го! — закрещяха всички и се спуснаха след него. Но от професора нямаше и следа.

Дъждобранът му бе захвърлен в коридора, шапката му — на стълбищната площадка, а брадата му — на стълбите.

А от самия професор нямаше и помен.

По стълбите слизаше момче в сиво яке.

Редакторът и художникът се върнаха в редакцията.

— Вижте, пликът е тук! — викна писателят Колпаков.

Пликът, запечатан със зелен печат, беше на бюрото. На него пишеше:

До редакцията на списание „Чиж“

Редакторът взе плика, разпечата го, извади един лист от него и прочете:

Здравей, редакция на „Чиж“,

Току-що се връщам от околосветско пътешествие.

Ще си почина от пътя и утре ще дойда при Вас.

Знам всичко и ще отговарям на всякакви въпроси от Ваши читатели.

Изпращам Ви портрета си. Отпечатайте го на корицата на брой 7 на „Чиж“.

Това писмо ще Ви предаде Федя Кочкин.

Ваш професор Трубочкин

— Кой е този Федя Кочкин? — попита писателят Колпаков.

— Не знам — каза редакторът.

— Ами тогава кой беше тук и твърдеше, че е професор Трубочкин? — попита художникът Тутин.

— Не знам. Не знам — рече редакторът. — Да почакаме до утре, когато ще дойде истинският професор Трубочкин и сам ще ни обясни всичко. Сега и аз нищо не разбирам.

(2)

Писателят Колпаков, художникът Тутин и редакторът на „Чиж“ седяха в редакцията и чакаха прочутия професор, който знае абсолютно всичко.

Професорът беше обещал да дойде точно в 12 часа, но вече удари два, а него го нямаше.

В два и половина телефонът в редакцията се раззвъня. Редакторът вдигна слушалката.

— Слушам — каза редакторът.

— Ба-ба-ба-ба-ба — чуха се страшни звуци, подобни на топовни гърмежи.

Редакторът извика, изпусна слушалката и се хвана за ухото.

— Какво става? — викнаха писателят Колпаков и художникът Тутин и се спуснаха към редактора.

— Оглуши ме — рече редакторът, като чистеше с пръст ухото си и си тръскаше главата.

— Бу-бу-бу-бу-бу! — се чуваше от слушалката.

— Това пък какво е? — попита художникът Тутин.

— Кой го знае! — викна редакторът и продължи да тръска главата си.

— Чакайте — каза писателят Колпаков. — Струва ми се, че различавам някакви думи.

Всички млъкнаха и се заслушаха.

— Бу-бу-бу... бъда... бу-бу... бива... бол... балу... ту-бу-бу! — се носеше от телефонната слушалка.

— Някой като че говори с нечувано страховит бас! — викна художникът Тутин.

Редакторът събра длани във фуния, приближи ги до телефонната слушалка и викна:

— Ало! Ало! Кой е?

— Великанът Бобов-бов-бов-бов! — се дочу от слушалката.

— Какво? — учуди се редакторът. — Че нали великани не съществуват.

— Не съществуват, ама аз съм великанът Бобов — отвърна гръмовно слушалката.

— И какво искате от нас? — попита редакторът.

— Нали чакате професор Трррррубочкин? — попита гласът от слушалката.

— Да, да, да! — зарадва се редакторът. — Той къде е?

— Хра-хра-хра-хра! — закиска се слушалката толкова силно, че на редактора, на писателя Колпаков и на художника Тутин им се наложи да си запушат ушите.

— Аз, аз хра-хра-хра залових професор Трррррубочкин! И няма да го пусна при вас — при вааас! — викаше странният глас от слушалката.

— Професорррр Трррррубочкин е мой лекар ар-ар-ар, рик ерик кикирик... — изтреця нещо и изведнъж утихна. От телефонната слушалка излизаше дим.

— Този страшен великан викаше толкова силно, че май развали телефона — рече редакторът.

— Ама какво е станало с професора? — попита писателят Колпаков.

— Трябва да спасим професора! — викна редакторът. — Спешно да му се притечем на помощ!

— Само че къде? — попита художникът Тутин. — Дори не знаем къде живее този великан Бобов.

— И какво да правим? — зачуди се писателят Колпаков.

Изведнъж телефонът отново иззвъня.

— Не е развален! — възкликна редакторът и се спусна към телефона.

Редакторът вдигна слушалката и тутакси пак я пусна на вилката. После пак я вдигна и викна в нея:

— Ало! Слушам ви — и отскочи поне на пет крачки.

В слушалката нещо тихо прещрака. Редакторът се приближи и я допря до ухото си.

— Обажда се Федя Кочкин — чу се от телефонната слушалка.

— Да, да, чувам ви! — викна редакторът.

— Професор Трубочкин е попаднал при великана Бобов. Тичам да го спасявам. Очаквайте да ви позвъня. Дочуване.

И редакторът чу как Федя Кочкин затвори телефона.

— Федя Кочкин отива да спасява професор Трубочкин — каза редакторът.

— А ние какво да правим? — попита писателят Колпаков.

— Не ни остава друго, освен да чакаме.

(3)

Секретното писмо

Аз, писателят Колпаков, току-що получих телеграма от Федя Кочкин. Федя съобщава, че е открил професор Трубочкин и великана Бобов и вдругиден ще ги доведе в редакцията. Казах го само на художника Тутин. Никой друг не знае за това. Мълчете си и вие, деца, не казвайте никому, че професор Трубочкин скоро ще дойде в редакцията. Как само ще се почудят всички! А какво стана после, ще ви разкажа в 12-и брой на „Чиж“.

Писателят Колпаков

(4)

В редакцията на „Чиж“ цареше страшен хаос. Масите, столовете, подът и подпрозоречните дъски бяха затрупани с писма, пълни с читателски въпроси към професор Трубочкин.

Редакторът седеше върху вързоп с писма, похапваше си хляб с масло и се чудеше — как може да се отговори на въпроса: „Защо крокодилът е по-нисък от хипопотама?“

Внезапно в коридора се разнесоха шум и тропот, вратата се отвори и в редакцията се втурнаха писателят Колпаков и художникът Тутин.

— Ура! Ура! — развика се художникът Тутин.

— Какво става?

В този момент вратата се отвори отново и в стаята влезе момче в сиво яке.

— Този пък кой е? — недоумяваше редакторът.

— Ура-а! — викнаха Колпаков и Тутин.

Шумът в редакцията събра хора от цялото издателство. Дойдоха и водопроводчикът Козма, и линотиперът Петров, и книговезецът Риндаков, и чистачката Филимоновна, и Николай Андреич от асансьора, и машинописката Наталия Ивановна.

— Какво става? — викаха те.

— Ама на какво прилича това? — викаше редакторът.

— Ура-а! — викаше момчето в сиво яке.

— Ура-а! — присъединиха се писателят Колпаков и художникът Тутин.

Никой нищо не разбираше.

Изведнъж в коридора нещо изтропа четири пъти, после нещо гръмна, като да бе изстрел, и приведен, за да мине през вратата, в редакцията нахлу толкова огромен на ръст човек, че когато се изправи, главата му почти докосна тавана.

— Ето ме и мен — рече човекът с тъй страховит глас, че стъклата зазвъняха, капачето на мастилницата заподскача и лампата се разлюля.

Машинописката Наталия Ивановна изпищя, книговезецът Риндаков се скри зад шкафа, гардеробиерът Николай Андреич се почеса по тила, а редакторът се приближи до огромния човек и попита:

— Вие кой сте?

— Аз ли? — възкликна великанът с такъв гръмовит глас, че редакторът си запуши ушите и заклати глава.

— Не, по-добре мълчете! — викна редакторът.

В това време в редакцията влезе набит човек с черна брадичка и блестящи очи. Беше облечен с кожена куртка, а на главата си носеше кожена фуражка.

Едва влязъл в стаята, той си свали фуражката и рече:

— Здравейте.

— Вижте-вижте! — развика се печатарят Петров. — Точно неговият портрет беше отпечатан в седма книжка на „Чиж“.

— Я, че това е професор Трубочкин! — викна чистачката Филимоновна.

— Да, аз съм професор Трубочкин — потвърди човекът с кожената куртка. — А това е моят приятел великанът Бобов, момчето пък е помощникът ми Федя Кочкин.

— Ура! — тутакси възкликна редакторът.

— Бях при великана Бобов — каза професорът. — Цели два месеца водихме с него научен спор по въпроса, кой е по-силен: лъвът или тигърът. И може би все още щяхме да спорим, ако не беше дошъл Федя Кочкин да ни каже, че читателите на „Чиж“ чакат да им отговоря на въпросите.

— Отдавна чакат — каза редакторът и посочи купчините с картички и пликове, големите пакети и кратичките бележки. — Вижте какво става тук. Това са все въпроси от наши читатели.

— Е, сега ще отговоря на всички — каза професор Трубочкин. — Бобов, събери, моля те, всички тези пликове и хартийки и ги занеси вкъщи.

Бобов запретна ръкави, извади от джоба си въже, овърза писмата и пакетите в четири огромни денка, метна ги на раменете си и излезе от редакцията.

— Ето това е — рече професор Трубочкин, — останаха само стодвеста писма. На тях ще отговоря веднага.

Професор Трубочкин седна на масата, а Федя Кочкин започна да разпечатва писмата и да ги подрежда на купчинка пред професора. Правеше го толкова бързо, че на присъстващите им се зави свят и те побързаха да излязат в коридора.

Последен излезе редакторът.

— Ура! — каза редакторът. — Сега всичките ни читатели ще получат отговор на въпросите си.

— Не, не всички — отвърнаха писателят Колпаков и художникът Тутин, —

САМО ОНЕЗИ,
КОИТО СЕ АБОНИРАТ
ЗА „ЧИЖ“

ПРЕЗ 1934 ГОДИНА.

1933 година

ОБИТАВАХМЕ ДВЕ СТАИ...

Обитавахме две стаи. Моят приятел заемаше по-малката, а аз — доста просторно помещение с три прозореца. Приятелят ми не си беше вкъщи по цели дни, прибираше се в стаята си само да пренощува. Аз пък си седях в моята почти през цялото време и ако излизах, то беше или да прескоча до пощата, или да си купя нещо за ядене. Отгоре на всичко пипнах сух плеврит и това съвсем ме прикова към стаята.

Обичам да бъда сам. Но мина цял месец и самотата ми омръзна. Книгата вече не ме развличаше, а зад бюрото можех да седя сума ти време по задължение, без да напиша нито ред. Отново посягах към книгата, а листът си оставаше празен. Пък и това неразположение! С една дума, почнах да скучая.

Градът, в който живеях по онова време, изобщо не ми харесваше. Беше на възвишение и отвсякъде се откриваха изгледи като за пощенска картичка. Но и те толкова ми бяха опротивели, че предпочитах да си седях вкъщи. То и без това освен до пощата, пазара и магазина нямаше къде да ходя.

Така че си седях у дома като затворник.

Имаше дни, в които не ядях нищо. Тогава се опитвах да си вдъхвам радостно настроение. Изтягах се на кревата и започвах да се усмихвам. Усмихвах се по двацет минути без прекъсване, но след това усмивката ми преминаваше в прозявка. Това беше много неприятно. Раздвижвах уста само колкото да се усмихна, но тя от само себе си се отваряше по-широко и аз се прозявах. Започвах да мечтая.

Виждах пред себе си глинено гърне с мляко и парчета пресен хляб. А самият аз седя на масата и пиша ли, пиша. Бюрото, столовете и креватът са осеяни с изписани листове. А аз продължавам да пиша, намигам и се усмихвам на мислите си. И е толкова приятно, че хлябът и млякото са до мен, редом до ореховата кутийка с тютюн!

Отворих прозореца и погледнах в градината. Досами къщата ни имаше жълти и лилави цветя. По-нататък растеше тютюн и се извисяваше голям кестен. А зад тях започваше овощната градина.

Беше много тихо и само влаковете пееха в подножието на хълма.

Днес не можах да свърша нищо. Сновях из стаята, после сядах на масата, след малко ставах и се премествах на стола люлка. Вземах книга, но тутакси я захвърлях и пак почвах да кръстосвам из стаята.

Внезапно започваше да ми се струва, че съм забравил нещо, някаква случка или важна дума.

Мъчително се опитвах да си спомня тази дума и дори почна да ми се струва, че тя почва с буквата „м“. Или не! Не беше с „м“, а с „р“.

Разум? Радост? Рамка? Ремък? Или: Мисъл? Масло? Материя?

Не, естествено, че беше с буквата „р“, ако, разбира се, беше само една дума!

Варях си кафе и си пеех думи с буква „р“. О, колко думи с „р“ се сетих! Може би между тях е била и онази, но не съм я познал, а съм я сметнал за такава, каквито са и всички останали. А може би такава дума изобщо не съществуваше.

1932–1933 година

АМЕРИКАНСКИ РАЗКАЗ

В един американски съд била подадена жалба от пазач на кланица, че някакъв младеж му бил счупил ръката. Съдията извикал младежа и го попитал: „Ти ли счупи ръката на пазача?“ Младежът рекъл: „Не, не съм му чупил ръката.“ Пазачът обаче възразил: „Как така да не си ми счупил ръката! Ами нали зарад тебе си я счупих!“ Тогава съдията попитал: „Как стана това?“ Оказало се, че е станало по следния начин:

Този млад и як момък се промъкнал в кланицата, отрязал от едно кравешко виме цицка, закрепил я да стърчи от дюкяна на панталона си и си тръгнал така.

Пазачът съгледал момъка, облещил се и му подвикнал: „Ей, я се погледни как си тръгнал!“

А момъкът взел нож и отвърнал „Уф, все ми е едно!“, отрязал с ножа цицката и я хвърлил на земята.

Пазачът паднал и си счупил ръката.

януари 1934 година

ОБЕЗОРЪЖЕНИЯТ, ИЛИ НЕСБЪДНАТАТА ЛЮБОВ

ТРАГЕДИЕН ВОДЕВИЛ В ЕДНО ДЕЙСТВИЕ

Лев Маркович (*подскачайки към една дама*): Разрешете!

Дамата (*отблъсква го с ръка*): Махнете се!

Л. М. (*напира*): Разрешете!

Дамата (*изритва го*): Я се разкарайте!

Л. М. (*попипва се с ръце*): Поне веднъж!

Дамата (*рита с крака*): Махайте се! Махайте се!

Л. М.: Само един път!

Дамата мучи, демек „Не“. Л. М. с жест „Един! Поне един път!“. Дамата извързва очи. Л. М. се суети, пъха ръка за инструмента си и изведнъж открива, че не може да го намери.

Л. М.: Почакайте (*Тършува с ръце.*) Ах, по дяволите!

Дамата гледа удивено Лев Маркович.

Л. М.: Ама че история!

Дамата: Какво става?

Л. М.: Хм... (*Шари недоумяващо с очи.*)

Завеса.

1934 година

НЯКАКЪВ БОЯДЖИЯ СЕДНА НА ЕДНА ЛЮЛКА...

Някакъв бояджия седна на една люлка и рече: „Засилете ме ей до оная издатина и това е.“ Петров и Комаров хванаха въжето.

— Хайде! — каза бояджията и люлката отхвъркна нагоре.

Бояджията се отблъскваше от стената с крака. Люлката излиташе и пак се засилваше към стената. А бояджията пак се отблъскваше от нея с крака.

Петров и Комаров дърпаха въжето поред. Ту Петров, ту Комаров. Докато единият дърпаше, другият за всеки случай държеше свободния му край.

Бояджията се вдигаше все по-високо.

На първия етаж имаше някакъв кооператив. Бояджията се издигна до табелата и опря крак в буквата О.

В това време Комаров увисна на въжето и люлката с бояджията спря срещу прозореца на втория етаж. Бояджията присви нозе, за да не се стовари върху стъклото на прозореца, но в това време на въжето увисна Петров и бояджията се оказа до стената между втория и третия етаж. На стената беше написано с тебешир: „Ванка е дърдорко, а Наташка е глупачка!“

„Виж ти, рече си бояджията и поклати глава, чак дотук са стигнали, дяволите!“

Но на въжето отново увисна Комаров и бояджията видя пред себе си отворен прозорец, а в прозореца — стая. В стаята имаше двама души, единият със сако, а другият като че без сако. Оня в сако беше стиснал другия, дето май че нямаше сако, и го душеше.

В този момент обаче на въжето увисна Петров и бояджията видя някакъв ръждив корниз.

— Чакай! — развика се бояджията. — Давай обратно!

Петров и Комаров вирнаха глава нагоре и го зяпнаха.

— Какво гледате! Надолу! По-бързо! Там в прозореца душат човек! — викаше бояджията и риташе с крака в отворения прозорец.

Петров и Комаров се засуетиха и увиснаха едновременно на въжето. Бояджията отлетя направо към четвъртия етаж, като здравата удари крака си в корнiza.

— Надолу, по дяволите! — изкрещя бояджията над цялата улица.

Петров и Комаров, изглежда, схванаха каква е работата, и почнаха лека-полека да отпускат въжето. Люлката запълзя надолу. На улицата започна да се събира тълпа.

Бояджията се наведе и надникна в прозореца.

Човекът без сако лежеше на пода, а човекът със сако го беше яхнал и продължаваше да го души.

— Какво става там? — викаха отдолу Петров и Комаров.

— Ами един човек души друг! — изкрещя бояджията. — Ще те науча аз тебе!

С тези думи бояджията се изхлузи от люлката и скочи в стаята.

Олекналата люлка се разлюля и се удари о стената, отлетя далеч от сградата и със засилка фрасна водосточната тръба.

В тръбата нещо зашумя, затрополя, затъркаля се и се посипа. Народът с викове отскочи към средата на улицата. А от водосточната тръба на тротоара изпаднаха три малки парчета от тухла.

Тълпата пак се приближи до сградата.

Петров и Комаров все още бяха вкопчени във въжето и показваха как са дърпали люлката нагоре, как бояджията им е викнал да я отпуснат надолу и как един човек души друг.

Тълпата ахкаше и охкаше, гледаше нагоре и най-после взе решение да помогне по някакъв начин на бояджията. Един човек със сламена шапка предлагаше помощта си и уверяваше, че по водосточната тръба може да се изкатери до края на света. Бабичка със спаружено лице и толкова голям нос, че можеш да го обхванеш с две ръце, настояваше всичките мошеници да бъдат предадени на милицията и да им приберат паспортите, че да се научат те как се мъчат хората.

Петров и Комаров, все още стиснали въжето, говореха: „Няма да го пуснем! Сега вече не! Няма го майстора!“

В това време от вратата на сградата изхвърча портиерът с огромен космат калпак, със син потник и червени галоши, нахлузени върху парцаливи валенки. С вик „Какво става тук?“ той се втурна към Петров и Комаров.

Обясниха му, че на четвъртия етаж, ей в оня прозорец, някакъв човек души друг.

— След мен! — викна портиерът и затича към входа. Тълпата се спусна подире му.

Петров и Комаров завързаха въжето за някаква дървена дъга, щръкнала от земята, и със заканата „Не, драги, няма да се измъкнеш!“ също потънаха във входа.

Като стигна до площадката на четвъртия етаж, портиерът спря за секунда и се хвърли към вратата, на която имаше табелка с надпис „ап. 8. Звънете 8 пъти“. А под тази табелка висеше друга, на която пишеше „Звънецът не работи. Чукайте“.

Всъщност на вратата и без това нямаше никакъв звънец.

Портиерът застана с гръб към вратата на един крак, а с другия започна да рита по нея.

Народът се натъпка на по-долната площадка и оттам наблюдаваше портиера.

А той риташе вратата така усърдно и червеният галош се мяташе напред-назад толкова бързо, че на бабичката с дългия нос ѝ се зави свят.

Но вратата не се отваряше.

Мъжът със сламената шапка рече, че се наема да отвори всяка ключалка с обикновен пирон.

На което бабата с дългия нос отвърна, че вече са почнали да правят бравите толкова калпаво, та на крадците нищо не им струва да ги отварят и затварят дори и с нокти.

Тогава момъкът с торбата, от която стърчаха свещичка и опашката на някаква солена риба, отбеляза, че френските ключалки се отварят най-лесно, ако ги удариш с чук. Тогава чугунената рамка се чупи и ключалката се отваря сама.

На долния етаж Петров и Комаров си обясняваха един на друг как бояджията влязъл през прозореца и как може да се залови човек, ако държи в ръце ловджийска пушка, заредена с дребни сачми.

А портиерът продължаваше да рита с крак вратата.

— Не отварят — рече портиерът и извъртя шапката си на обратно.

(1934 година)

ИСТОРИЯ

Абрам Демянович Понтопасов извика високо и притисна очи с кърпичка. Но беше късно. Пепелта и дребната прах полепнаха по очите му. Оттогава очите му се разболяха, постепенно се покриха с кел и Абрам Демянович ослепя.

Изгониха слепия инвалид Абрам Демянович от службата и му дадоха мизерна пенсия 36 руб. месечно.

Предельно ясно е, че Абрам Демянович не можеше да преживее с тези пари. Килограм хляб струваше рубла и десет копейки, а връзка праз лук — 48 коп. на пазара.

Така че инвалидът от трудовата злополука все по-често започна да наднича в помийните ями.

Сред всичката смет и мръсотия слепецът много трудно можеше да попадне на отпадък, годен за ядене.

А по чуждите дворове не беше лесно дори да откриеш ямата за сметта. Не можеш да я видиш, а някак не върви да попиташ: „Къде е помийната ви яма?“

Оставаше само да я подуши.

Някои помийни ями вонят така, че и от цял километър ще ги усетиш, но други, ако са с капак, е невъзможно да бъдат открити.

Пак добре, ако се падне сговорчив портиер, а то друг така ще те смрази, че колкото и да е голям, апетитът ти ще изчезне.

Веднъж Абрам Демянович хлътна в чужда помийна яма, но там го ухапа плъх и той изпълзя обратно. Тъй че тоя ден слепецът не яде нищо.

Но ето че една сутрин нещо отскочи от дясното око на Абрам Демянович. Абрам Демянович го разтърка и изведнъж му просветна. А след това нещо изскочи и от лявото му око и Абрам Демянович прогледна.

От тоя ден му потръгна.

Навсякъде започнаха да приемат Абрам Демянович с отворени обятия. А в Наркомтяжпром, там пък едва ли не го понесоха на ръце.

И така Абрам Демянович стана велик човек.

8 януари 1935 година

УЛИЧНО ПРОИЗШЕСТВИЕ

Веднъж някакъв човек скочи от трамвая, но толкова тромаво, че попадна под автомобил.

Уличното движение спря и един милиционер се захвана да изяснява как е станало това нещастие.

Шофьорът дълго му обясняваше, сочейки с пръст предните колела на автомобила.

Милиционерът попипа колелата и записа нещо в тефтерчето си.

Наоколо се събра доста многобройна тълпа.

Някакъв гражданин с мътни очи през цялото време падаше от крайпътния камък.

Една дама непрекъснато фиксираше друга дама, а тя от своя страна все зяпаше първата дама.

След това тълпата се разпръсна и уличното движение се възстанови.

Само гражданинът с мътните очи още дълго се катереше и падаше от крайпътния камък, но най-после и той прекрати това свое занимание.

В това време някакъв човек, нарамил току-що купен, както се виждаше, стол, падна под трамвая.

Милиционерът цъфна отново, пак се събра тълпа и уличното движение спря, а гражданинът с мътните очи пак започна да пада от крайпътния камък.

Е, после всичко отново се оправи, а Иван Семьонович Карпов дори се отби в гостилницата.

10 януари 1935 година

В ПРОЗОРЕЦА, ЗАКРИТ С ЩОРА...

В прозореца, закрит с щора, вече просветляваше, тъй като денят настъпваше. Подовете заскърцаха, вратите запяха, в квартирите заразместваха столове. Докато се измъкваше от кревата, Ружецки падна на пода и си разби лицето. Но понеже бързаше за работа, излезе на улицата, закрил лицето си с ръце. Ръцете му пречеха да вижда къде стъпва, и затова на два пъти налетя на колоната за афиши, блъсна някакъв дядка с платнена шапка с кожени наушници, с което докара дядката до такава ярост, че един портиер, случил се наблизко, докато се мъчеше да докопа една котка с лопатата, рече на развилнелия се старец: „Срамно е, чичо, да безобразничиш така на тия години!“

1935 година

СОНЕТ

Случи ми се нещо невероятно: изведнъж забравих, кое число върви първо — 7 или 8?

Отидох при съседите да ги питам какво мислят по този въпрос.

И какво беше учудването ни, когато внезапно установиха, че и те не могат да си спомнят реда на броене. Помнеха 1, 2, 3, 4, 5 и 6, а по-нататък бяха забравили.

Тръгнахме всички заедно към големия гастроном на ъгъла на „Знаменска“ и „Басейнова“ и казахме на касиерката за нашата главоблъсканица. Касиерката се усмихна тъжно, изплези езиче и като смръщи леко носле, рече:

— Според мен седем е след осем в случаите, когато осем е след седем.

Благодарихме на касиерката и радостно изскочихме от магазина. Но като вникнахме в думите ѝ, пак изпаднахме в униние, понеже ни се сториха лишени от какъвто и да било смисъл.

Какво да сторим? Отидохме в Лятната градина и започнахме да броим дърветата. Като стигнахме до шестото, запънахме и започнахме да спорим: според едни следваше 7, а според други — 8.

Кой знае колко дълго щяхме да спорим, но за щастие някакво хлапе се изгърси от пейката и си счупи челюстта. Това ни отвлече вниманието от спора.

А след туй се разотидохме по къщите.

12 ноември 1935 година

КОГАТО СЪПРУГАТА ЗАМИНЕ НЯКЪДЕ САМА...

Когато съпругата замине някъде сама, мъжът ѝ се върти из стаята и място не може да си намери.

Ноктите му порастват страшно, главата му се тресе, а лицето му се покрива с дребни черни точки.

Квартирантите успокояват изоставения и го хранят със свинска пача. Но напуснатият мъж губи апетит и пие предимно гол чай.

А в това време жена му се къпе в езеро и случайно закача с крак коренище под водата. Изпод коренището се подава щука и ухапва жената за петата. Жената с писък изскача от водата и се затичва към къщи. А насреща ѝ — дъщерята на хазяите. Жената ѝ показва ранения си крак и я моли да го превърже.

Вечерта съпругата пише писмо на мъжа си и подробно описва злополуката.

Мъжът прочита писмото и го обхваща толкова силно вълнение, че изпуска чашата с вода, която пада на пода и се счупва.

Мъжът събира парчетата и си порязва ръката.

След като превързва ранения си пръст, мъжът сяда да пише писмо на жена си. После излиза на улицата, за да го пусне в пощенската кутия.

Но на улицата мъжът намира кутия от цигари, а в кутията има 30 000 рубли.

Мъжът спешно привиква с писмо жена си и двамата си заживяват щастливо.

1935 година

ГРИГОРИЕВ...

Григориев (*като удря Семьонов по муцуната*): Ето че дойде и зимата! Време е да запалим печката. Как мислите?

Семьонов: Според мен, ако се погледне сериозно на забележката ви, май че наистина е дошло време да палим печката.

Григориев (*като удря Семьонов по муцуната*): А според вас зимата тая година студена ли ще бъде или мека?

Семьонов: Ами ако се съди по това, че лятото беше дъждовно, зимата ще е студена. Когато лятото е дъждовно, зимата винаги е студена.

Григориев (*като удря Семьонов по муцуната*): На мене пък никога не ми е студено!

Семьонов: Напълно вярно е това, което казвате, че не ви е студено. Такава ви е натурата.

Григориев (*удря Семьонов по муцуната*): И не мръзна!

Семьонов: Ох!

Григориев (*удря Семьонов по муцуната*): Какво „Ох“?

Семьонов (*държи ръката си на бузата*): Ох! Боли ме лицето!

Григориев *Защо ви боли? (И при тези думи цапва Семьонов по мутрата.)*

Семьонов (*пада от стола*): И аз не знам.

Григориев (*рита Семьоном по мутрата*): Мене пък нищо не ме боли!

Семьонов: Аз тебе, мръсничко, ще те отуча да се биеш! (Опитва се да стане.)

Григориев (*удря Семьонов по мутрата*): Ама и ти си един учител!

Семьонов (*пада по гръб*): Свиня мръсна!

Григориев: Я си подбирай изразите!

Семьонов (*мъчи се да се надигне*): Много търпях, братко. Стига вече. Ти, изглежда, не разбираш от дума. Сам си си виновен...

Григориев (рита Семьонов по мутрата с тока на обувката си):
Приказвай си, приказвай си! Слушам те!

Семьонов (*пада по гръб*): Ох!

Влиза Лянев.

Лянев: Ей, какво става тук?

ЗА ТОВА, КАК СЕ РАЗПРЪСНА ЕДИН ЧОВЕК

— Казват, че всички хубави жени са с голям задник. Ох, обичам гърдестите женички, харесва ми как миришат — и като каза това, той почна да расте, да расте и като стигна до тавана, се разпръсна на хиляди малки топчета.

Дойде портиерът Пантелей, събра всички тези топчета с лопатата, с която обикновено смяташе тора от конете, и ги отнесе някъде в задния двор.

А слънцето продължаваше да свети както преди и пищните дами продължаваха да ухаят все така възхитително.

23 август 1936 година

ЕДИН МЕХАНИК РЕШИ...

Един механик реши, докато работи, да стои ту на единия, ту на другия крак, за да не се уморява много.

Но от това нищо не излезе и той започна да се уморява повече от преди, а и работата не му спореше както по-рано.

Извикаха механика в кантората и го наказаха с предупреждение.

Но механикът реши да надвие натурата си и на работа продължи да стои на един крак.

Дълго се бори механикът с натурата си и най-накрая, почувствал болка в кръста, която се засилваше с всеки изминал ден, беше принуден да се обърне към лекаря.

(27 август 1936 година)

КАСИЕРКА

Маша намери гъба, откъсна я и я отнесе на пазара. На пазара фраснаха Маша по главата, а отгоре на всичко ѝ обещаха да я ударят и по краката. Тя се уплаши и избяга. Дотича до наркоопа и понечи да се скрие зад касата. Но завеждащият съгледа Маша и я пита: „Какво е това в ръцете ти?“ А Маша отвърща: „Гъба.“ Завеждащият ѝ вика: „Виж я ти, каква е наперена! Искаш ли да те взема на работа?“ Маша му отвърща: „Ама няма да ме вземеш.“ Завеждащият ѝ казва „Ще те взема, и още как!“ и я взема да върти касата.

Маша въртя, въртя касата, но не щеш ли — умря. Дойде милиция, състави протокол и накара завеждащия да плати глоба — 15 рубли.

Завеждащият пита: „За какво е тая глоба?“ А милицията вика: „За убийство.“ Завеждащият се уплаши, плати на бърза ръка глобата и казва: „Само по-бързо махнете от тука тази умряла касиерка.“ А продавачът от щанда за плодове се обажда: „Не, не е вярно, тя не беше касиерка. Въртеше само ръчката на касата. Ето я касиерката, седи ей там.“ Милицията отвърща:

— За нас е все едно: като е наредено да изнесем касиерката, ще я изнесем.

И милицията се запъти към касиерката.

Касиерката легна на пода зад касата и вика: „Няма да дойда.“ Милицията ѝ казва: „И защо, глупачке, няма да дойдеш?“ Касиерката вика: „Жива ще ме погребете.“

Милицията се зае да вдига касиерката от пода, но все не можеше да я вдигне — много дебела беше.

— Хванете я за краката — рече продавачът от щанда за плодове.

— Не — намеси се завеждащият, — на мен тази касиерка ми е вместо жена. И затова ви моля, не я разголвайте отдолу. Касиерката вика: „Чувате ли? Да не сте посмели да ме разголвате отдолу“.

Милицията хвана касиерката под мишниците и като я влачеше, я измъкна навън.

Завеждащият нареди на продавачите да подредят магазина и да започнат да продават.

— А с покойницата какво да правим? — попита продавачът от щанда за плодове, като посочи Маша.

— Боже мой — рече завеждащият. — Ама наистина, какво да правим с покойницата?

— И кой ще седи на касата? — попита продавачът.

Завеждащият се хвана за главата. Разпиля с коляно ябълките по тезгяха и каза:

— Хе-хе! Не можете да ме притиснете лесно! На касата ще сложим покойницата, а публиката може и да не разбере кой седи там.

Сложиха покойницата на касата, в устата ѝ боднаха цигарка, за да прилича повече на жива, а в ръцете ѝ за по-правдоподобно сложиха гъбата. Седи си покойницата зад касата като жива, само дето цветът на лицето ѝ е наситено зелен и едното око е отворено, а другото — напълно затворено.

— Нищо — вика завеждащият, — ще мине.

А публиката вече чука по вратата, вълнува се защо не отварят магазина. И най-вече една домакиня в копринено манто като се разкрещя: размахва пазарската чанта и вече се прицелва с ток в дръжката на вратата. А след домакинята някаква бабишкера, нахлупила на главата си калъфка за възглавница, вика, кара се и нарича завеждащия кооперативния магазин пинтия.

Завеждащият отвори вратата и пусна публиката. Публиката се насочи първо към щанда за месо, а после натам, където продават захар и пипер. А бабата тръгна право към рибния щанд, но по пътя погледна касиерката и се спря.

— Господи — рече, — нечиста сила!

Домакинята в коприненото манто, обиколила на бърза ръка всички щандове, и тя се носи право към касата. Но едва погледнала към касиерката, моментално спира, стои, без да гъкне, и гледа. Продавачите също мълчат и гледат завеждащия. А завеждащият поглежда иззад тезгяха и чака да види какво ще стане.

Домакинята в коприненото манто се обърна към продавачите и пита:

— Кой седи на касата?

Но продавачите мълчат, понеже не знаят какво да кажат.

Завеждащият също мълчи.

А в това време народът се стича от всички страни. Вече се събира тълпа и на улицата. Появяват се портиери. Дочуват се свирки. С една дума, истински скандал.

Тълпата беше готова да стои пред магазина, ако ще, и до вечерта, но някой каза, че на улица „Езерна“ някакви баби падат от прозорците. Тъй че тълпата около кооперативния магазин пооредя, след като мнозина се преместиха на улица „Езерна“.

31 август 1936 година

БАЩА И ДЪЩЕРЯ

Наташа имаше два бонбона. Изяде единия и ѝ остана само един. Наташа остави бонбона на масата и заплака. Не щеш ли, гледа, пред нея на масата пак има два бонбона. Наташа изяде единия и отново заплака. Плаче, а с едно око наблюдава масата дали пак няма да се появи втори бонбон. Но втори бонбон не се появи. Наташа престана да плаче и започна да пее. Пя, пя и изведнъж умря. Дойде баща ѝ, взе я и я отнесе при домоуправителя. „Ето — рече бащата на Наташа, — трябва да удостоверите смъртта.“ Домоуправителят дъхна на печата и го удари на Наташиното чело. „Благодаря“, рече бащата и отнесе Наташа на гробището. Но там беше пазачът Матвей, той по цял ден седеше при портите и не пускаше никого в гробището, тъй че се налагаше да погребват покойниците направо на улицата. Бащата погребва Наташа на улицата, свали си шапката, остави я на мястото, където бе закопал Наташа, и си отиде у дома. Влиза си вкъщи, а Наташа вече си седи там. Че как така? Ами много просто: беше изпъзляла изпод земята и дотичала до вкъщи. Ей такава работа! Бащата така се обърка, че падна и умря. Наташа викна домоуправителя и му казва: „Удостоверете смъртта.“ Домоуправителят дъхна на печата, удари го върху лист хартия и на същия лист написа: „С това се удостоверява, че този и този действително е умрял.“ Наташа взе хартиятката и тръгна с нея към гробището да я погребва. А пазачът Матвей ѝ вика: „Няма да те пусна и това е.“ Наташа казва: „Ако може, да погребва само тази хартиятка.“ А пазачът упорства: „Хич не ме и моли.“ Наташа закопа хартиятката на улицата, остави върху копаното чорапките си и си отиде. Влиза си вкъщи, а баща ѝ вече си седи там и сам си играе с металните топчета на малко билиардче.

Наташа се учуди, но не каза нищо и си отиде в стаята да расте.

Расна, расна и след четири години стана голяма госпожица. А баща ѝ се състари и прегърби. Но и двамата, като се сетят как взаимно са се помислили за покойници, се търкалят от смях по дивана. Случва се и по двайсетина минути да се смеят.

А съседите, като чуят смеха, тутакси се обличат и отиват на кино. Веднъж тръгнаха и повече не се върнаха. Май че били попаднали под автомобил.

1 септември 1936 година

ЕДИН ЧОВЕК, НА КОГОТО ПОВЕЧЕ НЕ МУ СЕ ЯДЕШЕ СУШЕН ГРАХ...

Един човек, на когото повече не му се ядеше сушен грах, се запъти към големия гастронорм, за да си хареса нещо друго, нещо рибено, саламесто, че дори и млечно.

На щанда за колбаси имаше много интересни неща, като най-интересното, разбира се, беше шунката. Но шунката струваше 18 рубли, а това беше прекалено скъпо. По джоба му беше само саламът, червен на цвят, с тъмносиви точки. Но той пък който знае защо миришеше на кашкавал, дори самият продавач каза, че не го съветва да си купува от него.

На рибния щанд нямаше нищо, защото рибният отдел временно се беше преместил там, където преди това беше отделът за спиртни напитки, той пък се беше преместил на мястото на сладкарския, сладкарският — на мястото на отдела за млечни продукти, а в млечния отдел пък се беше изтъпанчил продавач с толкова дълъг нос, че купувачите се тълпяха под арката и се страхуваха да се приближат към щанда.

И ето че нашият човек, тоя, за когото става дума, се повъртя из магазина и излезе на улицата. Човекът, заради когото започнах това повествование, не се отличавахе с никакви по-особени, достойни за отделно описание качества. Беше средно слаб, средно беден и средно мързелив. Дори не мога да си спомня с какво беше облечен. Помня само, че имаше нещо кафяво, може би панталоните, може би сакото, а може би само вратовръзката. Май че се казваше Иван Яковлевич.

Иван Яковлевич излезе от гастронорма и си тръгна за вкъщи. Като се прибра, Иван Яковлевич си свали шапката, седна на дивана, сви си цигара от махорка, пъхна я в цигаре, запали я с клечка кибрит, изпуши я, сви си втора цигара, запали я, сложи си шапката и излезе на улицата.

Безличният, безцветен живот му беше омръзнал и той тръгна към Ермитажа.

Като стигна до Фонтанка, Иван Яковлевич се спря и понечи да се върне, но нещо го досрамя от минувачите: току-виж почнали да го зяпат и да се обръщат подире му, както става, когато човек си върви, върви по пътя, и изведнъж просто така се обърне и тръгне в обратната посока. Минувачите винаги се заглеждат подир такива.

Иван Яковлевич се спря на ъгъла срещу една аптека. И за да обясни на минувачите спирането си, се престори, че търси определен номер на улицата. Без да престава да оглежда сградите, той направи няколко крачки надолу по Фонтанка, после се върна обратно и без да му мисли, влезе в една аптека.

В аптеката имаше много народ. Иван Яковлевич се опита да си пробие път до щанда, но го изблъскаха. Тогава той зараглежда стъкленото шкафче, където в различни пози се кипреха различни флакони от различни парфюми и одеколони.

Не си струва да се описва какво друго прави Иван Яковлевич, защото всичките му действия бяха все дребни и незначителни. Важно е само, че той така и не стигна до Ермитажа и към шест часа се върна вкъщи.

Там Иван Яковлевич изпуши четири цигари с махорка подред, после легна на дивана, обърна се към стената и се опита да заспи.

Но, изглежда, беше препушил, защото сърцето му биеше гръмко, а сънят все му бягаше.

Иван Яковлевич седна на дивана и пусна крака към пода.

Така проседя до осем и половина.

— Ех, да можех да се влюбя в млада красива дама — рече си Иван Яковлевич, но веднага си затисна устата с ръка и опули очи. — В млада брюнетка — продължи Иван Яковлевич, като си дръпна ръката от устата. — В онази, дето я срещнах днес на улицата.

Иван Яковлевич си сви цигара и запали.

В коридора се разнесоха три позвънявания.

— Това е за мен — каза Иван Яковлевич, докато си седеше на дивана и пушеше.

13 януари 1937 година

„МАКАРОВ! ПОЧАКАЙ!“

„Макаров! Почакай!“ — викаше Сампсонов, но Макаров, без изобщо да реагира на виковете му, тичаше и тичаше. Вече дъх не можеше да си поеме, вече всичко в гърдите му клокочеше, но Макаров тичаше, като размахваше юмруци и гълташе въздух с широко отворена уста.

Въпреки усилията си Макаров не тичаше много бързо, непрекъснато се спъваше и се хващаше за насрещните предмети. Най-после, притичвайки покрай някаква ракита, Макаров си закачи джоба за един клон и спря.

Сега пък затича Сампсонов. Сампсонов тичаше леко и свободно, притиснал юмруци към тялото си. На лицето му сияеше щастлива усмивка — личеше си, че тичането му доставя удоволствие.

— Ей, Макаров! Сега ще те настигна! — викна Сампсонов, но в тоя миг се спъна в един обрасъл с мъх пън и падна.

Тогава Макаров затича отново. Тичаше към гората. Ето го, мярна се сред хвойновите храсти, после главата му се показа между дребните борчета и най-сетне Макаров окончателно изчезна.

Сампсонов извади от джоба си малка черна извита луличка с метално капаче и гумена кесийка, напълни луличката с тютюн, разпали я, седна на един пън и пусна синьо облаче дим.

август 1937 година

ПАСАКАЛИЯ № 1

Тихата вода се полюшваше в краката ми.

Взирах се в тъмната вода и виждах небето.

Тук, на същото това място, Лигудим ще ми каже формулата за построяване на несъществуващи предмети.

Ще чакам до пет часа и ако през това време Лигудим не се покаже сред дърветата, ще си тръгна. Чакането ми става обидно. Стоя тук вече два часа и половина и тихата вода се полюшва в краката ми.

Бръкнах във водата с бастуна си. И не щеш ли, някой изпод водата хвана бастуна ми и го дръпна. Изтървах го и дървеният бастун потъна във водата толкова бързо, та чак изсвистя.

Стоях смутен и изплашен край водата.

Лигудим дойде точно в пет. Наистина беше точно пет, тъй като на другия бряг премина влак: всекидневно точно в пет той прелетява край оная къщурка.

Лигудим ме попита защо съм толкова блед. Казах му. Минаха четири минути, през които Лигудим се взираше в тъмната вода. После рече: „За това няма формула. С такива неща можеш да плашиш децата, но за нас те не са интересни. Ние не сме събирачи на фантастични сюжети. Само безсмислените постъпки са ни по сърце. Народното творчество и Хофман са ни противни. Преграда има между нас и подобни загадъчни случаи.“

Лигудим повъртя глава във всички посоки и отстъпвайки заднишком, излезе от зрителното ми поле.

10 ноември 1937 година

МАРИЯ И АНЯ ПРИВЛИЧАХА ХОРСКИТЕ ПОГЛЕДИ...

Мария и Аня привличаха хорските погледи. И двете едни такива хубавки с червените си шапчици.

— Видях една жена милиционер — рече Аня, — беше с шалвари и метална каска.

— Да, бе — поде Мария, — много е смешно. Вчера, гледам, върви по канала милиционер и носи в ръце червен вързоп. Като се приближих, видях, че носи детенце в червено одеяло. След няколко крачки отново срещнах милиционер с бебе в червено одеяло. Малко по-късно пак срещнах милиционер с бебе и пак в червено одеяло. Беше много смешно шествие на милиционери, понесли в ръце бебета, увити в червени одеяла. Оказа се, че това са жени милиционери, току-що излезли от „Опазване на майчинството и детството“, където раздавали на децата им стандартни червени одеяла.

— И с каски ли бяха? — попита Аня.

— Да — каза Мария. — Ей сега ще се качим на моста и ще ти покажа откъде Андрей Михайлович е видял удавник във Фонтанка.

— Андрей Михайлович каза, че пръв е видял удавника Шагун — рече Аня.

— Не, не, Аня, объркали сте се.

(1934–1937)

ИВАН АНДРЕЕВИЧ РЕДКИН...

Иван Андреевич Редкин се беше родил точно преди 56 години. Сега той е такава знаменитост, че няма нужда да обяснявам кой е и какъв е. Само като си помислиш какво е успял да направи този човек за петдесет и шест години! Да, геният е шило — в торба не стои.

Като се сети за рождения си ден, Иван Андреевич Редкин купи кутия шпроти и я скри в чекмеджето на бюрото си.

— Прекалено съм известен, за да разчитам, че никой няма да се сети да ме поздрави — каза си Редкин. — Който и да дойде, ще го почерпя с шпроти.

Иван Андреевич седна на дивана и зачака.

В осем часа вечерта се позвъни и Редкин се спусна да отвори външната врата. Но като дотича по коридора до банята, Редкин разбра, че е сбъркал посоката, и зави към антрето. Но като стигна до антрето, Редкин не можа да съобрази защо се е оказал там, и бавно, влачейки нозе, се помъкна към стаята си.

(1935–1937)

ЕДИН ЧОВЕК СИ ЛЕГНА ДА СПИ КАТО ВЯРВАЩ...

Един човек си легна да спи като вярващ, а се събуди невярващ.

За щастие в стаята на този човек имаше фин медицински кантар и той беше свикнал да се тегли всяка сутрин и всяка вечер. Тъй че предишната вечер, преди да си легне, човекът се беше претеглил и бе видял, че тежи 4 пуда и 21 фунта. А на другата сутрин, станал от сън вече невярващ, пак се премери и разбра, че тежи всичко на всичко 4 пуда и 13 фунта. „Следователно — реши човекът — теглото на вярата ми е било около осем фунта.“

(1936–1937)

ПОЗДРАВИТЕЛНО ШЕСТВИЕ

За седемдесетгодишнината на Наташа Артамонов затвори очи, а Хришчов и Молотков стояха над него и чакаха.

— Хайде! Хайде де! — припираше Хришчов.

А Молотков не се стърпя, дръпна стола, на който седеше Артамонов, и Артамонов тупна на пода.

— А, така ли! — развика се Артамонов, като се изправяше. — Кой ме събори от стола?

— Извинете ни — каза Молотков, — но много дълго ви чакахме, а вие все мълчите и мълчите. Като че дяволът ме накара. Просто не ни свърташе вече.

— Не ги било свъртало! — повтори иронично Артамонов. — А аз, възрастният човек, да се търкалям по пода, така ли? Ама и вас си ви бива! Срамота!

Артамонов отупа полепналите боклучета и като седна пак на стола, затвори очи.

— Ама какво правите? А? На какво прилича това? — обади се Хришчов, като местеше поглед от Молотков към Артамонов.

Молотков постоя замислен няколко минути, а после се наведе и дръпна задните крака на Артамоновия стол. Артамонов отпътува от стола на пода.

— Това е гавра! — развика се Артамонов, — Вече втори път ме събарят! Ти ли беше пак, Молотков?

— Ох, просто не знам какво да кажа, другарю Артамонов. Нещо пак ми се размъти мозъкът. Извинете ни, другарю Артамонов! Ние от нетърпение! — рече Молотков и кихна.

— Ще съжалявате — каза Артамонов, докато се надигаше. — Ще съжалявате, изчадия такива!

Артамонов седна на стола.

— Няма да ти простя това — каза Артамонов и заплаши някого с пръст.

Артамонов дълго размахва пръст, а после пхна ръка в жилетката си и затвори очи.

Хришчов веднага се развълнува.

— Ох! Как може! Пак ли? Пак ли той? Ох!

Молотков побутна Хришчов встрани и с носа на ботуша си изби стола изпод Артамонов. Артамонов тежко рухна на пода.

— Три пъти! — прошепна Артамонов. — Добре-е-е!

В това време вратата се отвори и в стаята влязох аз.

— Стоп! — казах. — Спрете това безобразие! Днес Наталия Ивановна навършва седемдесет години.

Артамонов, както си седеше на пода, обърна към мен глупавото си лице и като посочи с пръст към Молотков, каза:

— А той три пъти ме събаря от стола...

— Млък! — викнах аз. — Станете!

Артамонов стана.

— Хванете се за ръце! — изкомандвах.

Артамонов, Хришчов и Молотков се хванаха за ръце.

— А сега — след мен!

И тъй, потропвайки с токове, потеглихме към Детското село.

2 август 1938 година

ТЕТРАДКА

Зашлевиха ми шамар.

Седях си до прозореца. Изведнъж на улицата нещо изсвири. Наведох се от прозореца и получих шамар. Скрих се обратно в стаята. И сега на бузата ми гори, както казваха по-рано, вечен позор. Само веднъж преди това съм изпитвал такава болка от обида. Стана така: Една прекрасна дама, незаконна дъщеря на краля, ми подари разкошна тетрадка. За мен това беше истински празник, толкова хубава беше тетрадката! Веднага седнах и започнах да пиша в нея стихове. Но щом тази дама, незаконната дъщеря на краля, видя, че използвам тетрадката за чернови, каза: „А аз си мислех, че тетрадката ще ви послужи да записвате в нея умни и полезни фрази, прочетени в различни книги.“

Скъсах от тетрадката изписаните листове и я върнах на дамата.

Та сега, като ми удариха шамар през прозореца, усетих познатото ми отпреди чувство. Беше същото като онова, което изпитах, когато връщах на дамата разкошната ѝ тетрадка.

12 октомври 1938 година

ХУДОЖНИКЪТ И ЧАСОВНИКЪТ

Серов, художник, отиде до Околовръстния канал. Защо отиде там? Да си купи гума. Защо му трябваше гума? Да си я разтяга. Такива работи. И какво още? Ето какво: художникът Серов си счупи часовника. Часовникът му вървеше добре, а той взе, че го счупи. И какво още? Нищо. Нищо и това си е! И не си пъхай мръсната мутра, където не трябва! Боже Господи!

Живееше едно време една бабичка. Живя си, живя и изгоря в печката. Прав й път! Или поне Серов, художникът, си помисли така...

Ох! Бих писал още, но мастилницата ми изчезна някъде.

22 октомври 1938 година

НОВИЯТ ТАЛАНТЛИВ ПИСАТЕЛ

Андрей Андреевич съчини следния разказ: В старинен замък живеел един принц, страшен пияница. А жената на този принц — точно обратното, не пиела дори чай, само вода и мляко. А мъжът ѝ пиел водка и вино, но не и мляко. То и жена му, честно казано, също пиела водка, но скришом. А мъжът ѝ бил безсрамник и не го криел. „Не пия мляко, а водка!“ — заявявал той винаги. А жена му тихомълком изваждала шишето изпод престилката и хоп, пийвала си. Мъжът ѝ, принцът, казвал: „Да беше дала и на мен.“ А жена му, принцесата, отвръщала: „А, не, то и за мене не стига. Ха!“ „Ах, ти! — казва принцът. — Студенокръвно животно.“ И при тези думи заудря жена си о пода! Жена му с разкъравено лице лежи на пода и плаче. А принцът се загърнал в мантията си и си отишъл в кулата, там си държал и клетка. Той, видите ли, си гледал кокошки. Та си отишъл принцът в кулата, а там кокошките кудкудякат, искат да ядат. Една кокошка дори почнала да ръмжи. „Я пък и ти — казва ѝ принцът. — Шантоклер! Млък, че да не ти избия зъбите!“ Но кокошката не разбира от дума и продължава да ръмжи. Излиза значи, че кокошката в кулата вдига шум, принцът значи псува на майка, долу жена му лежи на пода, с една дума, истински содом.

Ето какъв разказ съчини Андрей Андреевич. Тоя разказ е достатъчен, за да стане ясно, че Андрей Андреевич е голям талант. И че е много умен човек, много умен и много добър!

12–30 октомври 1938 година

ВЪЗПИТАНИЕ

Един моряк си купил къща. И тъй, заселил се морякът в тази къща и завъдил сума ти деца. Толкова деца завъдил, че вече нямало къде да се дява. Тогава морякът си купил бавачка и ѝ рекъл: „Ето ги, бавачке, децата ми. Гледай ги и им угаждай във всичко, само внимавай да не се изпохапят. Ако почнат много да си показват рогата, ги полей с терпентин или с оцетна есенция. Веднага ще млъкнат. Има и още нещо. Ти, естествено, обичаш да ядеш. Само че ще ти се наложи да се простиш с това. Повече няма да ти давам да ядеш.“ „Чакайте, ама как така? — стреснала се бавачката. — Всеки човек има нужда от ядене.“ „Е, както искаш, но докато се грижиш за децата ми — забрави!“ Бавачката цялата настръхнала, но морякът я нашибал с пръчка и тя се умирила. „А сега — рекъл морякът — прави каквото щеш с моите сополанковци!“

Така започнало възпитанието на моряшките деца.

(1933–1938)

КОЛКОВ ГО ЗАБОЛЯ РЪКАТА...

Колков го заболя ръката и тръгна към поликлиниката.

По пътя го заболя и другата ръка. От болка Колков приседна на тротоара и реши да не ходи никъде. Минувачите го отминаваха, без да му обръщат внимание. Само едно куче се приближи до Колков, подуши го и като вдигна задната си лапа, го обля с кучешка мръсотия. Колков скочи като луд и с все сила ритна кучето по корема. То запълзя по тротоара, като скимтеше жално и си влачеше задните крака. Някаква дама се нахвърли на Колков и при опита му да я отблъсне се вкопчи в ръкава му и почна да вика милиция. С болните си ръце Колков не можеше да се откопчи от дамата и само се мъчеше да ѝ плюне в лицето.

Това му се удаде поне четири пъти и дамата, примижала с наплютите си очи, опищя цялата улица. Наоколо почна да се събира тълпа. Хората стояха, гледаха тъпо и от време на време изразяваха съчувствието си към Колков.

— Давай, пада ѝ се! — викаше едър мъж в кафяво сако, като дращеше въздуха с кривите си пръсти с черни нокти.

— Има се за много важна! — редеше жена с дебели бърни, докато си пребраждаше главата с кърпа.

В това време Колков се изхитри и ритна дамата с коляно под корема. Дамата изпищя и като отскочи от Колков, се сви на три от страшната болка.

— Здравата я цапна по предницата — отбеляза мъжът с мръсните нокти.

А Колков, отскубнал се от дамата, бързо се отдалечи. Но изведнъж, като стигна до Загородния булевард, се закова на място: беше забравил защо бе излязъл от дома.

— Господи! И защо излязох от вкъщи? — си рече Колков, като гледаше учудено минувачите.

Минувачите също го гледаха учудено, а едно старче го отмина и после все се обръщаше, докато не падна и не си разби до кръв

старческата мутра. Това развесели Колков и като се смееше гръмогласно, той пое по „Загородни.“

ВДИГНАХ ПРАХ...

Вдигнах прах. Подире ми тичаха деца и си късаха дрехите. От покривите падаха старци и баби. Свирех, шумях, скърцах със зъби и трополях с железен прът. Изпокъсаните дечурлига тичаха подире ми и като не успяваха да ме стигнат, чупеха тънките си крачета от ужасното бързане. Наоколо ми подскачаха старци и баби. Носех се напред! В краката ми се мотаеха мърляви рахитични деца, прилични на отровни гъби. Пречеха ми да тичам. Непрекъснато се спъвах и веднъж дори за малко не се стоварих връз въргалящите се по земята старци и баби. Скочих, откъснах главите на няколко отровни гъби и настъпих по корема мършава старица, която шумно изпраця и едва изфъфли: „Убиха ме.“ Без да се оглеждам, продължих да тичам. Под краката ми вече имаше чист и равен паваж. Редки фенери осветяваха пътя ми. Наближавах банята. Приветливите ѝ светлилки вече проблясваха пред мен и уютната ѝ, но душна пара нахлуваше в ноздрите, ушите и устата ми. Без да се събличам, притичах край съблекалнята, после край крановете, курните и наровете, право към пейката. Обгърна ме горещ бял облак. Дочувам слаб, но настойчив звън. Струва ми се, че лежа.

И тогава могъщ отдих спря сърцето ми.

1 февруари 1939 година

РИЦАРИ

Имаше една къща, пълна с баби. Бабите по цял ден се мотаеха из къщата и трепеха мухите с книжни кесийки. В къщата живеяха цели трийсет и шест баби. Най-бойката от тях, по фамилия Юфлева, командваше останалите. Щипеше непослушните баби по раменете или им подлагаше крак и те падаха и си разбиваха мутрите. Наказаната от Юфлева баба Звякина падна толкова лошо, че си счупи и двете челюсти. Наложиха се да викат доктор. Той дойде, сложи си престилката и като прегледа Звякина рече, че е прекалено стара, за да се надява, че челюстите ѝ ще се оправят. После докторът помоли за чукче, длето, клещи и връв. Бабите дълго се суетиха из къщата и понеже не знаеха как изглеждат клещите и длетото, носеха на доктора всичко, що им приличаше на инструмент. Докторът дълго им се кара, но най-после, като получи необходимите предмети, помоли всички да излязат от стаята. Изгарящите от любопитство баби се оттеглиха с огромно неудоволствие. Когато сред псувни и ропот бабите бяха изтикани навън, докторът заключи вратата и се приближи до Звякина. „Я да видим“ — рече докторът и като хвана бабата, здраво я върза с връвта. След туй, без да обръща внимание на силните викове и воя на Звякина, опря о челюстите ѝ длетото и силно го удари с чукчето. Звякина зави с пресипнал бас. Като раздробиха челюстите ѝ с длетото, докторът ги хвана с клещите и ги изтръгна. Звякина виеше, крещеше и хриптеше, обляна в кръв. А докторът захвърли на пода клещите и изтръгнатите челюсти на Звякина, свали си престилката, изтри си ръцете в нея и отвори вратата. Бабите с писъци се втурнаха в стаята и с ококорени очи заляпаха коя Звякина, коя окървавените парчета, дето се търкаляха по пода. Докторът се провря между бабите и си отиде. Бабите се спуснаха към Звякина. Тя беше притихнала и като че на умиране. Там беше и Юфлева, гледаше Звякина и чоплеше семки. Бабата Бяшечкина рече: „Ей тъй, Юфлева, и ние с теб ще хвърлим топа.“ Юфлева бутна Бяшечкина, но тя успя навреме да отскочи встрани.

— Хайде да си ходим, баби! — рече Бяшечкина. — Нямаме работа тука! Нека Юфлева се занимава със Звякина, а ние да ходим да трепем мухите.

И бабите се изнизаха от стаята.

Като продължаваше да чопли семки, Юфлева стоеше наред стаята и гледаше Звякина. Звякина притихна и вече лежеше неподвижно. Може би беше умряла.

Тук обаче авторът завършва разказа си, понеже не може да си открие мастилницата.

21 юни 1940 година

ПАСКВИЛ

Прочутият четец Антон Исакович Ш., същото онова историческо лице, което се прояви през септември 1940 година с лекториите си на „Литейна“, обичаше преди изявите си да полежи някой и друг час и да си почине. Случваше се, полегне лицето на дивана и си каже „Ще поспя“, ама не спи. А след лектория обичаше да си похапне. Ето го, отиде си у дома, настани се на масата и рече на жена си: „Хайде, гълъбичке, сготви ми нещо с юфка.“ И додето жена му сготви, то си седи на масата и чете книга. Жена му е хубавичка, с дантелена престилчица, с чантичка в ръка, а в чантичката — носна кърпичка и медальонче, жена му тича из стаята, потропва с токчета като пеперудка, а лицето си стои скромно на масата, чака си вечерята. И всичко си върви по мед и масло. Жена му рече нещо приятно, лицето кимне с глава. Жена му пърха пред бюфета и позвънва с чашки. „Я ми сипи една, душичке“ — прикотка я лицето. „Само гледай да не се пропиеш, гълъбче“ — отвърне жена му. „Белким не се пропия, котенце“ — рече то и си излее чашката в гърлото. А жена му го заплаши с пръстче и вече тича на верев към кухнята. Ей в такива приятни тонове минава и цялата вечер, а после лягат да спят. През нощта, ако не им попречат мухите, си спят спокойно, защото са много приятни хора!

12 август 1940 година

ВСИЧКИ ОБИЧАТ ПАРИТЕ...

Всички обичат парите. И ги милват, и ги целуват, и ги притискат до сърцето си, и ги увиват в красиви парцалки, и ги люлеят като кукла. А някои турят паричния знак в рамка, окачват го на стената и му се кланят като на икона. Други пък хранят парите си: отварят им устите и пъхат там мазни парченца от храната си. В жегата пренасят парите в студената изба, а зиме, в най-лютите студове, хвърлят парите си в печката, в огъня. Някои просто разговарят с парите си или им четат на глас интересни книги, или им пеят приятни песни. А пък аз не отделям особено внимание на парите и просто си ги нося в портфейла или в бележника и когато се наложи, си ги харча. Негодник!

16 октомври 1940 година

В КРЕВАТА СЕ МЯТАШЕ ПОЧТИ ПРОЗРАЧНО МОМЧЕ...

В кревата се мятеше почти прозрачно момче. На стол, закрила с ръце лицето си, седеше жена, вероятно майка му. Един господин с колосана яка, вероятно лекарят, стоеше до нощното шкафче. На прозорците бяха спуснати жълти щори. Вратата изскърца и в стаята се провря един котарак. Господинът с колосаната яка го ритна с ботуш по муцуната. Котаракът изчезна. Момчето изстена.

Момчето каза нещо. Господинът, който приличаше на лекар, се заслуша. Момчето каза: „Плават лодки.“ Господинът се наведе над него.

— Какво ви е, скъпи приятелю? — попита господинът, приведен над момчето. То лежеше безмълвно по гръб, но лицето му беше обърнато към стената.

Момчето мълчеше.

— Добре — рече господинът и се изправи. — Не искате да отговорите на своя приятел. Добре.

Господинът сви рамене и се отдалечи към прозореца.

— Дайте ми лодка — издума момчето.

Господинът до прозореца се подсмихна.

* * *

Минаха около осем минути. Момчето намери с очи господина с колосаната яка и рече:

— Докторе, кажете ми откровено: умирам ли?

— Виждате ли — каза докторът, като си играеше с ланеца на часовника. — Не бих желал да отговарям на въпроса ви. Дори нямам право да ви отговарям.

— Казаното от вас е напълно достатъчно — рече момчето. — Сега вече знам, че няма надежда.

— Е, това вече са си ваши фантазии — отвърна докторът. — Не съм казал и дума за надеждата.

— Докторе, смятате ме за глупак. Но ви уверявам, че не съм толкова глупав и прекрасно разбирам положението си.

Докторът се изсмя и сви рамене.

— Положението ви е такова — каза той, — че не е възможно да бъде разбрано.

(1940 година)

ЕДИН ГРАФОЛОГ, КОЙТО ИЗКЛЮЧИТЕЛНО МНОГО ОБИЧАШЕ ВОДКА...

Един графолог, който изключително много обичаше водка, седеше на пейка в парка и си мислеше колко хубаво би било сега да отиде в голямо просторно жилище, в което да живее голямо мило семейство с младички дъщери, които да свирят на пиано. И там да посрещнат графолога много сърдечно, да го поканят в трапезарията, да го настанят в кресло до камината и да сложат пред него малка масичка. А на масичката да има гарафа с водка и чиния с горещи пирожки с месо. И графологът да си седи и да си пие водката, като си замезва с горещите пирожки, а миловидните дъщери на домакините да свирят в съседната стая на пианото и да пеят красиви арии от италиански опери.

(1940 година)

В ТРАМВАЯ СЕДЯХА ДВАМА ДУШИ...

В трамвая седяха двама души и си разсъждаваха. Единият говореше: „Не вярвам в задгробния живот. Няма реални доказателства, че съществува. За него не съществуват и авторитетни свидетелства. За задгробния живот в религиите се говори или много неубедително, например в исляма, или много мъгляво, например в християнството, или пък изобщо не се споменава, например в Библията, или пък направо се казва, че такъв не съществува, например в будизма. Разните случаи на ясновидства, пророчества, различни чудеса и дори привидения нямат пряко отношение към задгробния живот и изобщо не доказват съществуването му. Ни най-малко не ме интересуват разкази като онзи за човека, който сънувал лъв и на другия ден бил убит от избягал от зоологическата градина лъв. Интересува ме само въпросът: Има ли задгробен живот, или няма? Вие как смятате?“

Вторият събеседник рече: „Ще ви отговоря така: Никога няма да получите отговор на въпроса си, а дори и да получите, не му вярвайте. Единствено вие можете да си отговорите на този въпрос. Ако си отговорите с да, значи е да, ако си отговорите с не, значи е не. Само че трябва да си отговорите с пълна убеденост, без сянка от съмнение, или, по-точно казано, с абсолютна вяра в своя отговор.“

Първият събеседник каза: „Бих си отговорил на драго сърце. Но трябва да си отговоря с вяра. А за да си отговоря с вяра, трябва да съм убеден в истинността на отговора. А откъде да взема тази убеденост?“

Вторият събеседник каза: „Убедеността, или по-точно, вярата, не може да се придобие отникъде, можеш да я откриеш само в себе си.“

Първият събеседник попита: „И как бих могъл да откроя у себе си вяра в отговора си, щом дори не знам какъв да е той — да или не.“

Вторият събеседник отвърна: „Изберете си онова, което ви харесва повече.“

— Сега е нашата спирка — каза първият събеседник и двамата станаха от местата си, за да се придвижат към изхода.

— Извинете — обърна се към тях някакъв изключително висок на ръст военен. — Чух разговора ви и, простете ми, се заинтересувах: Как е възможно двама души, при това още млади, да говорят сериозно има ли задгробен живот, или няма?

(1940 година)

ЕДИН СРЕДЕН НА РЪСТ ГОСПОДИН...

Един среден на ръст господин с камъче в окото се приближи до вратата на магазинчето за цигари и спря. Черните му лакирани обувки блестяха на каменното стъпало пред магазинчето. Върховете на обувките му бяха насочени към вътрешността му. Още две крачки, и господинът щеше да се скрие зад вратата. Но кой знае защо, той като че нарочно се забави, за да подложи главата си под тухлата, падаща от покрива. Господинът дори си свали шапката, оголвайки плешивия си череп, и по тоя начин тухлата го удари право по голата глава, продупчи черепа и потъна в мозъка му. Господинът не падна. Не, той само залитна от страшния удар, извади от джоба си кърпичка, изтри си лицето, омазано с окървавен мозък, и като се обърна към моментално събралата се тълпа, рече: „Не се тревожете, господа, вече съм свикнал. Нали виждате, от дясното ми око стърчи камъче. Веднъж ми се случи и това. Вече съм кален. Вече ми е все тая!“ При тези думи господинът си сложи шапката и се запъти нанякъде, като остави смутената тълпа в пълно недоумение.

(1939–1940)

СИМФОНИЯ № 2

Антон Михайлович се изплю, каза „Ех“, пак се изплю, пак каза „Ех“, пак се изплю, пак каза „Ех“ и си тръгна. Много му здраве. По-добре да разкажа за Иля Павлович.

Иля Павлович се беше родил през 1893 година в Константинопол. Още като малък го преместиха в Петербург и тук той завърши немското училище на улица „Кирочна“. След това поработи в някакъв магазин, после прави нещо друго, а в началото на революцията емигрира в чужбина. Много му здраве. Я по-добре да разкажа за Анна Игнatieвна.

Но да разказваш за Анна Игнatieвна, не е толкова просто. Първо на първо, нищо не знам за нея, второ на второ, току-що паднах от стола и забравих какво щях да разказвам. По-добре да разкажа за себе си.

Аз съм висок, не съм глупав, обличам се изящно и с вкус, не пия, не посещавам конни надбягвания, но виж, дамите ме привличат. Пък и те не ме избягват. Дори обичат да се разхождам с тях. Серафима Измаиловна ме е канила многократно в дома си, а и Зинаида Яковлевна ми е казвала, че винаги се радва да ме види. Но виж, с Марина Петровна ми се случи нещо забавно, за което искам да разкажа. Случката е съвсем обикновена, но въпреки всичко забавна, тъй като благодарение на мен Марина Петровна напълно оплешивя, като яйце. Това стана така: Отивам веднъж при Марина Петровна, пък тя — трак! — и оплешивя. Това е всичко.

9–10 юни 1941 година

ПЕТРОВ И КОМАРОВ

Петров: Хей, Комаров!

Тръгвай да ходим за комари на лов!

Комаров: Не, не, за това днес не съм готов.

По-добре е за котки да ходим на лов!

ПУШКИН И ГОГОЛ

Гогол пада иззад кулисите на сцената и лежи неподвижно.

Пушкин (*излиза, спъва се в Гогол и пада*): По дяволите! Точно пък в Гогол!

Гогол (*изправя се*): Ама че гадост! Не ти дават да си поемеш дъх. (*Тръгва, спъва се в Пушкин и пада.*) Я виж ти, май че съм се спънал в Пушкин!

Пушкин (*изправя се*): И минута спокойствие няма! (*Тръгва, спъва се в Гогол и пада.*) По дяволите! Че това е пак Гогол!

Гогол (*изправя се*): Вечно и във всичко пречки! (*Тръгва, спъва се в Пушкин и пада.*) Ама че гадост! И пак тоя Пушкин!

Пушкин (*изправя се*): Това е хулиганство! Нагло хулиганство! (*Тръгва, спъва се в Гогол и пада.*) По дяволите! Пак тоя Гогол!

Гогол (*изправя се*): Това вече е пълна гавра! (*Тръгва, спъва се в Пушкин и пада.*) Пак в Пушкин!

Пушкин (*изправя се*): По дяволите! Ама това наистина е дяволска работа! (*Тръгва, спъва се в Гогол и пада.*) В Гогол!

Гогол (*изправя се*): Гадост! (*Тръгва, спъва се в Пушкин и пада.*) В Пушкин!

Пушкин (*изправя се*): Дявол да го вземе! (*Тръгва, спъва се в Гогол и пада зад кулисите.*) В Гогол!

Гогол (*изправя се*): Гадост! (*Скрива се зад кулисите.*)

Зад сцената се чува гласът на Гогол: „В Пушкин!“

Завеса

20 февруари 1934 година

ДЪРВОДЕЛЕЦЪТ КУШАКОВ

Живял едно време един дърводелец. Казвал се Кушаков.

Веднъж той излязъл от къщи и тръгнал към магазина да си купи дърводелско лепило.

Ледът се топял и на улицата било много хлъзгаво.

Дърводелецът направил няколко крачки, подхлъзнал се, паднал и си ударил челото.

— Ох! — казал дърводелецът, станал, отишъл в аптеката, купил си лепенка и си я залепил на челото.

Но щом излязъл на улицата и направил няколко крачки, пак се подхлъзнал, паднал и си разбил носа.

— Тю! — казал дърводелецът, отишъл в аптеката, купил си лепенка и си я лепнал на носа.

След това пак излязъл на улицата, пак се подхлъзнал, паднал и си одрал бузата.

Наложило се пак да отиде до аптеката и да си залепи лепенка и на бузата.

— Вижте какво — казал аптекарят на дърводелеца, — вие падате и се удряте толкова често, че ви съветвам да си купите няколко лепенки наведнъж.

— Не — казал дърводелецът, — повече няма да падам!

Но щом излязъл на улицата, пак се подхлъзнал, паднал и си разцепил брадичката.

— Проклетата поледица! — избухнал дърводелецът и пак се завтекъл към аптеката.

— Видяхте ли! — казал аптекарят. — Ето че пак паднахте.

— Не! — закрещял дърводелецът. — Изобщо не искам да слушам! По-бързо давайте лепенката!

Аптекарят му дал лепенка; дърводелецът си я залепил на брадичката и хукнал към дома.

А там не го познали и не го пуснали въщи.

— Аз съм дърводелецът Кушаков! — викал дърводелецът.

— Да, бе, да! — му отвърнали отвътре и заключили вратата с райбер и с верига.

Дърводелецът Кушаков постоял на стълбището, изплюл се и излязъл на улицата.

САНДЪК

Някакъв тънковрат човек влязъл в един сандък, затворил капака и започнал да се задушава.

— Ето — казал си задъхан тънковратият, — задушавам се в сандъка, защото вратът ми е тънък. Капакът е затворен и не допуска въздуха до мен. Може да се задушавам, но няма да го отворя. Ще умирам постепенно. Ще наблюдавам борбата между живота и смъртта. Битката е предопределена дори при равни шансове, защото естественото е да победи смъртта, а животът, обречен на смърт, напусто се бори с врага, без да губи празни надежди до последния миг. Но в борбата, която сега предстои, животът ще знае пътя към победата: за тази цел той трябва само да застави ръцете ми да отворят капака на сандъка. Да видим: кой — кого? Само дето ужасно мирише на нафталин. Ако победи животът, ще наръся сандъка с махорка... Ето, започна се: вече не мога да дишам. Загивам, това е ясно! За мен вече няма спасение! И в главата ми няма нищо възвишено. Нямам въздух!...

Ох! Какво става? Нещо стана, но не мога да разбера какво точно. Като че видях или чух нещо...

Ох! Пак стана нещо! Боже мой! Не мога да дишам! Май че умирам...

А това пък сега какво е? Защо пея? Струва ми се, че ме боли вратът... Но къде е сандъкът? Защо виждам всичко, което е в стаята ми? Я, ама аз май лежа на пода? Къде ли е сандъкът?

Тънковратият човек станал от пода и се огледал. Сандъкът не се виждал никакъв. По столовете и на леглото били разхвърляни извадените от него вещи, а самия сандък го нямало.

Тънковратият казал:

— Значи животът е победил смъртта по неизвестен за мен начин.

30 януари 1937 година

СЛУЧКАТА С ПЕТРАКОВ

Веднъж Петраков реши да си легне да спи, но легна извън кревата. И така се удари, че остана да лежи на пода и не можа да стане.

Все пак Петраков събра последните си сили и застана на четири крака. Но силите го напуснаха, той пак падна по корем и продължи да лежи.

Близо пет часа лежа Петраков на пода. Отначало просто си лежеше, а после заспа.

Сънят върна силите на Петраков. Той се събуди напълно здрав, стана, раздвижи се из стаята и предпазливо легна на леглото. „Е — помисли си, — сега ще си поспя.“ Ама вече не му се спи. Върти се Петраков от едната страна на другата и изобщо не може да заспи.

И това всъщност е всичко.

21 август 1936 година

ИСТОРИЯ С ПОБОЙНИЦИ

Алексей Алексеевич приклещи с всичка сила Андрей Карлович, разби му муцуната и го пусна.

Андрей Карлович, пребледнял от ярост, се нахвърли върху Алексей Алексеевич и го прасна в зъбите.

Алексей Алексеевич не очакваше такъв светкавичен отговор и се свлече на пода, а Андрей Карлович го яхна, извади си ченето от устата и така подреди с него Алексей Алексеевич, че Алексей Алексеевич се надигна с абсолютно обезобразено лице и раздрана ноздра. После избяга, закрил лицето си с ръце.

А Андрей Карлович изтри изкуственото си чене, сложи си го обратно в устата и потрака със зъби, а като се убеди, че ченето се е наместило, се огледа и тъй като не видя Алексей Алексеевич, тръгна да го търси.

15 март 1936 година

СЪН

Калугин заспа и му се присъни, че уж седи в някакви храсти, а покрай тях минава милиционер.

Калугин се събуди, почеса се по устата и пак заспа. И пак му се присъни, че уж върви покрай някакви храсти, а в тях е клекнал и се е спотаил милиционер.

Калугин се събуди, подложи си под главата вестник, та да не мокри възглавницата със слюнка, и пак заспа, и отново му се присъни, че уж седи в едни храсти, а покрай храстите минава милиционер.

Калугин се събуди, смени вестника, легна и заспа отново. И му се присъни, че уж върви покрай някакви храсти, а в тях е клекнал милиционер.

Точно в този момент Калугин се събуди и реши да не спи повече, но моментално заспа и засънува, че седи зад милиционера, а покрай тях минават храсти.

Калугин се развика и се замая в леглото, но така и не можа да се събуди. Спа цели четири дни и четири нощи без прекъсване, а на петия ден се събуди толкова изпосталял, че му се наложи да връзва ботушите за краката си с връвчици, за да не се изхлузват.

В хлебарницата, от която Калугин си купуваше пшеничен хляб, не го познаха и му пробутаха ръжено-пшеничен.

А санитарната комисия, която обикаляше жилищата за проверка, реши, че Калугин е противохигиеничен и негоден за нищо, и нареди на домсъвета да го изхвърли заедно със сметта.

Сгънаха Калугин на две и го изхвърлиха като боклук.

22 август 1936 година

МЛАДЕЖЪТ, УЧУДИЛ ПАЗАЧА

— Виж ти! — каза пазачът, докато зяпаше в една муха. — Стига й само да я намажеш с дърводелско лепило, и ето ти, ще хвърли топа. Ама че история! От едно просто лепило!

— Ей ти, дяволе! — подвикна на пазача някакъв момък с жълти ръкавици.

Пазачът веднага схвана, че говорят на него, но продължи да следи мухата.

— Ей, на тебе говоря — викна пак младежът. — Говедо!

Пазачът размаза мухата с пръст и без да поглежда момъка, каза:

— А ти какво си се развикал, бе, срама нямаш ли? Да не съм глух. Няма какво да викаш!

Младежът почисти панталона си с ръкавиците и деликатно попита:

— Кажете, дядо, как да стигна до небето?

Пазачът погледна момъка, присви едното си око, след туй присви и другото, после се почеса по брадичката, погледна още веднъж момъка и отсече:

— Нямате работа тук, вървете си по пътя.

— Извинете — каза младежът, — но работата ми не търпи отлагане. Там вече са ми приготвили и стая.

— Добре де — рече пазачът. — Покажи си билета.

— Не го нося със себе си. Те казаха, че и така ще ме пуснат — отвърна момъкът, втренчен в лицето на пазача.

— Виж ти! — рече пазачът.

— И сега какво? — попита младежът. — Ще ме пуснете ли?

— Добре де, добре — рече пазачът. — Минавайте.

— А как да стигна дотам? Откъде да мина? — попита младежът. — Не знам пътя.

— Вие всъщност къде отивате? — попита пазачът със строго изражение.

Момъкът затули устата си с ръка и много тихо произнесе:

— На небето!

Пазачът се наведе напред, намести десния си крак по-устойчиво, погледна втренчено младежа и сурово запита:

— Ти какво? На луд ли се правиш?

Момъкът се усмихна, вдигна ръка в жълта ръкавица, помахаша с нея над главата си и не щеш ли, изчезна.

Пазачът подуши въздуха. Във въздуха миришеше на опърлени пера.

— Виж ти! — рече пазачът, разкопча си куртката, почеса се по корема, изплю се на мястото, където бе стоял младежът, и бавно се затътри към стаичката си.

ЧЕТИРИ ИЛЮСТРАЦИИ ЗА ТОВА, КАК НОВАТА ИДЕЯ ОБЪРКВА ЧОВЕКА, КОЙТО НЕ Е ПОДГОТВЕН ЗА НЕЯ

I.

Писателят: Аз съм писател.

Читателят: А според мен ти си л...о!

Писателят стои няколко минути потресен от тази нова идея и пада като сноп. Изнасят го.

II.

Художникът: Аз съм художник.

Работникът: А според мен ти си л...о!

И побеля художникът като платно, застина,

като тръстика залюля се,

и неочаквано почина.

Изнасят го.

III.

Композиторът: Аз съм композитор.

Ваня Рубльов: А според мен ти си...!

Композиторът задиша тежко и се строполи на пода. Неочаквано го изнасят.

IV.

Химикът: Аз съм химик.

Физикът: А според мен ти си...!

Химикът не каза и дума повече и тежко рухна на пода.

13 април 1933 година

ЗАГУБИ

Андрей Андреевич Мясов си купи от пазара фитил и го помъкна към къщи.

По пътя Андрей Андреевич загуби фитила и се отби в един магазин да си купи сто и петдесет грама полтавски салам. После се отби и в млекарницата, купи си бутилка кефир, след туй изпи чашка квас на един павилион и се нареди на опашка за вестник. Опашката беше доста дълга и Андрей Андреевич вися на нея не по-малко от двайсетина минути, но когато редът му най-сетне дойде, вестниците свършиха току под носа му.

Андрей Андреевич се зачуди какво да предприеме, постоя, постоя и накрая тръгна да се прибира, но по пътя загуби кефира и се отби в хлебарницата, купи си френска фразела, но загуби полтавския салам.

Тогава Андрей Андреевич пое директно към къщи, но по пътя падна, загуби френската фразела и си счупи пенснето.

Андрей Андреевич се прибра вбесен и веднага си легна, но дълго не можа да заспи, а когато заспа, му се присъни, че си е загубил четката за зъби и си човърка зъбите с някакъв свещник.

МАКАРОВ И ПЕТЕРСЕН 3

Макаров: Тук, в тази книга, пише за нашите желания и за сбъдването им. Прочети я и ще проумееш, че желанията ни са суета на суетите. Освен това ще разбереш колко лесно се изпълнява чуждото желание и колко трудно се изпълнява собственото.

Петерсен: Нещо много тържествено заприказва. Така приказват индианските вождове.

Макаров: За книга като тази може да се говори само възвишено. Свалям си шапката дори като мисля за нея.

Петерсен: А миеш ли си ръцете, преди да я пипнеш?

Макаров: Да, и ръцете трябва да се мият.

Петерсен: Да беше си измил за всеки случай и краката.

Макаров: Това не е остроумно, а просто грубо.

Петерсен: Всъщност що за книга е това?

Макаров: Дори името ѝ е тайнствено...

Петерсен: Хи-хи-хи!

Макаров: Книгата се нарича МАЛГИЛ.

Петерсен изчезва.

Макаров: Господи! Какво стана? Петерсен!

Гласът на Петерсен: Какво стана, Макаров! Къде съм?

Макаров: Къде си? Не те виждам?

Гласът на Петерсен: А ти къде си? И аз не те виждам!... Какви са тези балони?

Макаров: Какво да правим? Петерсен, чуваш ли ме?

Гласът на Петерсен: Чувам те! Но какво стана? И какви са тези балони?

Макаров: Можеш ли да се движиш?

Гласът на Петерсен: Макаров! Виждаш ли тези балони?

Макаров: Какви балони?

Гласът на Петерсен: Пуснете ме!... Пуснете ме!... Макаров!...

Тишина. Макаров стои ужасен, после взема книгата и я разтваря.

Макаров (чете): „... Човек постепенно губи формата си и се превръща в балон. И превръщайки се в балон, човекът губи всичките си желания.“

Завеса.

ЛИНЧУВАНЕ

Петров се мята на коня и произнася пред тълпата реч на тема, какво би станало, ако на мястото на градската градина бъде построен американски небостъргач. Тълпата го слуша и, изглежда, е съгласна с него. Петров си записва нещо в бележника. От тълпата се отделя среден на ръст човек и пита Петров какво си е записал в бележника. Петров отвърща, че това си е лично негова работа. Средният на ръст човек не мирясва. От дума на дума започва разправия. Тълпата взема страната на средния на ръст човек и за да спаси живота си, Петров пришпорва коня и изчезва зад ъгъла. Тълпата е възбудена и поради липса на друга жертва хваща средния на ръст човек и му откъсва главата. Откъснатата глава се търкулва на паважа и се спира до решетката на канализацията. Удовлетворила страстите си, тълпата се разпръсва.

СРЕЩА

Веднъж един човек тръгнал на работа, но по пътя срещнал друг човек, който си бил купил полска фразела и се прибирал вкъщи.

Това всъщност е всичко.

ПРОВАЛЕНО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ

На сцената излиза Петраков-Горбунов, понечва да каже нещо, но започва да хълца. Започва и да повръща. Оттегля се.

Излиза Притикин.

Притикин: Уважаемият Петраков-Горбунов трябваше да съоб...
(Започва да повръща и избягва.)

Излиза Макаров.

Макаров: Егор... (Макаров започва да повръща. Избягва от сцената.)

Излиза Серпухов.

Серпухов: За да не бъд... (Започва да повръща и избягва.)

Излиза Курова.

Курова: Бих била... (Започва да повръща и избягва.)

На сцената тичешком излиза момиченце.

Момиченцето: Татко помоли да ви предам, че театърът се затваря. На всички ни се гади!

Завеса.

(1934 година)

ТЮК!

Лято. Писалище. Вдясно от него е вратата. На стената виси картина. На картината е нарисован кон, който държи със зъби циганин. Олга Петровна цепи дърва. При всеки удар пенснето на носа ѝ пада.

Евдоким Осипович седи в креслото и пуши.

Олга Петровна замахва с брадвата и удря кютука, но той хич не ще да се разцепва.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна си туря и пенснето и отново удря кютука.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна си туря пенснето и удря кютука.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна си туря пенснето и удря кютука.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна (*туря си пенснето*): Евдоким Осипович! Моля ви да не казвате повече „Тюк“.

Евдоким Осипович: Добре де, добре.

Олга Петровна стоварва брадвата връз кютука.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна (*намества си пенснето*): Евдоким Осипович! Обещахте ми да не произнасяте повече думата „тюк“!

Евдоким Осипович: Добре де, добре, Олга Петровна! Няма вече.

Олга Петровна замахва с брадвата.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна (*туря си пенснето*): Ама това е безобразие! Уж сте възрастен човек, а не разбирате от човешка молба!

Евдоким Осипович: Олга Петровна! Работете си спокойно. Повече няма да ви преча.

Олга Петровна: Моля ви, много ви моля, оставете ме да разцепя поне едно дърво!

Евдоким Осипович: Ама, разбира се, цепете си, цепете.

Олга Петровна удря с брадвата по кютука.

Евдоким Осипович: Тюк!

Олга Петровна изпуска брадвата, отваря уста, но от нея не излиза и звук. Евдоким Осипович става от креслото, оглежда Олга Петровна от главата до петите и си тръгва, без да бърза.

Олга Петровна стои като вкопана, със зяпнала уста, вторачена в гърба на Евдоким Осипович.

Завесата бавно пада.

КАКВО ПРОДАВАТ СЕГА В МАГАЗИНИТЕ

Коратигин отиде до Тикакеев, но не го завари вкъщи.

А Тикакеев в това време беше в магазина и си купуваше захар, месо и краставици.

Коратигин се повъртя пред вратата на Тикакеев и тъкмо се намери да му пише бележка, вижда, че се задава самият Тикакеев с мушамена чанта в ръка.

Като видя Тикакеев, Коратигин се развика:

— Вече цял час ви чакам!

— Не е вярно — отвърна Тикакеев, — излязох преди не повече от двацет и пет минути.

— Не знам — каза Коратигин, — но вися тук от един час.

— Не лъжете! — каза Тикакеев. — Срамно е да се лъже.

— Уважаеми господине! — подхвана Коратигин. — Бъдете така добър да си подбирате изразите.

— Смятам... — започна Тикакеев, но Коратигин го прекъсна:

— Ако смятате... — рече той.

Но този път Тикакеев го пресече:

— Ама и ти си една стока!

Тези думи така вбесиха Коратигин, че той затисна едната си ноздра с палец, а с другата се изсекна връз Тикакеев.

Тогава Тикакеев грабна от торбата най-голямата краставица и удари с нея Коратигин по темето.

Коратигин се хвана за главата, падна и умря.

Ето какви големи краставици продават днес в магазините!

19 август 1936 година

МАШКИН УБИ КОШКИН

Другарят Кошкин танцуваше около другаря Машкин.

Др. Машкин следеше с поглед др. Кошкин.

Др. Кошкин оскърбително размахваше ръце и противно си кълчеше краката.

Др. Машкин се намръщи.

Др. Кошкин замърда с корем и потропна с десния крак.

Др. Машкин извика и се нахвърли върху др. Кошкин.

Др. Кошкин понечи да избяга, но се спъна и др. Машкин го настигна.

Др. Машкин удари др. Кошкин с юмрук по главата.

Др. Кошкин нададе вик и падна на четири крака.

Др. Машкин ритна др. Кошкин под корема и повторно го прасна с юмрук в тила.

Др. Кошкин се просна на пода и умря.

Машкин уби Кошкин.

СЪНЯТ ДРАЗНИ ЧОВЕКА

Марков си събу ботушите и легна с въздишка на дивана.

Спеше му се, но като затвореше очи, желанието за сън моментално изчезваше. Марков отваряше очи и посягаше към книгата. Но сънят отново го връхлиташе и преди да стигне до книгата, Марков лягаше и отново затваряше очи. Но едва замижал, сънят пак отлиташе и съзнанието му се избистряше дотолкова, че Марков беше в състояние да решава наум алгебрични задачи с уравнения с две неизвестни.

Марков дълго се мъчи, без да знае какво да предприеме: да спи или да бодърства? Най-накрая, изтерзан и намразил и себе си, и стаята си, Марков си облече палтото, сложи си шапката, взе си бастуна и излезе на улицата. Свежият ветреца го разведри, стана му по-радостно на душата и му се прииска пак да си се прибере вкъщи.

Като влезе в стаята си, той се почувства приятно отмалял и му се приспа. Но щом легна на дивана и затвори очи, сънят моментално се изпари.

Марков скочи вбесен от дивана и без шапка и без палто отпраши в посока на Таврическата градина.

ЛОВЦИ

Шест души тръгнаха на лов, а се върнаха само четирима.

Двама не се върнаха.

Окнов, Козлов, Стрючков и Мотилков се прибраха вкъщи благополучно, а Широков и Каблуков загинаха по време на лова.

На другия ден Окнов беше разстроен и дори не му се говореше. Козлов го следваше неотстъпно и му досаждаше с разни въпроси, с което вбеси Окнов до краен предел.

Козлов: Пуши ли ти се?

Окнов: Не.

Козлов: Искаш ли да ти донеса онова?

Окнов: Не.

Козлов: А не искаш ли да ти разкажа нещо смешно?

Окнов: Не.

Козлов: Не искаш ли да пийнеш нещо? Ето тука имам чай с коняк.

Окнов: Не ти ли стига, че те ударих по тила с този камък, ами искаш и крака да ти откъсна.

Стрючков и Мотилков: Какво правите? Какво правите?

Козлов: Вдигнете ме от земята.

Мотилков: Не се тревожи, раната ще зарасне.

Козлов: Къде е Окнов?

Окнов (изскубва крака на Козлов): Тук съм, тук съм, ето ме!!

Козлов: Ох, майчице!

Стрючков и Мотилков: Ама той май че наистина му откъсна крака!

Окнов: Откъснах го и го хвърлих ей там!

Стрючков: Това е злодеяние!

Окнов: Какво-о?

Стрючков: ... ание...

Окнов: Какво-о?

Стрючков: Ни... ни... нищо.

Козлов: И как ще стигна до вкъщи?

Мотилков: Не се тревожи, ще ти направим дървен крак.

Стрючков: Можеш ли да стоиш на един крак?

Козлов: Мога, но не особено.

Стрючков: Е, ние ще те подкрепяме.

Окнов: Пуснете ме при него!

Стрючков: Не, не, по-добре си върви!

Окнов: Не, пуснете ме!. Пуснете ме!... Пускай... Ей това исках да направя!

Стрючков и Мотилков: Какъв ужас!

Окнов: Ха-ха-ха!

Мотилков: А къде е Козлов?

Стрючков: Изпълзя в храстите!

Мотилков: Козлов, тука ли си?

Козлов: (Шаша)...!

Мотилков: Ето докъде стигна!

Стрючков: Какво да правим с него?

Мотилков: Вече нищо не може да се направи. Според мен трябва просто да го удушим. Козлов! Ей, Козлов! Чуваш ли ме?

Козлов: Ох, чувам, но слабо.

Мотилков: Не се вълнувай, братле. Сега ще те удушим. Чакай!... Ето... ето... ето.

Стрючков: Още малко насам! А така, а така! Оп-пала! Насам... Уф, свърши се!

Мотилков: Край!

Окнов: Господи, помилуй!

ИСТОРИЧЕСКИ ЕПИЗОД

На В. Н. Петров

Веднъж Иван Иванович Сусанин (същата онази историческа личност, която е дала живота си за царя и след време е възпята от Глинка) се отби в една руска гостилница, седна на масата и си поръча пържолата. Докато гостилничарят приготвяше пържолата, Иван Иванович ухапа брадата си и се замисли; имаше такъв навик.

Минаха трийсет и пет резки време и стопанинът му донесе пържолата на кръгла дървена дъсчица. Иван Иванович беше гладен и както беше прието по онова време, хвана пържолата с ръце и започна да я яде. Но нетърпелив да утоли глада си, Иван Иванович така лакомо се нахвърли на пържолата, че забрави да си извади брадата от устата и заедно с месото глътна цял кичур от брадата си.

И точно оттук тръгнаха неприятностите на Иван Иванович, тъй като не бяха минали и петнайсет резки време, и стомахът го присви силно. Иван Иванович скочи от масата и хукна на двора. Стопанинът понечи да му викне: „Виж как ти е нащърбена брадата!“ Но Иван Иванович изхвърча навън, без да се огледа.

Тогава боляринът Ковшегуб, който седеше в ъгъла на гостилницата и пиеше шира, удари с юмрук по масата и викна: „Кой е тоя?“ А стопанинът с дълбок поклон му отвърна: „Тоя е нашият патриот Иван Иванович Сусанин.“ „Така значи!“ — изръмжа боляринът и си допи ширата. „Не желаете ли рибка?“ — попита гостилничарят. „Я се пръждосвай!“ — кресна боляринът и го замери с празната кана. Каната профуча покрай главата на гостилничаря, излетя през прозореца на двора и прасна в зъбите клекналия като орел Иван Иванович. Иван Иванович се хвана за бузата и се катурна на една страна.

От плевнята вдясно излетя Карп, прескочи коритото с помия, в което се валяше свиня, и с вик се затича към портата. Стопанинът се

подаде от гостилницата. „Какво си се развикал, бе?“ — попита той Карп. Но Карп избяга, без да му отвърне.

Стопанинът излезе на двора и съгледа Сусанин, проснат бездиханен на земята. Приблужи се и го загледа в лицето. Сусанин го гледаше втренчено. „Значи си жив?“ — попита гостилничарят. „Че съм жив, жив съм, само дето ме е страх, че пак ще ме цапнат с нещо“ — отвърна Сусанин. „Не — рече гостилничарят, — не се бой. Оня, дето едва не те затри, беше боляринът Ковшегуб, ама той вече си тръгна.“ „Ох, слава тебе, Господи! — отрони Иван Сусанин, докато се надигаше. — Аз съм храбър човек, само дето не обичам да си давам живота напусто. Та затуй се проснах на земята и само гледам: какво още ще става? Ако имаше зор, чак до Елдириното предградие можех да изпълзя... Я гледай как ме шибна по бузата. Майчице! Половината ми брада отиде!“ „То още преди туй брадата ти си беше такава!“ — рече стопанинът. „Как така преди туй? — скочи патриотът Сусанин. — Ти, какво, да не искаш да ми речеш, че съм ходил с нащърбена брада?“ „Ходеше“ — каза кръчмарят. „Ах, ти, гадино!“ — викна Иван Сусанин. Кръчмарят замижа, замахна и с всичка сила прасна Сусанин по ухото. Патриотът Сусанин рухна на земята и замря. „Пада ти се! Ти си гадина!“ — отсече стопанинът и си влезе в гостилницата.

Няколко резки време Сусанин лежа на земята и се ослушва, но като не дочу нищо подозрително, предпазливо надигна глава и се огледа. На двора нямаше жива душа, ако не се броеше свинята, която се беше изтъркаляла от коритото и сега се въргаляше в кална локва. Като се озърташе, Иван Сусанин се прокрадна към портата. Тя за щастие беше отворена и патриотът Иван Сусанин, извивайки се по земята като червей, запълзя към Елдириното предградие.

Това е само един епизод от живота на знаменитата историческа личност, която пожертва живота си за царя и след време беше възпята в операта на Глинка.

(1939 година)

ФЕДЯ ДАВИДОВИЧ

Федя дълго се увърта около масленицата и най-после, уцелил момента, в който жена му се наведе да си кръцне един нокът на крака, мигновено, с един замах, извади с пръст цялото масло от масленицата и го пхна в устата си. Но докато похлупваше масленицата, Федя, без да иска, издрънча с капачето. Жена му тутакси се изправи и като видя празната масленица, я посочи с ножицата и строго попита:

— Маслото го няма. Къде е?

Федя изобрази недоумение, проточи врат и погледна в масленицата.

— Маслото е само в устата ти — каза жена му и посочи към Федя с ножицата.

Федя отрицателно завъртя глава.

— Аха — рече жена му. — Мълчиш и клатиш глава, защото устата ти е пълна с маслото.

Федя опули очи и замаха с ръце, като че искаше да каже: „Какви ги приказваш, нищо подобно!“ Но жена му отсече:

— Лъжеш. Отвори си устата.

— Мм — каза Федя.

— Отвори си устата — повтори жена му.

Федя разпери пръсти и измуча, като че искаше да каже „Да, бе, съвсем забравих. Ей сега идвам?“, и се надигна с намерение да излезе от стаята.

— Стой! — викна жена му.

Но Федя се разбърза и изчезна зад вратата. Жена му се спусна след него, но на прага се спря, понеже беше гола и в тоя вид не можеше да се появи в коридора, ползван и от останалите наематели в квартирата.

— Измъкна се — рече жената и се отпусна на дивана. — По дяволите!

А Федя прекоси коридора, отвори вратата, на която беше закачен надпис „Входът абсолютно забранен“, и влезе вътре.

Стаята, в която влезе Федя, беше тясна и продълговата, с облепен с вестници прозорец. Вдясно до стената имаше мърлява разнебитена кушетка, а до прозореца — дъска, приспособена за маса, опряна от единия ѝ край на нощното шкафче, а от другия — на облегалката на един стол. На стената отляво висеше етажерка с две полици, по които имаше дявол знае какво. В стаята нямаше нищо друго, ако не се смяташе изпруженият на кушетката човек със зеленикаво лице, облечен в дълъг дрипав кафеникав сюртук и в черни памучни панталони, от които стърчаха умити боси крака. Човекът не спеше и следеше с поглед посетителя.

Федя се поклони, удари токове, извади с пръст маслото от устата си и го показа на домакина.

— Една и половина — рече той, без да променя позата си.

— Малко е — възрази Федя.

— Стига ти — каза стопанинът.

— Е, добре — съгласи се Федя и като отърси маслото от пръста си, го остави на етажерката.

— Утре сутрин ела за парите — каза човекът.

— Ама моля ви се! — не издържа Федя. — На мен ми трябват сега. Пък и са само рубла и половина...

— Махай се! — рече сухо човекът и Федя се измъкна на пръсти от стаята, като внимателно затвори вратата след себе си.

10 февруари 1939 година

АНЕКДОТИ ИЗ ЖИВОТА НА ПУШКИН

1.

Пушкин бил поет и все нещо пишел. Веднъж Жуковски го сварил да пише и гръмогласно възкликнал: „Че какъв писач си ти!“

Оттогава Пушкин обикнал Жуковски и започнал да му вика просто Жуков.

2.

Както е известно, на Пушкин никога не му е расла брада. Това много го измъчвало и той все завиждал на Захарин, чиято брада си растяла съвсем прилично. „На него му расте, а на мен — не ми расте“ — честичко отбелязвал Пушкин, като сочел с нокът Захарин. И винаги бил прав.

3.

Веднъж Петрушевски си счупил часовника и пратил да повикат Пушкин. Пушкин дошъл, огледал часовника на Петрушевски и пак го оставил на масата. „Какво ще кажеш, брате Пушкин?“ — попитал го Петрушевски. „Стоп машина“ — отвърнал Пушкин.

4.

Когато Пушкин си счупил краката, започнал да се придвижва с количка. Приятелите му обичали да го дразнят и го хващали за колелата. Пушкин се ядосвал и им пишел обидни стихотворения. Тези стихотворения наричал епиграми.

5.

Пушкин прекарал лятото на 1829 година на село. Там ставал рано, изпивал кана прясно, току-що издоено мляко и тичал да се топне в реката. Като се изкъпел, Пушкин лягал на тревата и спял до пладне.

Следобед пък си подремвал в хамака. Като срещал вмирисаните селяци, Пушкин им кимал с глава и затискал носа си с пръсти. А вмирисаните селяци мачкали шапките си в ръце и мърморели: „Всичко е наред.“

6.

Пушкин обичал да замеря с камъни. Като видел камък, и веднага почвал да замеря. Понякога така се разгорещявал, че ставал червен като рак, махал с ръце, замерял с камъните, направо ужас!

7.

Пушкин имал четирима синове, и всичките идиоти. Единия не го бивало дори да седи на стол и непрекъснато падал. То и самият Пушкин не можел много-много да седи на стол. Случвало се — пълен ужас! — седят си на масата: на единия край Пушкин непрекъснато пада от стола, а на другия — синът му. Просто да ти стане лошо.

РЕШИХ ДА РАЗПЕРДУШИНЯ ЕДНА КОМПАНИЯ...

1.

Веднъж отидох в Госиздат и там срещнах Евгений Лвович Шварц, който както винаги беше облечен зле, но с претенции.

Като ме видя, Шварц започна да сипе остроумия, също както винаги неудачно.

Аз го правех доста по-успешно и скоро туширах Шварц в умствено отношение.

Всички наоколо ми завиждаха на остроумието, но не предприемаха нищо, тъй като буквално умираха от смях. И най-много умираха от смях Нина Владимировна Гернет и Давид Ефимич Рахмилович, който за по-благозвучно нарича себе си Южин.

Като видя, че не може да си играе с мен, Шварц започна да укротява топката и най-после, като ме напсува на майка, заяви, че в Тифлис всички познават Заболоцки, а мене не ме знае почти никой.

Това ме ядоса и казах, че съм по-историчен, отколкото Шварц и Заболоцки, че в историята от мен ще остане светло петно, а те ще бъдат забравени на мига.

Като усети моето величие и съдбовно значение за света, Шварц лека-полека сви перките и ме покани на обяд.

2.

Реших да разпердушиня една компания, което и правя.

Ще започна с Валентина Ефимовна. Тази немарлива особа ни кани у тях и вместо храна ни сервира някакъв киселаж. А аз обичам да си хапвам и разбирам от хубава храна. С киселажа не можеш ме подлъга! Дори понякога се отбивам в някой ресторант и гледам какво предлагат. И не понасям незачитането на тази моя особеност.

Сега преминавам на Леонид Савелиевич Липавски. Той не се посвени да ми каже в лицето, че съчинява по десет мисли всеки месец.

Първо на първо, лъже. Не съчинява десет, а по-малко.

И второ на второ, аз съчинявам повече. Не съм пресмятал по колко мисли месечно съчинявам, но със сигурност повече от него...

Аз например не парадирам пред всички, че, видите ли, притежавам колосален ум. А имам всички основания да се смятам за велик човек. Да, впрочем за такъв се и смятам.

Затова ми е обидно и болно да съм сред хора, които са по-долу от мен по ум, по прозорливост, по талант, и да не долавям уважението, което околните ми дължат.

Защо, защо съм по-добър от другите?

3.

Сега проумях: Леонид Савелиевич е немец. Дори и навиците му са немски. Вижте го само как яде. Абсолютен немец, и това е! Дори и по краката му личи, че е немец.

Без да се хваля, мога да заявя, че съм много наблюдателен и остроумен.

Ако, да кажем, вземем Леонид Савелиевич, Юлий Берзин и Волф Ерлих и ги наредим един до друг, ще видим, че са кой от кого по-малък.

Според мен това е остроумно, понеже е смешно, но с мярка.

И въпреки всичко Леонид Савелиевич е немец! Като се срещнем, непременно ще му го кажа.

Не се смятам за особено умен, но въпреки това мога да заявя, че съм по-умен от всички. На Марс може да има и по-умни от мен, но на Земята не познавам такива.

Например казват, че Олейников е много умен. А според мен е умен, но не много. Той например открил, че ако напишеш 6 и го обърнеш, ще получиш 9. А според мен това изобщо не е умно.

Леонид Савелиевич е абсолютно прав, като смята, че умът на човека е неговото достойнство. Ако няма ум, значи няма и достойнство.

А Яков Семьонович му възразява и твърди, че умът на човека е неговата слабост. По мое мнение това вече е парадокс. Защо умът пък да е слабост? Изобщо не е! По-скоро е неговата сила. Така мисля аз.

Често се събираме у Леонид Савелиевич и си говорим за това. Ако се разгори спор, винаги аз излизам победител. И аз не знам защо.

Кой знае защо всички ме гледат изумено. Каквото и да направя, все го намират за изумително.

А аз дори не полагам усилия. Всичко става от само себе си.

Веднъж Заболоцки каза, че ми идва отръпки да управлявам сфери. Навярно се е пошегувал. И през ум не ми е минавало такова нещо.

Кой знае защо в Съюза на писателите ме смятат за ангел.

Моля ви се, другари! Наистина не е редно да се прекланяте така пред мен! Аз съм като всички вас, само че по-добър.

4.

Чувал съм израза: „Улови момента!“

Лесно е да се каже, но е трудно да се направи. Според мен този израз е безсмислен. И наистина, не може да се иска невъзможното.

Казвам това с пълна увереност, защото съм го изпитал на собствен гръб. И аз лових момента, но не го хванах и само си счупих часовника. Сега знам, че това е невъзможно.

Невъзможно е също и да „уловиш епохата“, защото тя също е момент, само че по-голям.

Друго нещо е обаче да кажеш: „Запечатайте онова, което става в този момент.“ Това е съвсем различна работа.

Например: раз, два, три! Нищо не става! Така запечатвам момент, в който не е станало нищо.

Споделих това със Заболоцки. Хареса му много и той цял един ден седя и брои: раз, два, три! И отбелязваше, че нищо не се е случило.

Над това занимание го завари Шварц. Той също се интересува от този оригинален начин да се запечатва онова, което се случва в нашата епоха, тъй като епохата, както е известно, е съставена от моменти.

Но моля да се обърне внимание, че родоначалник на този метод съм отново аз. Пак аз! Навсякъде аз! Просто невероятно!

Онова, което на другите се удава трудно, на мен ми се удава с лекота!

Мога дори да летя. Но няма да разказвам за това, понеже, така или иначе, никой няма да ми повярва.

Когато двама души играят на шах, винаги ми се струва, че единият мами другия. Особено пък ако играят на пари.

По принцип всяка игра на пари ме отвращава. В мое присъствие не разрешавам да се играе на пари.

А комарджиите направо бих ги езекутирал. Това е най-правилният метод за борба с хазартните игри.

Вместо хората да играят на карти, по-добре да бяха се събрали да си почетат взаимно морал.

Впрочем моралът е скучно нещо. По-интересно е да ухажваш жени.

Жените винаги са ме интересували. Винаги са ме вълнували женските крачета, особено над коленете.

Мнозина смятат жените за порочни същества. А аз не! Дори обратното, намирам ги за много приятни.

Закръглена младичка жена! И защо да е порочна? Изобщо не е порочна!

Децата обаче са друго нещо. За тях казват, че били невинни. А според мен, дори да са невинни, са много отвратителни, особено когато играят. Винаги напускам местата, където има деца.

И Леонид Савелиевич не обича децата. И то по мое внушение.

Изобщо всичко, което говори Леонид Савелиевич, преди това вече съм го казал аз.

Пък и не само Леонид Савелиевич.

Всеки се радва, ако се сдобие поне с късчета от моите мисли. Чак ме напушва смях.

Да кажем, вчера при мен дотърча Олейников и ми каза, че съвсем се е оплел в житейските проблеми. Дадох му някои съвети и го пуснах. Отиде си ощастливен от мен и в приповдигнато настроение.

У мен хората намират подкрепа, повтарят думите ми, чудят се на постъпките ми, а не ми плащат.

Глупаци! Носете ми повечко пари и ще видите колко ще съм доволен.

Сега ще кажа няколко думи за Александър Иванович.

Той е един дърдорко и страстен комарджия. Но онова, за което го ценя, е, че ми е предан.

По цели дни и нощи дежури около мен и само чака дори намек за някаква заповед. Достатъчно е да намекна нещо, и Александър Иванович полита като вятър да ми изпълни желанието.

Заради това му купих пантофи и му рекох: „На ти, носи ги!“ И той ги носи.

Когато Александър Иванович идва в Госиздат, всички се подсмиват и си приказват, че е дошъл за пари.

Константин Игнatieвич Дровацки се крие под масата. Казвам го в алегоричен смисъл.

Най-много от всичко Александър Иванович обича макароните. Винаги ги яде със счукани сухари, изяжда близо кило, а може би и доста повече.

Като се справи с макароните, Александър Иванович се оплаква, че му се гади, и ляга на дивана. Понякога макароните излизат обратно.

Александър Иванович не яде месо и не обича жените. Макар че понякога ги обича. И май че доста често.

Но пък жените, които Александър Иванович обича, според мен са грозни до една, затова можем да смятаме, че това дори не са жени.

Ако казвам нещо, значи е така.

Не съветвам никого да спори с мен, все едно, ще изпадне в глупаво положение, защото в спор мога да надвия всекиго.

Пък и не е лъжица за вашата уста да се мерите с мен. И потракани са се опитвали. Всички натръшках. Може на пръв поглед да не умея да говоря, но като почна, не можеш ме спря.

Веднъж почнах у Липавски и като тръгна! Уморих ги до един с приказки.

После отидох у Заболоцки и надприказвах и тях. После отидох у Шварц и надприказвах и тях. После си отидох вкъщи и приказвах половината нощ!

(1930 година)

НАЧАЛОТО НА ЕДИН ПРЕКРАСЕН ЛЕТЕН ДЕН СИМФОНИЯ

Петелът току-що беше изкукуригал, когато Тимофей скочи от капандурата на покрива и стресна всички, които в това време минаваха по улицата. Селякът Харитон се спря, грабна един камък и замери Тимофей. Тимофей изчезна яко дим. „Ама че шмекер!“ — зашумя човешкото стадо, а някой си Зубов се засили и с всичка сила си фрасна главата в стената. „Ох!“ — викна една лелка, подута от зъбобол. Но Комаров я шляпна и жената с вой пропълзя под портата. Наблизо минаваше Фетелюшин и се подхилваше. Комаров се приближи до него, каза „Що се хилиш бе, мазник!“ и удари Фетелюшин в корема. Фетелюшин се присви до стената и се разхълца. Отгоре Ромашкин взе да плюе през прозореца, като се опитваше да уцели Фетелюшин. Близо до тях една стринка с голям нос налагаше детето си с коритото. Шишкава млада майка триеше в стената лицето на хубавкото си момиченце. Хилаво кученце, счупило тъничкото си краче, се въргаляше на тротоара. Едно хлапе ядеше някаква гадост от плювалника. Пред бакалницата имаше дълга опашка за захар. Женорята се караха гръмогласно и се налагаха една друга с торбите. Селякът Харитон, пиан до козирката, стоеше пред жените с разкопчани панталони и бръщолевеше мръсотии.

Ето така започна един прекрасен летен ден.

ПАКИН И РАКУКИН

— Ей ти, я не крякай много! — рече Пакин на Ракукин.

Ракукин смръщи нос и погледна мрачно Пакин.

— Какво зяпаш? Не ме ли позна? — попита Пакин.

Ракукин подъвка устната си, завъртя се възмутено с въртящото се кресло и се загледа в друга посока. Пакин забарабани с пръсти по коляното си и каза:

— Ама че глупак! Няма да е зле да го хлопне човек с някоя пръчка по тила.

Ракукин се изправи и понечи да излезе от стаята, но Пакин скочи светкавично, догони Ракукин и възкликна:

— Я чакай! Къде тръгна? По-добре седни, че да ти покажа туй-онуй.

Ракукин се закова на място и недоверчиво впери поглед в Пакин.

— Какво, не вярваш ли? — попита Пакин.

— Вярвам — рече Ракукин.

— Сядай тогава обратно, в ей това кресло.

И Ракукин пак се сви във въртящото се кресло.

— Ето на — каза Пакин, — какво седиш в креслото като глупак?

Ракукин размърда крака и запремигва.

— Не мигай — каза Пакин.

Ракукин престана да мига, насокошини се и главата му потъна в раменете.

— Изправи се, де — каза Пакин.

Ракукин, все така прегърбен, изпъчи корем и протегна врат.

— Ох — рече Пакин, — така бих те цапнал по муцуната!

Ракукин изхълца, наду бузи и после внимателно издиша през носа.

— Я не се прави на важен! — нареди Пакин.

Ракукин изпъна врат още повече и пак замига бързо-бързо.

Пакин каза:

— Ако ти, Ракукин, още сега не престанеш да мигаш, ще те ритна в гърдите!

За да не мига, Ракукин изкриви челюст, още повече изпъна врат и отметна глава назад.

— Уф, колко си отвратителен — каза Пакин. — Мутрата ти е като на кокошка, шията — синя, просто отврат!

В това време главата на Ракукин се отмяташе все по-назад и по-назад и най-после, останала без сили, се обори на гърба му.

— Що за дяволия! — възкликна Пакин. — Тоя пък фокус какъв е?

Ако човек погледнеше Ракукин от мястото на Пакин, би могъл да си помисли, че Ракукин е съвсем без глава. Адамовата ябълка на Ракукин стърчеше нагоре. Човек неволно можеше да си помисли, че това е нос.

— Ей, Ракукин! — подвикна Пакин.

Ракукин мълчеше.

— Ракукин! — повтори Пакин.

Ракукин не отговаряше и продължаваше да седи, без да мръдне.

— Така — каза Пакин. — Свърши се с Ракукин.

Пакин се прекръсти и излезе на пръсти от стаята.

След около четиринайсет минути от тялото на Ракукин изпълзя една малка душа и злобно погледна към мястото, където доскоро седеше Пакин. Но в този момент зад бюфета се показва високата фигура на ангела на смъртта и като хвана за ръка Ракукиновата душа, я поведе нанякъде направо през къщите и стените. Ракукиновата душа подтичваше след ангела на смъртта, като злобно се оглеждаше. Но ето че ангелът на смъртта ускори крачка и Ракукиновата душа се стопи нейде зад завоя, като непрекъснато подскачаше и се препъваше.

ПЕТ ЦИЦИНИ

Имало един човек, казвал се Кузнецов. Веднъж табуретката му се счупила. Той излязъл от къщи и тръгнал към магазина за дърводелско лепило, та да си залепи табуретката.

Кузнецов тъкмо минавал покрай един строеж, когато отгоре му паднала тухла и го ударила по главата.

Той паднал, но веднага скочил отново и опипал главата си. На темето му се появила огромна цицина.

Кузнецов опипал цицината с ръка и казал:

— Аз съм гражданинът Кузнецов, излязох от къщи и тръгнах към магазина, за да... за да... Ох, какво ми става! Забравих защо бях тръгнал към магазина!

В това време от покрива паднала втора тухла и пак улучила Кузнецов по главата.

— Ох! — викнал той, хванал се за главата и напипал втора цицина. — Ама че работа! — казал си. — Аз съм гражданинът Кузнецов, излязох от къщи и тръгнах към... тръгнах към... тръгнах към... накъде всъщност тръгнах? Забравил съм накъде бях тръгнал!

Точно тогава върху Кузнецов паднала трета тухла. И на главата му изскочила трета цицина.

— Олеле! — развикал се Кузнецов и се хванал за главата. — Аз съм гражданинът Кузнецов, излязох от... излязох от... дали не излязох от мазето? Не. Или излязох от бъчва? Не. Че откъде ли излязох?

От покрива паднала четвърта тухла, ударила Кузнецов и на тила му изскочила четвърта цицина.

— Ама ха! — рекъл си Кузнецов и се почесал по тила. — Аз... аз... аз... Кой ли съм аз? Май че съм забравил как се казвам. Ама че история! Как наистина се казвах? Василий Петухов? Не. Николай Сапогов? Не. Пантелей Рисаков? Не. Че кой ли съм аз?

В този миг от покрива паднала пета тухла и така праснала Кузнецов по тила, че той окончателно забравил всичко и с викове „Ох-ох-ох!“ хукнал по улицата.

Моля ви! Ако някой срещне на улицата човек с пет цицини на главата, нека му припомни, че името му е Кузнецов и че трябва да купи дърводелско лепило и да си поправи счупената табуретка.

1 ноември 1935 година

НЕПРЕДВИДЕН ГУЛЯЙ

Веднъж Антонина Алексеевна удари мъжа си със служебния печат и омаза челото му с печатарско мастило.

Дълбоко оскърбеният Пьотър Леонидович, мъжът на Антонина Алексеевна, се заключи в банята и никого не пускаше вътре.

Но наемателите на комуналната квартира, които изпитваха остра нужда да влязат там, където беше Пьотър Леонидович, решиха да разбият заключената врата.

Като видя, че работата му е спукана, Пьотър Леонидович напусна банята, прибра се в стаята си и легна на кревата.

Но Антонина Алексеевна беше решена да преследва мъжа си докрай. Накъса хартия на малки парченца и посипа с тях легналия на кревата Пьотър Леонидович...

Вбесеният Пьотър Леонидович изхвърча в коридора и започна да дере тапетите.

Наемателите се скупчиха около него и като видяха какви ги върши нещастният Пьотър Леонидович, се нахвърлиха отгоре му и му скъсаха жилетката.

Пьотър Леонидович се спусна към домоуправителя.

В това време Антонина Алексеевна се съблече гола и се скри в един сандък.

След десет минути Пьотър Леонидович се върна заедно с домоуправителя.

Като не откриха жената в стаята, домоуправителят и Пьотър Леонидович решиха да се възползват от свободния терен и да си пийнат водчица. Пьотър Леонидович се нагърби със задачата да достави пиенето от магазина на ъгъла.

Тъкмо излезе, и Антонина Алексеевна се измъкна от сандъка и се появи чисто гола пред домоуправителя.

Потресеният домоуправител скочи от стола и се втурна към прозореца, но като видя яката снага на младата двайсет и шест годишна жена, изпадна в див възторг.

В този момент Пьотър Леонидович се върна с литър водка.

Като видя какво се върши в собствената му стая, Пьотър Леонидович сбърчи вежди.

Но съпругата му Антонина Алексеевна му показва служебния печат и той начаса се успокои.

Антонина Алексеевна изяви желание да вземе участие в разпивката, но непременно чисто гола, и при това седнала връз масата, а там, както се предполагаше, щяха да сложат и мезе за водката.

Мъжете седнаха на столовете, Антонина Алексеевна седна на масата и гуляят започна.

Не може да се приеме за хигиенично гола млада жена да седи на маса, на която се яде. При това Антонина Алексеевна беше доста пълна и не особено чистоплътна жена, тъй че се получи дявол знае какво.

Скоро обаче всички се напиха и заспаха: мъжете на пода, а Антонина Алексеевна на масата.

И в комуналната квартира се въдвори тишина.

22 януари 1935 година

ИНТИМНОТО ПРЕЖИВЯВАНЕ НА ЕДИН МУЗИКАНТ

Нарекоха ме изверг.

Така ли е?

Не, не е така. Няма да привеждам доказателства.

Чух как жена ми говореше в телефонната слушалка на някой си Михюся, че съм глупав.

По това време бях под кревата и не се виждах.

Ох! Какво ми беше в този момент!

Искаше ми се да скоча и да изкрещя: „Не, не съм глупав!“

Представям си какво щеше да стане!

Пак си седях под кревата и не се виждах. Затова пък самият аз прекрасно видях какво направи с жена ми същият този Михюся.

Днес жена ми отново прие този Михюся.

Започвам да си мисля, че в очите на жена ми минавам на заден план.

Михюся дори тършува в чекмеджетата на писалището ми.

Самият аз бях под кревата и не се виждах.

Пак бях под кревата и не се виждах.

Жена ми и Михюся си приказваха крайно неприятни неща за мен.

Не се стърпях и им викнах, че са пълни лъжци.

И ето вече пети ден откак ме набиха, а кокалите още ме болят.

ПАДАНЕ

Двама души паднаха от покрив. И двамата паднаха от покрива на пететажна сграда, нов строеж. Май че училище. Изпързалияха се по покрива чак до самия му край и не успяха да се задържат.

Падането им забеляза първа Ида Марковна. Тя стоеше до прозореца в отсрещната сграда и се секнеше в чаша. И изведнъж забеляза, че някой започва да пада от покрива на отсрещния строеж. Като погледна по-внимателно, Ида Марковна установи, че всъщност падат цели двама. Страшно се развълнува, разкъса си ризата и започна да бърше с нея изпотеното стъкло, за да види по-добре кой пада от покрива. Но като се сети, че падащите току-виж я видят гола и Бог знае какво ще си помислят, Ида Марковна отскочи от прозореца и се скри зад декоративния триножник, на който преди време имаше саксия с цветете.

В този момент падащите от покрива бяха забелязани и от друга особа, която живееше в къщата на Ида Марковна, само че два етажа по-долу. Тя също се казваше Ида Марковна. Тъкмо се беше разположила с вдигнати на прозоречната дъска крака и си зашиваше едно копче на пантофа. Вдигна поглед към прозореца и видя падащите от покрива. Ида Марковна изпищя, скочи и започна припряно да отваря прозореца, за да види по-добре как падащите ще се плъоснат на земята. Но прозорецът не щеше да се отвори. Ида Марковна си спомни, че го е заковала отдолу с пирон, и се спусна към печката, в която си държеше инструментите: четири чукчета, длето и клещи.

Грабна клещите, стрелна се към прозореца и измъкна пирона. Прозорецът се отвори с лекота. Ида Марковна се надвеси от него и видя как падащите от покрива със свистене летяха към земята.

На улицата вече се беше събрала малобройна тълпа. Чуваха се изсвирвания и към мястото на очакваното произшествие, без да бърза, приближаваше дребничък милиционер. Едронос портиер се суетеше насам-натам и избутваше зяпачите с обяснението, че падащите от покрива могат да ударят нечия глава.

В това време и двете Иди Марковни, едната по рокля, а другата гола, се бяха надвесили от прозорците, пицяха и тропаха с крака.

И ето че най-после, разперили ръце и облещили очи, падащите от покрива се удариха в земята.

Така и ние понякога, падайки от достигнатата височина, се удряме в унилата плоча на нашето бъдеще.

7 септември 1940 година

ЕДНА МУХА СЕ УДАРИ В ЧЕЛОТО...

I

Една муха се удари в челото на господина, който тичаше насреща ѝ, премина през главата му и излезе откъм тила. Господинът, на име Дернятин, изпадна в недоумение: стори му се, че нещо в мозъка му изсвири, а кожичката на тила му се пукна и нещо го погъделичка. Спря се и си помисли: „Това пък какво е? Съвсем ясно чух, че в главата ми нещо изсвири. А не се сещам за нищо, което да ми подсказва каква е тая работа. Във всеки случай усещането е неповторимо, прилича ми на някаква болест на главата. Но я да не мисля повече за това, а да си продължа тичането.“ С такива мисли господин Дернятин се затича отново, но както и да се силеше, вече не беше същото. На локалното платно Дернятин стъпи накриво и замалко не падна, дори му се наложи за равновесие да размаха ръце във въздуха. „Добре, че не паднах — помисли си Дернятин, — иначе щях да си счупя очилата и нямаше да виждам къде вървя.“ Сетне продължи по-бавно, като се опираше на бастуна си. Но след първата опасност следваше втора. Дернятин затананика някаква песен, за да разсее мрачните си мисли. Песента беше весела и ритмична, такава, че Дернятин се увлече и за миг забрави, че крачи по локалното платно. По това време на деня колите профучаваха с шеметна скорост. А платното беше тесничко и трудно можеш да отскочиш встрани от автомобила. Затова го смятаха за опасно. Предпазливите хора винаги минаваха по него с повишено внимание, за да оживеят. Тук смъртта причакваше пешеходеца на всяка крачка във вид ту на автомобил, ту на талига, ту като каруца, натоварена с вглища. Дернятин още не се беше изсекнал, и върху му връхлетя огромен автомобил. Дернятин изкрещя „Умирам!“ и отскочи встрани. Докато падаше във влажната канавка, тревата полегна пред него. Автомобилът отфуча с грохот, вдигнал флагче за бедствено положение. Хората в колата бяха сигурни, че Дернятин е загинал, затова си свалиха шапките и продължиха пътуването гологлави.

„Забелязахте ли под кои колела попадна оня несретник, под предните ли или под задните?“ — попита един господин с маншон, по-точно не с маншон, а с качулка. „Бузите и ушните ми миди лесно премръзват, затова винаги нося тази качулка“, обясни той. До него в колата седеше дама, чиято уста се набиваше в очи. „Страх ме е — обади се дамата — да не ни обвинят в убийството на оня човек.“ „Какво? Какво?“ — попита господинът, повдигайки качулката от ухото си. Дамата повтори опасенията си. „Не — рече господинът, — убийството е наказуемо само в случаите, когато убитият прилича на тиква. Ние не сме. Не сме. Не сме виновни за смъртта на онзи човек. Той сам викна: Умирам! Ние сме само свидетели на внезапната му кончина.“ Мадам Анет се усмихна с интересната си уста и си каза наум: „Антон Антонович, доста ловко се измъквате от нещастieto.“ А в това време господин Дернятин лежеше във влажната канавка, изпружил крака и ръце. Автомобилът вече не се виждаше. А и Дернятин вече беше проумял, че не е умрял. Смъртта във вид на автомобил го отмина. Надигна се, почисти костюма си с ръкав, наплюнчи си пръстите и забърза по локалното платно да навакса закъснението. Времето беше напреднало с девет минути и половина и Дернятин искаше да ги навакса.

II

Семейство Рундадарови живееше в къща до тихата река Свиречка. Бащата Рундадаров, Платон Илич, обичаше високите знания: Математика, Тройна Философия, Географията на Едем, книгите на Винтвиек, учението за смъртоносните трусове и за небесната йерархия на Дионисий Ареопagit бяха любимите науки на Платон Илич. Вратата на Рундадаровия дом беше отворена за всеки странник, посетил светите места на нашата планета. В къщата на Рундадарови разказите за летящи хълмове, донасяни от дриплъвците от Никитинското предградие, се посрещаха с оживление и напрегнато внимание. Платон Илич пазеше дълги списъци за летежа на по-големи и по-дребни хълмове. Полетът на Капустинския хълм се отличаваше от останалите. Както е известно, Капустинският хълм полетял през нощта, към 5 часа призори, като изтръгнал от корен цял кедър. От мястото на излитането си хълмът се издигал в небето не по сърповидна крива както всички останали хълмове, а по права линия с малки отклонения единствено на височина 15–16 километра. Вятърът, който

духал към хълма, преминал през него, без да го отклони от пътя му. Като че хълмът от кремъчни пластове бил изгубил свойството си непроницаемост. През него например прелетяла и една гарга. Прелетяла като през облак. Няколко свидетели потвърждават този факт. Той противоречи на законите на летящите хълмове, но фактът си е факт и Платон Илич го отбелязал в списъка на подробностите за Капустинския хълм. Всеки ден у Рундадарови се събираха авторитетни гости и се обсъждаха признаците на закона за алогичните вериги. Сред почетните гости бяха професорът по жп линии Михаил Иванович Дондуков, игуменът Миринос II и плехаризиастът Стефан Дернятин. Гостите се събираха в долната гостна, разполагаха се около продълговатата маса, на която се поставяше обикновено корито с вода. Докато разговаряха, гостите плюеха в коритото — така беше прието в семейство Рундадарови. Самият Платон Илич държеше камшиче. От време на време го топваше във водата и го удряше по празната маса. Това се наричаше „да шумиш с инструмента“. В девет часа се появяваше жената на Платон Илич, Ана Маляевна, и повеждаше гостите към масата. Там ядяха течни и твърди ястия, после изпълзваха на четири крака до Ана Маляевна, целуваха ѝ ръка и сядаха да пият чай. По време на чая игуменът Миринос II разказваше една случка отпреди 14 години. Уж че той, игуменът, седял на стъпалата пред къщата си и хранил патките. Изведнъж от къщата излетяла муха, завъртяла се и ударила игумена по челото. Ударила го по челото, минала през главата му, излязла откъм тила и отново влетяла в къщата. Игуменът тъй си и останал на стъпалата с възхитена усмивка, че най-после и той е видял чудо със собствените си очи. След като изслушваха Миринос II, останалите гости започваха да се пляскат по устата и по адамовата ябълка с чаените лъжички като знак, че вечерта е приключена. След туй разговорът ставаше крайно фриволен. Ана Маляевна излизаше от стаята, а господин Дернятин подхващаше темата „Жената и цветята“.

Случваше се някои от гостите да останат да пренощуват. В такива случаи няколко шкафа се разместваха и върху тях се настаняваше Миринос II. Професор Дондуков спеше върху рояла в гостната, а господин Дернятин лягаше в кревата при Рундадаровата прислужница Маша. Но в повечето случаи гостите се разотиваха по домовете си. Платон Илич собственоръчно заключваше вратата след

тях и се връщаше при Ана Маляевна. По река Свиречка с песни се носеха никитинските рибари. И семейство Рундадарови заспиваше под звуците на рибарските песни.

(1929–1930)

ПРЕДМЕТ

Мама, татко и прислужницата на име Наташа седяха на масата и пиеха.

Татко безспорно беше гуляйджия. Дори мама го гледаше отвисоко. Но това не пречеше на таткото да бъде много добър човек. Той се смееше добродушно и се люлееше на стола. През цялото време прислужницата Наташа, с боне и кокетна престилчица, се кискаше до припадък. Таткото развеселяваше всички с брадата си, но прислужницата Наташа свенливо свеждаше очи, за да покаже, че се стеснява.

Мама, висока жена с огромна фризура, говореше като кон. Гласът ѝ не само боботеше в гостната, но и отекваше в двора и в останалите стаи.

Като се справиха с първата чашка, всички се умълчаха за миг и замезиха със салам. След малко пак се разприказваха.

Изведнъж най-неочаквано на вратата се почука. Нито татко, нито мама, нито прислужницата Наташа можаха да се сетят кой може да е.

— Чудна работа — рече татко. — Че кой ли може да чука?

Мама направи съчувствена физиономия, наля си извънредна втора чашка, гаврътна я и изломоти:

— Чудна работа.

Татко не каза нищо лошо, но и той си наля една чаша, обърна я и стана от масата.

Той беше дребен на ръст. Не като мама. Мама беше висока пълна жена с конски глас, а татко — просто неин съпруг. Не му стига другото, ами беше и целият луничав.

Той стигна с една крачка до вратата и попита:

— Кой е?

— Аз — отзова се някакъв глас.

Вратата тутакси се отвори и влезе прислужницата Наташа смутена и порозовяла. Като цветче. Като цветче.

Татко седна.

Мама изпи още една чаша.

Прислужницата Наташа и другата, като цветче, се изчервиха от срам. Татко ги погледна и не каза нищо лошо, само пак изпи една чаша, както и мама.

За да потуши неприятното парене в устата си, татко отвори консерва с пастет от раци. Всички бяха много радостни, ядоха до сутринта. Мама обаче си седеше и мълчеше. Това беше твърде неприятно.

Татко тъкмо се канеше да изпее нещо, и прозорецът изтрака. Мама уплашено подскочи и се развика, че ясно виждала как някой надникнал в стаята. Останалите я уверяваха, че това е невъзможно, тъй като жилището им е на третия етаж и никой не би могъл да наднича от улицата — освен ако не е великан или Голиат.

Но тази мисъл се загнезди в главата на мама, която така и не се убеди, че никой не е гледал от прозореца.

За да я успокоят, ѝ наляха още една чашка. Мама я изпи. Татко също си наля и я изпи.

Наташа и прислужницата като цветче седяха, свели поглед от смущение.

— Как да си отпусна душата, като ни гледат през прозореца — викаше мама.

Татко беше отчаян, защото не знаеше как да я успокои. Дори изтича на двора, за да се опита да надникне поне на втория етаж. И, естествено, не успя да стигне дотам. Но това изобщо не разубеди мама. Тя дори не видя как татко не успя да се изкатери и до прозореца на втория етаж.

Напълно разстроен от всичко това, татко влетя като вихър в гостната и пресуши две чаши, като наля една и на мама. Мама я изпи, но заяви, че пие само защото е сигурна, че някой е надничал през прозореца.

Татко разпери ръце.

— Ето виж — ѝ рече, като отиде до прозореца и го разтвори широко.

Но някакъв човек с мръсна якичка и с нож в ръцете се опита да влезе от там. Щом го видя, татко тутакси затвори прозореца и заяви:

— Няма никой.

Но човекът с мръсната яка стоеше от външната страна на прозореца и гледаше в стаята, дори отвори прозореца и влезе.

Мама беше извън себе си от възбуда. Тя се строполи в истерия, но се успокои, като пийна глътка от чашата, която ѝ напълни татко, и замези с гъбка.

Скоро и татко дойде на себе си. Всички отново седнаха на масата и продължиха да пият.

Татко взе един вестник и дълго го въртя в ръце, като се чудеше кое е горе и кое — долу. Но колкото и да търсеше, така и не откри, затова захвърли вестника и изпи още една чашка.

— Не е зле — каза татко, — само да имаше краставички.

Мама изцвили неприлично, с което хвърли прислужниците в смут и те съсредоточено заразглеждаха шарките на покривката.

Като гаврътна още едно, татко изведнъж грабна мама и я сложи върху бюфета.

Пищната сива прическа на мама се развали, по лицето ѝ избиха червени петна, с една дума, на мутрата ѝ беше изписана крайна възбуда.

Татко си придърпа панталона и вдигна тост.

Но в този миг на пода се отвори някакъв капак и от там изпълзя един монах.

Прислужниците така се притесниха, че едната започна да повръща. Наташа държеше приятелката си за челото и се мъчеше да прикрие това безобразие.

Монахът, който излезе от пода, се прицели с юмрук в татковото ухо, че като го тресна!

Татко се плъосна на стола, без да довърши тоста.

След туй монахът се приближи до мама и я удари някак си изотдолу — или с ръка, или с крак.

Мама се разкреця за помощ.

А монахът сграбчи за реверите двете прислужници, разтърси ги във въздуха и ги пусна.

После незабелязано потъна в пода и затвори капака след себе си.

Дълго време и мама, и татко, и прислужницата Наташа не можеха да дойдат на себе си. Но после, като си поеа дъх и се оправиха, всички те изпиха по чашка и седнаха на масата да замезят със ситно накълцаното зеленце.

Като изпиха по още една чашка, всички потънаха в кротки приказки.

Изведнъж татко почервения и се развика.

— Какво! Какво! — крещеше той. — Смятате ме за дребен човечец, така ли? За вас съм само неудачник! Да не съм ви някакъв храненик! Ама че сте мръсници!

Мама и прислужницата Наташа избягаха от гостната и се заключиха в кухнята.

— Махай се, пияницо неден! Махай се, дяволско изчадие! — шепнеше ужасено мама пред окончателно обърканата Наташа.

А татко крещя в гостната до сутринта, когато си взе папката с книжата, нахлупи си бялата фуражка и тръгна кротко за работа.

31 май 1929 година

СВЯТ

Казвах си, че виждам света. Но целият свят беше недостъпен за моя поглед, виждах само части от него. И всяко нещо, което виждах, наричах части от света. Наблюдавах свойствата им и докато ги наблюдавах, правех наука. Разбирах, че частите имат умни и неумни свойства. Разграничавах ги и им давах имена. И в зависимост от свойствата им самите части на света бяха умни и неумни.

Имаше и такива части на света, които можеха да мислят. И тези части гледаха другите части и самия мен. И всички те си приличаха помежду си, аз също приличах на тях. И си говорех с тези части на света.

Казвах: Части от гръм.

Частите казваха: Сноп от времето.

Казвах: И аз съм част от трите завоя.

Частите отвърщаха: А ние сме малки точки.

Изведнъж престанах да виждам първо тях, а после и останалите части. И се изплаших, че светът ще рухне.

Но в този момент проумях, че виждам не отделните части, а всичко накуп. Отначало си мислех, че това е НИЩО. Но после разбрах, че това е светът, а онова, което съм виждал по-рано, не е било светът.

Винаги съм знаел какво е това свят, но какво съм виждал преди, не знам и до днес.

И когато частите изчезнаха, техните умни свойства престанаха да са умни, а неумните им свойства престанаха да са неумни. И целият свят престана да е и умен, и неумен.

Но тъкмо проумях, че виждам света, и престанах да го виждам. Изплаших се, като си помислих, че светът е рухнал. Но докато си мислех така, се сетих, че ако светът беше рухнал, то и аз не бих могъл да помисля каквото и да било. И се оглеждах, търсейки света, но не го откривах.

А след това вече нямаше и накъде да гледам.

Тогава разбрах, че докато имаше накъде да гледам, светът беше около мен. А сега го няма. Само аз останах.

А после проумях, че именно аз съм светът.

Но светът — това не съм аз.

Макар че в същото време аз съм светът.

А светът не е аз.

А аз съм светът.

А светът не е аз.

А аз съм светът.

А светът не е аз.

А аз съм светът.

И тук престанах да мисля.

(1930 година)

ЗА ЯВЛЕНИЯТА И СЪЩЕСТВУВАНИЯТА №

1

Художникът Микел Анжело седна на купчина тухли и подпрял главата си с ръце, се замисли. Наблизо мина някакъв петел и загледа художника Микел Анжело с кръглите си златисти очи. Гледаше го, без да мига. Художникът Микел Анжело вдигна глава и видя петела. Петелът не отместваше очи, не мигаше и дори не помръдваше опашка. Художникът Микел Анжело сведе поглед, забеляза, че очите му смъдят, и ги разтри с ръце. А петелът продължи нататък, тръгна си, отиде зад плевнята, от там в курника при своите кокошки. И художникът Микел Анжело стана от купчината тухли, отупа си панталона от червената тухлена прах, захвърли настрана някаква каишка и се прибра при жена си.

А жената на Микел Анжело беше дълга-предълга, колкото цели две стаи.

По пътя художникът Микел Анжело срещна Комаров, хвана го за ръката и рече:

— Виж!

Комаров погледна и видя кълбо.

— Какво е това? — прошепна Комаров.

А от небето проехтя:

— Това е кълбо.

— Какво е това кълбо? — попита шепнешком Комаров.

А от небето се чу екот:

— Кълбо с гладка повърхност!

Комаров и художникът Микел Анжело седнаха в тревата и останаха да си седят там като гъби. Хванати за ръце, двамата се загледаха в небето. А на небето се очерта огромна лъжица. Това пък какво беше? Никой не знаеше. Хората побягнаха и се затаиха по къщите си. Затвориха здраво врати и прозорци. Но нима това можеше да им помогне? Къде ти! Нямаше да им помогне.

Помня как през 1884 година на небето се показва обикновена комета, голяма колкото параход. Беше много страшно. А сега пък лъжица! Къде може да се мери кометата с такова явление.

Да затварят прозорци и врати!

Че няма това може да им помогне? От такова небесно явление не можеш да се оградиш с някаква си дъска.

В нашата къща живее Николай Иванович Ступин, привърженик на теорията, че всичко е дим. А според мен не всичко е дим. Може би димът изобщо не съществува. Може би нищо не съществува. Има само някакво разделение. А може би дори и разделение няма? Трудно е да се каже.

Говори се, че един знаменит художник разглеждал петел. Гледал го, гледал и стигнал до извода, че петелът не съществува.

Художникът споделил това с един приятел, а приятелят прихнал да се смее. Че как не съществува, когато, вика, стои ей там и аз го виждам ясно със собствените си очи.

А великият художник оборил глава и както си стоял, седнал на купчина тухли.

Това е.

18 септември 1934 година

ЗА ЯВЛЕНИЯТА И СЪЩЕСТВУВАНИЯТА №

2

Това е бутилка водка, или, както казват, спиртна напитка. А до нея виждате Николай Иванович Серпухов.

От бутилката се вдигат спиритуозни пари. Вижте как Николай Иванович Серпухов диша през носа си. Вижте как се облизва и присвива очи. Явно му е крайно приятно, най-вече защото това си е спирт.

Но обърнете внимание, че зад гърба на Николай Иванович няма нищо. И не в смисъл, че няма гардероб или скрин, или нещо друго от този род, а наистина няма нищо, дори въздух няма. Ако искате, вярвайте, ако искате, не вярвайте, но зад гърба на Николай Иванович няма дори безвъздушно пространство, или, както се казва, световен ефир. Откровено казано, няма нищо.

Разбира се, невъзможно е дори да си представиш такова нещо.

Но това ни е последната грижа, интересуват ни само спиритуозът и Николай Иванович Серпухов.

Ето, той надига бутилката със спиритуоза и я поднася към носа си. Души, души и движи устата си като заек.

Сега е моментът да кажем, че не само зад гърба на Николай Иванович, но и пред него, тъй да се рече, пред гърдите му, и изобщо наоколо няма нищо. Пълна липса на всякакво съществуване, или, както някога се шегуваха — отсъствие на всякакво присъствие.

Нека обаче се съсредоточим единствено върху спиртната течност и самия Николай Иванович.

Представете си, Николай Иванович поглежда в бутилката, после я поднася до устните си, надига я с дъното нагоре и, представете си, изпива съдържанието ѝ до капка.

Каква ловкост! Николай Иванович изпива спиритуоза и премигва. Какви способности! Как успя!

А сега трябва да кажем следното: ако говорим по същество, не само зад гърба на Николай Иванович, не само отпред или около него,

но и вътре в самия Николай Иванович няма нищо, не съществува нищо.

Разбира се, би могло да е така, както току-що казахме, а самият Николай Иванович пак да си съществува, и то прекрасно. Това, естествено, си е така. Но откровено казано, цялата работа е в това, че Николай Иванович не е съществувал и не съществува. В това е въпросът.

Ще попитате: „Ами бутилката със спирта? И най-вече къде се е дянал спиртът, ако го е изпил несъществуващият Николай Иванович? Да кажем, бутилката е останала. Че къде е тогава спиртът? Преди малко го имаше, а сега изведнъж го няма. Нали, както твърдите, Николай Иванович не съществува. Как стават тия работи?“

По този пункт и самите ние тънем в догадки.

Впрочем какво толкова сме казали? Казахме, че както вътре, така и вън от Николай Иванович не съществува нищо. А щом нито вътре, нито отвън не съществува нищо, значи и бутилката не съществува. Нали така?

Но, от друга страна, обърнете внимание на следното: щом твърдим, че нито отвън, нито вътре не съществува нищо, то възниква въпросът: вън и вътре на какво? Значи все нещо трябва да съществува? А може би и не съществува. Тогава защо казваме отвън и вътре?

Не, явно стигаме до задънена улица. И самите ние не знаем какво да добавим.

Довиждане.

Това е всичко.

18 септември 1934 година

ЧЕРНА ВОДА

Андрей Семьонович се изплю в чашата с вода. Водата мигом почерня. Андрей Семьонович присви очи и се втренчи в чашата. Водата беше съвсем черна. Сърцето на Андрей Семьонович се разтупа.

В това време кучето му се събуди. Андрей Семьонович отиде до прозореца и се замисли.

Изведнъж покрай лицето на Андрей Семьонович прехвърча нещо голямо и черно и излетя през прозореца. Беше кучето му, което се носеше като врана към покрива на отсрещната сграда. Андрей Семьонович клекна и започна да вие.

В стаята тичешком нахлу другарят Попугаев.

— Какво ви е? Да не сте болен? — попита другарят Попугаев.

Андрей Семьонович мълчеше и си търкаше лицето с ръце.

Другарят Попугаев надникна в чашата, оставена на масата.

— Какво сте налили тук? — попита той Андрей Семьонович.

— Не знам — каза Андрей Семьонович.

Попугаев моментално изчезна. Кучето влетя обратно през прозореца, легна на предишното си място и заспа.

Андрей Семьонович се приближи до масата и изпи почернялата вода.

И му стана светло на душата...

21 август 1934 година

ИВАН ЯКОВЛЕВИЧ...

Иван Яковлевич Бобов се събуди в най-добро разположение на духа. Показа се изпод одеялото и видя първо тавана. Таванът беше украсен с голямо сиво петно, зеленикаво по края. Ако човек го загледаше съсредоточено с едно око, петното заприличваше на носорог, впрегнат в ръчна количка, макар други да намираха, че повече напомня трамвай, яхнат от великан — впрочем, в петното можеха да се доловят дори и контурите на някакъв град. Иван Яковлевич погледна тавана, но не мястото, където беше петното, а просто така, напосоки; усмихна се и присви очи. После Иван Яковлевич се опули и вдигна вежди толкова високо, че челото му се нагъна като хармоника и сигурно щеше да изчезне съвсем, ако пак не беше присвил очи и припряно, като че внезапно засрамен от нещо, не беше покрил глава с одеялото. Направи го толкова бързо, че от другия край на завивката щръкнаха голите му крака и на големия пръст на левия му крак тутакси кацна една муха. Иван Яковлевич си размърда пръста, мухата отлетя и кацна на петата му. Тогава Иван Яковлевич прещипа одеялото с двата крака, с единия отгоре, а с другия — отдолу, и така го издърпа от главата си. „Ядец“ — си каза Иван Яковлевич и наду бузи. Обикновено, когато нещо се получаваше или, обратното, не се получаваше, Иван Яковлевич казваше „Ядец“ — естествено, не високо и съвсем не за да го чуе някой, а просто така, на себе си. И ето че като каза „Ядец“, Иван Яковлевич седна на кревата и протегна ръка към стола, на който си беше оставил панталоните, ризата и бельото. Той най-обичаше да носи раирани панталони. Но за проклетия отникъде не можеше да се сдобие с такива. Ходи и в „Ленинградска дреха“, и в универмага, и в Пасажа, и в Гостиний двор, и из Петроградския район обиколи всички магазини. Дори до Охта отиде, но тъй и не намери раирани панталони. А старите бяха толкова износени, че не ставаха за обличане. Иван Яковлевич на няколко пъти ги кърпи, но вече и това не помагаше. Отново обиколи магазините и тъй като пак не откри раирани панталони, най-после реши да си купи карирани. Но и

карирани не намери. Тогава Иван Яковлевич склони да си купи сиви панталони, но и сиви нямаше. Никъде не попадна и на черни панталони по негова мярка. Тогава Иван Яковлевич тръгна да си търси сини панталони, но докато обикаляше за черни, от магазините изчезнаха и сините, и кафявите. Така че най-накрая му се наложи да си купи зелени, напръскани с жълто. В магазина му се стори, че панталоните не са съвсем ярки и жълтите точки не се набиват на очи. Но като се прибра вкъщи, откри, че единият крачол наистина е по-благороден на цвят, а пък другият е почти тюркоазен и жълтите капки направо греят върху него. Иван Яковлевич се опита да обърне панталоните от опаката страна, но там и двата крачола биеха на жълто със зелени точки и имаха толкова весел вид, че ако покажеш такива панталони пред екрана след кинопрожекция, смятай, че нищо друго не ти трябва: публиката и тъй ще се смее поне половин час. Цели два дни Иван Яковлевич не се реши да обуе новите панталони, но когато старите се прокъсаха дотолкова, та и отдалеч се забелязваше, че и долните му гащи имат нужда от кърпеж, му се наложи да си ги обуе. Първия път излезе с тях много предпазливо. Надникна от входа, погледна наляво и надясно и като се убеди, че наблизо няма жива душа, се показва на улицата и бързо закрачи към службата си. Първият срещнат бе някакъв търговец на ябълки с голяма кошница на главата. Като видя Иван Яковлевич, той не обели и дума, затова пък щом го отмина, се спря и тъй като кошницата му пречеше да си обърне главата, самият той се обърна и се загледа подир Иван Яковлевич — сигурно би поклатил глава, ако не беше кошницата. А Иван Яковлевич бодро крачеше напред, приел срещата с търговеца за добро предзнаменование. Той не видя маневрата на търговеца и се утешаваше, че панталоните не бият чак толкова на очи. Сега пък насреща му се зададе някакъв чиновник, досущ като него, с чанта под мишница. Чиновникът вървеше бързо, без да гледа встрани, забил поглед в краката си. Като се разминаваше с Иван Яковлевич, чиновникът стрелна с поглед панталоните му и се спря. Иван Яковлевич също се спря. Чиновникът гледаше Иван Яковлевич, а Иван Яковлевич — чиновника.

— Извинете — каза чиновникът, — бихте ли ме упътили как да стигна до... това де, държавната борса?

— Трябва да минете по улицата... по моста... не, вървете насам, а после натам — отвърна Иван Яковлевич.

Чиновникът благодари и бързо се отдалечи, а Иван Яковлевич направи няколко крачки, но като видя, че насреща му идва не чиновник, а чиновничка, наведе глава и притича на другия тротоар. Пристигна в службата със закъснение и много ядосан. Колегите му, естествено, забелязаха зелените панталони с крачоли в различен нюанс, но, изглежда, се досетиха, че те са причината за яда на Иван Яковлевич, та не го безпокоиха с въпроси. Иван Яковлевич се мъчи със зелените панталони цели две седмици, докато един негов колега, Аполон Максимович Шилов, не му предложи да му продаде собствените си раирани панталони, които уж не му трябвали.

1934–1937

РИЦАР

Алексей Алексеевич Алексеев беше истински рицар. Така например веднъж, като видя от трамвая как една дама се спъна в бордюра и изпусна стъкления абажур за настолна лампа, който тутакси се счупи, Алексей Алексеевич в желанието си да помогне на тази дама реши да се пожертва, скочи от трамвая в движение, падна и си разцепи муцуната в един камък. Друг път, като видя как, докато прескачаше оградата, една дама си закачи полата за пирон и не можеше да помръдне ни напред, ни назад, Алексей Алексеевич така се разтревожи, че от вълнение си изби с език два предни зъба. С една дума, Алексей Алексеевич беше истински рицар, при това не само спрямо дамите. С изумителна лекота той можеше да пожертва живота си за Вярата, за Царя и Отечеството, което и доказа през 14-а година, в началото на германската война, когато с вик „За Родината“ се хвърли от прозореца на третия етаж. Остана жив по някакво чудо, като се отърва с незначителни контузии, и като изключително ревностен патриот скоро след това беше изпратен на фронта.

На фронта Алексей Алексеевич се отличи с небивало възвишени чувства и всеки път, докато произнасяше думите знаме, фанфари или дори само еполети, по лицето му пробягваше сълза на умиление.

През 16-а година той беше ранен в слабините и отзован от фронта.

Като инвалид I група Алексей Алексеевич беше пенсиониран и се възползва от свободното си време, за да излее на хартия патриотичните си чувства.

Веднъж, докато си говореше с Константин Лебедев, Алексей Алексеевич изрече любимата си фраза: „Пострадах за родината и загубих мъжествеността си, но съществувам поради силата на убеждението на своето задно подсъзнание.“

— Глупак! — рече Константин Лебедев. — Най-голяма услуга на страната може да направи само ЛИБЕРАЛЪТ.

Необяснимо защо тези думи се загнездиха дълбоко в душата на Алексей Алексеевич и ето че през 17-а година той вече се наричаше либерал, пострадал с мъжките си атрибути за отечеството.

Алексей Алексеевич прие революцията с възторг, макар че беше лишен даже от пенсия. Известно време Константин Лебедев го снабдяваше с тръстикова захар, шоколад, консервирана сланина и булгур. Но когато Константин Лебедев изведнъж изчезна в неизвестна посока, на Алексей Алексеевич му се наложи да излезе на улицата и да проси милостиня. Отначало Алексей Алексеевич протягаше ръка и казваше: „Дайте, за Бога, на пострадалия с мъжкото си достойнство за отечеството.“ Но това нямаше успех. Тогава той смени думата „отечество“ с думата „революция“. Но и това нямаше успех. Тогава Алексей Алексеевич съчини революционна песен и щом видеше на улицата човек, способен според него да даде милостиня, правеше стъпка напред и с гордо вдигната глава запяваше:

*На барикадите
ний всички ще излезем!
За свободата
ще осакатеем и умрем!*

И буйно, по полски потропвайки с ток, Алексей Алексеевич протягаше шапка и казваше: „Дайте милостиня, за Бога.“ Това помагаше и той рядко оставаше гладен.

Всичко вървеше добре, но ето че през 22-ра година Алексей Алексеевич се запозна с някой си Иван Иванович Пузирьов, който търгуваше с олио на Сенния пазар. Пузирьов покани Алексей Алексеевич в едно кафене, почерпи го с истинско кафе и дъвчейки баничка, му заразправя за някаква оплетена работа. Алексей Алексеевич разбра само това, че и той трябва да направи нещо, за да получава от Пузирьов скъпоценни хранителни продукти. Алексей Алексеевич се съгласи и Пузирьов веднага, един вид като поощрение, му напъха под масата две пакетчета чай и кутия цигари „Раджа“.

От този ден Алексей Алексеевич всяка сутрин отиваше на пазара при Пузирьов, получаваше от него някакви документи с нечетливи подписи и безброй печати, вземаше си шейната, ако беше зима, или

ръчната си количка, ако беше лято, и потегляше според указанията на Пузирьов към разни учреждения. Там показваше документите и получаваше някакви сандъци, които натоварваше на шейната или количката си и вечерта доставяше в жилището на Пузирьов.

Но веднъж, докато Алексей Алексеевич влачеше шейната си към дома на Пузирьов, към него се приближиха двама души, единият от които с военен шинел, и го попитаха: „Вие сте Алексеев, нали?“ След това качиха Алексей Алексеевич в автомобил и го закараха в затвора.

Алексей Алексеевич не разбра нищо от разпитите и през цялото време повтаряше, че е пострадал за революционната родина. Въпреки това беше осъден на десет години заточение в северните части на родината. Като се върна през 28-а в Ленинград, Алексей Алексеевич се захвана с предишния си занаят. Застанал на ъгъла на булевард „Володарски“, той гордо вдигна глава, потропна с ток и запя:

*На барикадите
ний всички ще излезем!
За свободата
ще осакатеем и умрем!*

Но още преди да го допее за втори път, беше откаран в закрит автомобил някъде по посока на Адмиралтейството. Повече не го видяха.

Та това е кратката повест за живота на доблестния рицар и патриот Алексей Алексеевич Алексеев.

(1935?)

ПРАЗНИК

На покрива на една сграда седяха двама чертожници и ядяха елдена каша.

Изведнъж единият от чертожниците възкликна радостно и извади от джоба си дълга носна кърпа. Беше го осенила блестяща идея — да завърже в края на кърпата монета от дваисет копейки, да я хвърли на улицата и да наблюдава какво ще стане.

Вторият чертожник, възприел тутакси идеята, си дояде кашата, изсекна се, облиза си пръстите и се зае да наблюдава първия чертожник.

Но вниманието и на двамата беше отклонено от опита с кърпата и монетата от дваисет копейки. На покрива, където седяха, се случи събитие, което не можеше да остане незабелязано.

Портиерът Ибрахим прикрепяше за комина дълъг прът с избеляло знаме.

Чертожниците го попитаха какво значи това, а той отвърна: „Значи, че в града има празник.“ „Че какъв празник, Ибрахиме?“ — зачудиха се чертожниците.

„Празник е, защото нашият любим поет е написал нова поема“ — рече Ибрахим.

И чертожниците, засрамени от незнанието си, се стопиха във въздуха.

9 януари 1935 година

КАРИЕРАТА НА ИВАН ЯКОВЛЕВИЧ АНТОНОВ

Това се случило още преди революцията.

Жената на един търговец се прозяла и в устата ѝ влетяла кукувица.

Търговецът дотичал на помощ на съпругата си, моментално съобразил каква е работата, и постъпил по най-остроумния начин.

Оттогава той се прочул сред жителите на града и бил избран в сената.

Но като изкарал близо четири години в сената, една вечер нещастният търговец се прозял и в устата му влетяла кукувица.

Жена му дотичала на помощ и постъпила по най-остроумния начин.

Славата за нейната находчивост плъзнала из цялата губерния, и жената на търговеца била откарана в столицата да я покажат на митрополита.

Като изслушал дългия ѝ разказ, митрополитът се прозял и в устата му влетяла кукувица.

На канския му вик се отзовал Иван Яковлевич Григориев и постъпил по най-остроумния начин.

Заради това Иван Яковлевич Григориев бил прекръстен на Иван Яковлевич Антонов и бил представен на царя.

Тъй че сега става ясно по какъв начин Иван Яковлевич Антонов е направил кариера.

8 януари 1935 година

СЪДБАТА НА ПРОФЕСОРСКАТА ЖЕНА

Веднъж един професор изяде нещо, дето не беше за ядене, и започна да повръща.

Дойде жена му и го попита: „Какво ти е?“ А професорът отвърна: „Нищо.“ Жена му се оттегли.

Професорът легна на дивана, полежа, отдъхна си и тръгна на работа.

А в службата му — изненада: намалили му заплатата — от 650 руб. останали само 500. Професорът се разтича — нищо не помага. Влезе при директора, но той му би шута. Отиде при счетоводителя, а счетоводителят му каза: „Обърнете се към директора.“ Професорът хвана влака и замина за Москва.

По пътя обаче пипна грип. Стигна в Москва, а дори не можа да слезе на перона.

Сложиха го на носилка и го откараха в болница.

Професорът изкара в болницата не повече от четири дни и умря.

Изгориха тялото му в крематориума, сложиха пепелта в буркан и я изпратиха на жена му.

А жената на професора тъкмо си седи и пие кафе. Не щеш ли, звъни се. „Какво обичате?“ „Имате колет.“

Жената се радва, усмихва се широко, пъха монета в ръката на пощаджията и припряно разпечатва пакета.

Гледа, буркан с пепел и бележка: „Това е всичко, което остана от съпруга ви.“

Жената не разбира нищо, разклаща буркана, разглежда го на светлината, чете бележката за шести път — най-последно проумява каква е работата, и страшно се разстройва.

Опечали се толкова дълбоко, че плака близо три часа, и тръгна да погребва буркана с пепелта. Уви буркана във вестник и го занесе в градината, наречена Първа петилетка, бившата Таврическа.

Избра си жената една тиха забутана алея и аха, да зарови буркана в земята, задава се пазачът.

— Ей, ти! — крещи. — Какво правиш тук?

Професоршата уплашено отвърща:

— Ами на, исках да си уловя жаби в буркана.

— Е — казва пазачът, — може, само внимавай, забранено е да се гази тревата!

Щом пазачът си отиде, жената на професора зарови буркана в земята, отъпка пръстта с крака и тръгна да се разхожда из градината.

А в градината ѝ се лепна някакъв моряк. Хайде да ходим, вика, да спим. А тя му казва: „Че кой спи през деня?“ А той си знае своето: Да спим, та да спим.

И наистина, на професоршата ѝ се приспа.

Върви си тя по улицата, а ѝ се спи, та две не вижда. Хората покрай нея бързат, тичат, едни такива сини-зелени, а на нея ѝ се спи.

Върви си професоршата и си спи. И ѝ се присънва, че уж насреща ѝ иде Лев Толстой с нощно гърне в ръце. Тя го пита: „Какво е това?“ А той ѝ сочи с пръст цукалото и отвърща: „Вижте — казва, — сътворих нещо тук и сега го нося да го покажа на целия свят. Нека — вика — всички го видят.“

Професоршата също поглежда и вижда, че това вече не е Лев Толстой, а плевня, а в плевнята има кокошка. Професоршата се спуска да лови кокошката, а тя се завира под дивана и оттам наднича вече във вид на заек.

Професоршата се пъха под дивана да извади заека и се събужда.

Събужда се и що да види: наистина лежи под дивана.

Измъква се изпод дивана и гледа: това е собствената ѝ стая. А ето я и масата с недопитото кафе. И с бележката: „Това е всичко, което остана от съпруга ви.“

Професоршата изхлипа още веднъж и седна да си допие изстиналото кафе.

Не щеш ли, се звъни. Това пък какво е? Влизат някакви хора и казват: „Да вървим.“

— Къде? — пита професоршата.

— В лудницата — отвърщат хората.

Професоршата се разкрещява и започва да се съпротивява, но онези я хващат и я завличат в лудницата.

И ето че абсолютно нормалната професорша си седи на кревата в лудницата, държи в ръце въдица и лови невидими рибки на пода.

Тази професорша е само един жалък пример за това, колко много са в тоя живот нещастниците, които не заемат мястото, което им се полага.

21 август 1936 година

МРЪСНА ЛИЧНОСТ

Сенка чукна Федка по мутрата и се скри под скрина.

Федка го измъкна с ръжена и му откъсна дясното ухо.

Сенка се изтръгна от ръцете на Федка и се спусна към съседите с откъснатото ухо.

Но Федка догони Сенка и го цапна със захарницата по главата.

Сенка падна и май че умря.

Тогава Федка си натъпка нещата в куфара и замина за Владивосток.

Във Владивосток Федка стана шивач: всъщност не стана точно шивач, защото шиеше само дамско бельо: предимно гащи и сутиени. Дамите не се притесняваха от Федка, направо си вдигаха полите и той им вземаше мярка.

Нагледа се, както се казва, на какво ли не.

Федка е мръсна личност.

Федка е убиецът на Сенка.

Федка е сладострастник.

Федка е лаком, защото всяка вечер изяжда по дванайсет кюфтета. Отгледа си такова шкембе, че си уши корсет и започна да си го носи.

Федка е човек без съвест: грабеше парите на децата по улицата, слагаше крак на старците и плашеше бабите, като замахваше към тях, а когато уплашената баба се дръпваше встрани, Федка се правеше, че си е вдигнал ръката само да си почеше главата.

Всичко приключи с това, че Николай се приближи до Федка, прасна го по мутрата и се скри под скрина.

Федка обаче измъкна Николай с ръжена и му разкъса устата.

С разкъсана уста Николай се спусна към съседите, но Федка го догони и го удари с халба за бира. Николай падна и умря.

А Федка си събра нещата и напусна Владивосток.

21 ноември 1937 година

ШАПКА

Един отвърща на друг: „Не съм ги виждал.“ „Как така не си ги виждал — казва другият, — когато самият ти си им слагал шапките?“ „Ами тъй — казва първият, — слагал съм им шапките, а самите тях не съм ги виждал.“ „Че възможно ли е това?“ — чуди се другият, с дълги мустаци. „Да — отвърща първият, възможно е“ — и се усмихва със синя уста. Тогава другият, оня с дългите мустаци, се лепва за синята уста, за да получи обяснение, как е възможно да слагаш шапките на хората, без да забележиш самите тях. А тоя със синята уста отказва да обяснява на мустакатия, клати глава и се подсмивва със синята си уста.

— Ах ти, дявол такъв — казва му мустакатият. — Само ме баламосваш ти мен, стареца! Отговаряй и не ми хвърляй прах в очите: виждал ли си ги, или не си ги виждал?

Другият, със синята уста, се подсмивва още веднъж и внезапно изчезва, само шапката му остава да виси във въздуха.

— А, ето значи какъв си бил! — ядосва се мустакатият старец и посяга към шапката, а тя се премества встрани.

Старецът — подир шапката, а шапката бяга, не се дава на стареца. Лети шапката по улица „Некрасовска“, прелетява покрай хлебарницата, покрай банята. Народът изскача от кръчмата, зяпа учудено шапката и се прибира обратно в кръчмата. А старецът тича след шапката с протегнати ръце, с отворена уста; очите му станали стъклени, мустаците му се развяват, а косите му стърчат във всички посоки като пера.

Дотичва старецът до Литейна, а насреща му тичешком му пресичат пътя един милиционер и още някакъв гражданин в сиво костюмче. Хващат обезумелия старец и го отвеждат нанякъде.

А шапката завива надясно и полита към Нева.

Някакъв човек я видял на ъгъла на „Пантелеймоновска“, а на ъгъла на „Фурцадска“ никой не я е виждал.

СПОМЕНИТЕ НА ЕДИН МЪДЪР СТАРЕЦ

Бях много мъдър старец.

Днес вече не съм същият, дори смятайте, че ме няма. Но навремето всеки от вас можеше да дойде при мен и каквото и да му тежеше на душата, каквито и грехове да го терзаеха, щях да го прегърна и да му кажа: „Сине мой, успокой се, защото никаква тежест не притиска душата ти и никакви грехове не виждам в тялото ти.“ И той би избягал от мен радостен и щастлив.

Бях едър и силен. Като ме срещаха по улицата, хората се отдръпваха встрани и аз минавах през тълпата като ютия.

Често ми целуваха краката, но не протестирах: знаех, че съм го заслужил. Защо да лишавам хората от радостта да ме почитат? Бях изключително гъвкав и веднъж дори аз самият се опитах да целуна собствения си крак. Седнах на една пейка, взех десния си крак в ръка и го повдигнах към лицето си. Успях да целуна само големия му пръст. Бях щастлив. Разбрах щастието на другите хора.

Всички се прекланяха пред мен! И не само хората, а и животните, дори разните там буболечки пълзяха пред мен и махаха с опашки. Ами котките! Те просто ме обожаваха и хванати по някакъв начин една за друга с лапи, тичаха пред мен, докато се качвах по стълбите.

По онова време наистина бях много мъдър и разбирах всичко. Нямах нещо, което да ме озадачи. Само минута напрежение на чудовищния ми мозък, и дори най-сложният въпрос се разрешаваше по най-простия начин. Водиха ме дори в Института за Мозъка и ме показаха на учените професори. А те измериха с електричество мозъка ми и загубиха ума и дума. „Никога не сме виждали подобно нещо“ — казаха.

Бях женен, но рядко виждах жена си. Тя се плашеше от мен: колосалният ми ум я потискаше. Не живееше, а трепереше, а като я погледнех, почваше да заеква. Дълго време живяхме заедно, но после тя като че изчезна някъде, не помня точно.

Паметта поначало е странно явление. Колко трудно е да запомниш нещо и колко лесно е да го забравиш! А се случва и така: уж запомниш едно, а се сетиш за съвсем друго. Или пък: запомниш нещо с усилие, но пък уж за дълго, а после нищо не можеш да си спомниш. И така става. Бих посъветвал всички да поработят над паметта си.

Винаги съм бил справедлив и никого не съм бил без причина, защото, като биеш някого, винаги се увеличаш и можеш да прекалиш. Децата например никога не бива да се бият с нож или изобщо с нещо желязно, а жените, обратно, не трябва да се ритат с крак. Виж, животните — те, казват, са по-издръжливи. Но и в тази посока съм правил опити и знам, че това невинаги е така.

Благодарение на своята гъвкавост можех да правя неща, които друг не може. Например успях да извадя с ръка от една много усукана тръба случайно попадналата там обица на брат ми. Можех и да се скрия в сравнително малка кошница и да затворя капака след себе си.

Да, разбира се, бях феноменален!

Брат ми беше пълна противоположност на мен: първо, беше по-висок, второ, по-глупав. С него никога не сме се разбирали. Въпреки че всъщност се разбирахме, дори много. Но тук обърках нещо: точно с него не се разбирахме, а все бяхме скарани. Скарахме се за следното: Чаках пред магазина, бяха пуснали захар и аз стоях на опашката и се опитвах да не слушам разговорите наоколо. Нещо ме наболяваше зъб и бях в мрачно настроение. На улицата беше много студено, затова всички бяха с подплатени кожуси и въпреки това мръзнеха. И аз бях с такъв кожух, но не мръзнех, мръзнеха само ръцете ми, затова от време на време се налагаше да ги изваждам от джобовете и да намествам куфара, който бях стиснал с крака, за да не изчезне. Изведнъж някой ме удари по гърба. Обхвана ме неописуемо негодувание и с бързината на мълния започнах да обмислям как да накажа хулигана. И в този момент ме удариха повторно. Целият се наежих, но реших да не се обръщам и да се правя, че нищо не забелязвам. Само за всеки случай взех куфара в ръка. След около седем минути ме удариха трети път. Този път се обърнах и видях висок възрастен човек в доста износен, но все още приличен кожух.

— Какво искате от мен? — го попитах със строг глас с леки стоманени нотки.

— А ти що не се обръщаш, като те викат? — рече той.

Замислих се над смисъла на думите му, а той пак отвори уста и рече:

— Ама ти, какво? Не можеш да ме познаеш, а? Аз съм брат ти.

Пак се замислих над думите му, а той пак отвори уста и рече:

— Слушай, братле. Не ми стигат четири рубли за захарта, а не върви да си тръгна от опашката. Дай ми на заем петачка, а после ще си оправим сметките.

Потънах в размисъл, защо на брат ми не му стигат четири рубли, но той ме хвана за ръкава и каза:

— И какво, ще дадеш ли на брат си малко пари на заем? — и при тия думи разкопча кожуха ми, бръкна във вътрешния ми джоб и извади портфейла ми.

— Ето — рече, — ще взема на заем от теб, братле, известна сума, а портфейла, виж, ти го връщам — и той го пъхна във външния джоб на кожуха ми.

Естествено, бях учуден от тази неочаквана среща с брат си. Помълчах известно време, след туй го попитах:

— И къде беше досега?

— Там — отвърна брат ми и махна неопределено с ръка.

Замислих се къде ли е това „там“, но брат ми ме побутна и рече:

— Виж: почнаха да пускат.

До вратата на магазина се движехме заедно, но в магазина се оказах сам, без брат си. За минутка се отделих от опашката и надникнах на улицата. Но брат ми беше изчезнал.

Като се върнах на мястото си, вече не ме пуснаха на опашката и дори постепенно ме изтикаха на улицата. Едва сдържах гнева си от тази простотия, тръгнах към къщи. И там установих, че брат ми е взел всичките пари от портфейла ми. Страшно му се ядосах и оттогава изобщо не сме се сдобрявали.

Живеех сам и допусках до себе си само онези, които идваха за съвет. Но те бяха много и аз всъщност и денем, и нощем нямах мира. Понякога толкова се изморявах, че лягах на пода да почина. Лежах, докато не ми станеше студено, а след това скачах и почвах да тичам из стаята, за да се сгрея. После отново сядах на пейката и давах съвети на нуждаещите се.

Те влизаха при мен един след друг, понякога без дори да отворят вратата. Беше ми весело да гледам измъчените им лица. Говорех с тях,

а едва сдържах смеха си.

Веднъж не издържах и се разсмях. Те се разбягаха ужасени — кой през вратата, кой през прозореца, а кой направо през стената.

Като останах сам, се изправих в целия си могъщ ръст, отворих уста и изрекох:

— Прин тим прам.

Но в този миг нещо у мен изпраця и оттогава смятайте, че ме няма.

(1936–1938)

ВЛАСТ

Фаол каза: „Грешим и вършим добро слепешката. Един готвач карал велосипед и като стигнал до Казанския събор, внезапно изчезнал. Знае ли той какво му е писано да сътвори: добро или зло? Или друга случка: един артист си купил кожух и на пръв поглед направил добро на бабичката, която продавала този кожух от нужда, затова пък на друга бабичка, а по-точно на майка си, която живеела при него и спяла в антрето, където артистът окачил новия си кожух, той сторил, както излиза, зло, понеже новият кожух миришел така нетърпимо на нафталин и формалин, че бабичката, майката на този артист, веднъж не могла да се събуди и умряла. И още една случка: един графолог препил с водка и такива ги свършил, че и самият полковник Дибич не би могъл да отличи доброто от злото. Много е трудно да различиш греха от добрината.“

Мишин се замисли над думите на Фаол и падна от стола.

— Хо-хо — каза той, докато лежеше на пода, — че-че.

Фаол продължи: „Да вземем любовта. Уж е хубаво, а като че е и лошо. От една страна, е казано: обичай, а, от друга страна, е казано: не глези. Може би е по-добре изобщо да не се влюбваш? А е казано: обичай. А като обичаш — глезиш. Как да постъпиш? Може би да се влюбиш, но другояче? Тогава защо при всички народи една и съща дума изразява обичта — и едната, и другата? Например един артист обичал майка си и едно младичко пухкаво девойче. И ги обичал по различен начин. Давал на девойчето по-голямата част от заплатата си. Майка му честичко гладувала, а девойчето пиело и ядяло за трима. Майката на артиста спяла на пода в антрето, а девойчето имало на разположение две хубави стаи. То имало четири палта, а майката — едно. И ето че артистът взел от майка си нейното единствено палто и ушил от него пола на девойчето. И най-после артистът глезел девойчето, но не и майка си — нея я обичал с чиста любов. Но смъртта на майка му го плашела, а смъртта на девойчето не го плашела. И когато майка му умряла, артистът плакал, а когато девойчето се

изхлузило от прозореца и също умряло, артистът не плакал и си намерил друго девойче. Излиза, че майката се цени като уникат, нещо като рядка марка, която не можеш замени с друга.“

— Шо-шо — каза Мишин, излегнат на пода. — Хо-хо.

Фаол продължи: „И това ми било чиста любов! Такава любов добро нещо ли е? А ако не е, тогава как да обичаш? Една майка обичала детето си. То било на две години и половина. Майката го носела в градината и го пускала в пясъка. И другите майки пускали там децата си. И понякога на пясъка се струпвали до четирийсет малки дечица. Но веднъж в градината се появило бясно куче, хвърлило се право към децата и започнало да ги хапе. Майките с вопли се спуснали към децата, включително нашата майка. Жертвайки себе си, тя се хвърлила към кучето и измъкнала от неговата паст, както ѝ се сторило, собственото си дете. Но като изтръгнала детето, видяла, че това не е нейното дете, и го хвърлила обратно на кучето, за да хване и спаси от смърт своето легнало до него дете. Кой ще ми отговори: съгрешила ли е тя, или е сторила добро?“

— Сю-сю — каза Мишин, докато се търкаляше по пода.

Фаол продължи: „Съгрешава ли камъкът? Съгрешава ли дървото? Съгрешава ли звярът? Или само човекът съгрешава?“

— Млям-млям — каза Мишин в отговор на думите на Фаол, — шуп-шуп.

Фаол продължи: „Ако само човекът греши, излиза, че греховете на света са събрани единствено в човека. Грехът не влиза в човека, а само излиза от него. Както храната: човекът изяжда хубавото и изхвърля лошото. В света няма нищо лошо, само онова, което е минало през човека, може да стане лошо.“

— Умняф — каза Мишин, като се опитваше да се изправи.

Фаол продължи: „Говоря за любовта, говоря за трите наши състояния, които се наричат с една и съща дума — «Любов». Дали това е грешка на езика, или всички тези състояния са едно и също? Любовта на майката към детето, любовта на детето към майката и любовта на мъжа към жената — може би всичко това е просто любов?“

— Определено — каза Мишин и закима.

Фаол рече: „Да, мисля, че същността на любовта не се променя от това, кой кого обича. На всеки човек е отпуснато известно количество любов. И всеки търси къде да я приложи, без да отхвърля

своите фузеляжек. Разкриването на дребните ми тайни и разголването на душата ми ще прилича на чувал със стърготини.“

— Стига! — викна Мишин и скочи от пода. — Пукни!

И Фаол се разсипа като некачествена захар.

29 септември 1940 година

ПОБЕДАТА НА МИШИН

Казаха на Мишин:

— Ей, Мишин, ставай!

Мишин рече:

— Няма да стана — и продължи да си лежи на пода.

Тогава към него се приближи Кулигин и каза:

— Ако не станеш сам, аз ще те принудя.

— Не — отсече Мишин и продължи да си лежи на пода.

До него се приближи Селезнѐва и каза:

— Вие, Мишин, вечно се търкаляте по пода на коридора и ни пречите да минаваме.

— Преча ви и ще продължавам да ви преча — рече Мишин.

— Ама вижте — започна Коршунов, но Кулигин го прекъсна и каза:

— Абе какво да приказваме! Позвънете в милицията.

Позвъниха в милицията и извикаха милиционер.

След половин час милиционерът дойде заедно с портиера.

— Какво става тук? — попита милиционерът.

— Ами ето на, погледнете — възкликна Коршунов, но Кулигин го прекъсна и каза:

— Ето на. Този гражданин непрекъснато лежи на пода и ни пречи да минаваме по коридора. И така го увещавахме, и иначе...

Но тук се намеси Селезнѐва и прекъсна Кулигин:

— Молим го да се махне, но той не ще.

— Да — каза Коршунов.

Милиционерът се приближи до Мишин.

— Вие, гражданино, защо лежите тука? — попита милиционерът.

— Почивам си — отвърна Мишин.

— Това място, гражданино, не е подходящо за почивка. — заяви милиционерът. — Вие, гражданино, къде живеете?

— Тука — отвърна Мишин.

— Къде ви е стаята? — попита милиционерът.

— Той се води в нашата квартира, но си няма стая — обади се Кулигин.

— Почакайте, гражданино — каза милиционерът, — сега говоря с него. Гражданино, вие къде спите?

— Тука — рече Мишин.

— Може ли? — подхвана Коршунов, но Кулигин го прекъсна и каза:

— Той няма дори легло и се търкаля направо на голия под.

— Те отдавна се оплакват от него — намеси се портиерът.

— Абсолютно невъзможно е да се минава по коридора — каза Селезнъова. — Не мога вечно да прескачам някакъв мъж. А и той нарочно си изпружва краката, че и ръцете си разперва, и отгоре на всичко лежи по гръб и гледа. Връщам се уморена от работа, нужна ми е почивка.

— Присъединявам се — рече Коршунов, но Кулигин го прекъсна и каза:

— Той лежи тук и нощем. В тъмното всички се спъват в него. Докато го прескачах, си скъсах одеялото.

Селезнъова прибави:

— И от джобовете му вечно изпадат някакви пирони. Не можеш да ходиш бос по коридора, ще си набодеш краката.

— Преди някое време искаха да го запалят с газ — обади се портиерът.

— Поляхме го с газ — каза Коршунов, но Кулигин го прекъсна и каза:

— Само искахме да го подплашим, но не сме смятали да го подпалваме.

— Пък и аз не бих позволила да горят жив човек в мое присъствие.

— А защо този гражданин лежи в коридора? — попита изведнъж милиционерът.

— А сега ново двайсе! — възкликна Коршунов, но Кулигин го прекъсна и каза:

— Защото няма друго помещение, затова: в тази стая живея аз, в онази — те, в другата — ей този, а Мишин живее в коридора.

— Така не става — рече милиционерът. — Всеки трябва да лежи на собствената си жилищна площ.

— Но той няма друга жилищна площ освен в коридора — каза Кулигин.

— Точно така — потвърди Коршунов.

— И затова вечно лежи тук — заключи Селезньова.

— Така не става — рече милиционерът и си тръгна заедно с портиера.

Коршунов се нахвърли на Мишин.

— И какво? — развика се той. — Много ли ти хареса всичко това?

— Почакайте — каза Кулигин и като се надвеси над Мишин, рече: — Чу ли какво каза милиционерът? Ставай от пода!

— Няма да стана — заяви Мишин и продължи да си лежи.

— Сега той напук на нас вечно ще лежи тука — рече Селезньова.

— Със сигурност — каза ядосано Кулигин.

А Коршунов допълни:

— Не се и съмнявам. Parfaitement^[1]!

8 октомври 1940 година

^[1] Съвсем (фр.). ↑

ПРЕЧКА

Пронин каза:

— Имате много хубави чорапи.

Ирина Мозер попита:

— Харесват ли ви чорапите ми?

Пронин рече:

— О, да. Много — и ги пипна с ръка.

Ирина го попита:

— И защо ви харесват?

Пронин отвърна:

— Толкова са гладки.

Ирина повдигна полата си:

— Виждате ли колко са високи?

Пронин каза:

— Ох, да, да.

Ирина отбеляза:

— Но ей тук свършват. И нагоре е само гол крак.

— И то какъв крак! — каза Пронин.

— Много са ми дебели краката — рече Ирина. — Доста съм пълна в бедрата.

— Я да видя — заинтересува се Пронин.

— Не може — отвърна Ирина. — Нямам кюлоти.

Пронин се смъкна на колене пред нея.

Ирина попита:

— И защо коленичите?

Пронин целуна крака ѝ малко над чорапа и каза:

— Затова.

Ирина рече:

— Защо ми вдигате полата? Нали ви казах, че съм без кюлоти.

Но въпреки това Пронин ѝ вдигна полата и каза:

— Няма нищо, няма нищо.

— Как така да няма нищо? — попита Ирина.

В този момент обаче някой почука на вратата. Ирина бързо си пусна полата надолу, а Пронин се изправи и отиде до прозореца.

— Кой е? — попита Ирина.

— Отворете — каза остър глас.

Ирина отвори вратата и в стаята влезе човек с черно палто и с високи ботуши. След него нахълтаха двама военни с нисък чин и с винтовки в ръце, а след тях и портиерът. Нисшите чиновници спряха до вратата, а човекът с черното палто се приближи до Ирина Мозер и попита:

— Фамилията ви?

— Мозер — каза Ирина.

— А вашата? — обърна се към Пронин човекът с черното палто.

Пронин отвърна:

— Казвам се Пронин.

— Имате ли оръжие? — попита човекът с черното палто.

— Не — рече Пронин.

— Седнете тук — нареди човекът с черното палто и посочи на Пронин стола.

Пронин седна.

— А вие — каза човекът с черното палто на Ирина — облечете палтото си. Ще се наложи да ни придружите.

— Къде? Защо? — попита Ирина.

Човекът в черното палто не отговори.

— Трябва да се преоблека — рече Ирина.

— Не — каза човекът с черното палто.

— Но все пак трябва да си облека още нещо — настоя Ирина.

— Не — каза човекът с черното палто.

Ирина мълчаливо си облече кожуха.

— Сбогом — рече тя на Пронин.

— Разговорите са забранени — каза човекът с черното палто.

— Аз да дойда ли с вас? — попита Пронин.

— Да — каза човекът с черното палто. — Обличайте се.

Пронин стана, взе си палтото и шапката от закачалката, облече се и рече:

— Е, аз съм готов.

— Да вървим — каза човекът с черното палто.

Нисшите чинове и портиерът зачаткаха с подметки. Всички излязоха в коридора. Човекът с черното палто заключи вратата на Ирнината стая и я запечата с два кафяви печата.

— Хайде на улицата — каза той.

И всички излязоха от квартирата, като затръшнаха с все сила външната врата.

12 октомври 1940 година

УТРО

Да, днес ми се присъни куче.

То лижеше камъка, а после притича до реката и загледа водата.

Дали виждаше нещо в нея?

Защо гледаше водата?

Запалих цигара. Останаха ми само две.

Ще ги изпуша и нямам повече.

Нямам и пари.

Къде ще обядвам днес?

Сутринта мога да пийна чай: все още ми се намират захар и хляб. Но вече няма да имам цигари. И няма къде да обядвам.

Трябва да стана по-бързо. Вече е два и половина.

Запалих втората си цигара и се замислих как да се сдобия с обяд.

Фома обядва в седем в Дома на печата. Ако отидеш там точно в седем, ако срещнеш Фома и му кажеш: „Слушай, Фома Антонич, бих искал да ме гостиш с един обяд. Днес трябваше да получа пари, но в спестовната каса нямат.“ Мога да взема десетачка на заем от професора. Но професорът сигурно ще каже: „Моля ви се, аз ви дължа пари, а вие търсите от мен. Но сега нямам десет рубли. Мога да ви дам само три“. Или не, професорът ще каже: „Сега нямам нито копейка.“ Или не, професорът ще каже друго: „Ето ви една рубла, повече не мога да ви дам. Вървете си и си купете кибрит.“

Допуших си цигарата и започнах да се обличам.

Обаждал се е Володя. Татьяна Александровна му казала, че не може да разбере кое у мен е от Бога, а кое — от глупостта.

Обух си ботушите. Подметката на десния се е разпрала.

Днес е неделя.

Вървя по улица „Литейна“ покрай книжарниците. Вчера се молех за чудо. Да, да, дано сега стане чудо.

Завалива нещо средно между сняг и дъжд. Спирам пред една книжарница и разглеждам витрината. Прочитам десет заглавия на

книги и тутакси ги забравям.

Бъркам в джоба си за цигари, но се сещам, че нямам.

Правя надменна физиономия и забързвам по „Невски“, като почуквам с бастунчето си.

Боядисват ъгловата сграда на „Невски“ с отвратителна жълта боя. Налага се да се отклоня от пътя си. Хората, с които се разминавам, ме блъскат. Всички те скоро са пристигнали от селата и още не знаят как се ходи по улиците. Много е трудно да различаваш мръсните им костюми и лица.

Само сноват насам-натам, ръмжат и се блъскат.

И като се блъскат едни други, не казват „Извинете“, а си изкрещават по някоя псувня.

По тротоарите на „Невски“ е ужасна блъсканица. По платното обаче е спокойно. Само от време на време минава по някой и друг камион или мръсен автомобил.

Трамваите са претъпкани. Хората висят по стъпалата. В трамваите винаги се разменят ругатни. Всички говорят на „ти“. Когато вратите се отворят, от вагона към платформата вони на спарено. Хората се качват и скачат в движение. Но и това още не могат да правят, както трябва, а скачат със задника напред. Нерядко някой изпада от трамвая и с рев и псувни полита под колелата му. Милиционерите свирят със свирките, спират трамвая и глобяват скачащите в движение. Но щом трамваят потегли отново, други хора се затичват и се вкопчват с лявата си ръка за дръжките на вратите.

Днес се събудих в два часа следобед. Полежах до три, като събирах сили да стана. Разсъждавах над съня си: защо кучето погледна в реката и какво ли е видяло там. Самонавивах се, че е много важно да анализирам съня си докрай. Но не можех да си спомня какво съм сънувал по-нататък, и започвах да мисля за друго.

Снощи седях на масата и много пуших. Пред мен имаше лист хартия, на който да напиша нещо, но не знаех какво. Дори не знаех дали да бъде стихотворение, или разказ, или разсъждения. Не написах нищо и легнах да спя. Но дълго не можех да заспя. Опитвах се да се сетя какво трябваше да напиша. Изброявах наум всички жанрове на словесното изкуство, но не разпознах своя. Би могло да бъде и една-единствена дума, и цяла книга. Молах се на Бога за чудо, за да ме осени какво трябва да напиша.

Но в това време започна да ми се припушва. Бяха ми останали всичко на всичко четири цигари. Би било добре да си оставя за сутринта поне две, не, три.

Седнах в леглото и запуших.

Молах се на Бога за някакво чудо.

Да-да, нужно ми е чудо. Все едно какво.

Запалих лампата и се огледах. Всичко си беше както винаги.

Но пък и в стаята ми нищо не би могло да се промени.

Промяната трябва да е в мен самия.

Погледнах часовника. Три часа и седем минути. Значи трябва да спя поне до единайсет и половина. Дано заспя по-бързо!

Загасих лампата и легнах.

Не, трябва да легна на лявата си страна.

Легнах на лявата си страна и започнах да се унасям.

Гледам през прозореца и виждам как портиерът мете улицата.

Стоя до него и му разправам как, преди да напишеш нещо, трябва да знаеш думите, които да напишеш.

По крака ми скача бълха.

Лежа със затворени очи и с лице във възглавницата и се мъча да заспя. Но чувам как бълхата скача, и я следя. Ако помръдна, сънят ми ще отлети.

Но ето че ми се налага да повдигна ръка и да докосна челото си с пръст. Вдигам ръка, пипам челото си и сънят отлита.

Иска ми се да се обърна надясно, но трябва да лежа на лявата страна.

Сега бълхата се разхожда по гърба ми. Ей сегичка ще ме ухапе.

Мърморя: „Ох... ох...“

Със затворени очи виждам как бълхата скача по чаршафа, мушва се в една гънка и притихва там като кученце.

Виждам цялата си стая, но не отстрани, не отгоре, а цялата, отвсякъде. Всички предмети са оранжеви.

Не мога да заспя. Опитвам се да не мисля за нищо. Спомням си, че това е невъзможно, и се старая да не си напрегам мислите. Нека текат, както си искат. Ето сега мисля за някаква огромна лъжица и си спомням баснята за татарина, който сънувал кисел, но в съня забравил да си вземе лъжица. А после съзрял една лъжица, но забравил...

Забравил... Забравил... Забравих за какво мислех. Дали пък вече не спя? Отворих очи, за да проверя.

Сега вече се събудих. Страшно съжалявам, тъкмо заспихах, а забравих колко важно е това за мен. И сега пак трябва да се мъча да заспя. Колко усилия пропаднаха напразно. Прозях се.

Домързя ме да заспивам пак.

Виждам пред себе си печка. В мрака изглежда тъмнозелена. Затварям очи. Но все така виждам печката. Тя е тъмнозелена. И всички предмети в стаята са тъмнозелени. Очите ми са затворени, дори мигам, без да ги отварям.

„Човек и със затворени очи продължава да мига — мисля си. — Само спящият не мига.“

Виждам стаята си и себе си, легнал в кревата. Покрит съм с одеяло почти през глава. Само лицето ми едва се подава.

Всичко в стаята е сиво.

Това не е цвят, то е само схема на цвят. Предметите са грундиращи за други бои. Но те са свалени. Личи си, че онази покривка на масата, макар да е сива, всъщност е светлосиня. И че онзи молив, макар да е сив, всъщност е жълт.

— Заспах — дочувам глас.

(1931 година)

СЕГА ЩЕ РАЗКАЖА КАК СЪМ СЕ РОДИЛ

Сега ще разкажа как съм се родил, как пораснах и как се проявиха първите признаци на моя гений. Раждал съм се два пъти. Ето как станало това.

Баща ми се оженил за майка ми през 1902 година, но родителите ми са ме произвели на този свят едва през 1905-а, защото татко искал детето му на всяка цена да се роди точно на Нова година. Пресметнал, че зачеването трябва да стане на 1 април, и чак тогава отишъл при мама с предложение да си заченат дете.

Първия път татко се примъкнал при мама на 1 април 1903 година. Мама отдавна чакала този миг и страшно се зарадвала. Но татко, както изглежда, бил настроен за шеги, та не се стърпял и казал на мама: „Честит първи април!“

Мама страшно се обидила и този ден не допуснала татко до себе си. Наложило се да чакат до следващата година.

През 1904 година на 1 април татко пак започнал да се върти около мама със същото предложение. Но тъй като помнела миналогодишната случка, мама отсякла, че повече не желае да изпада в глупаво положение, и пак не допуснала татко до себе си. Колкото и да се пенел баща ми, нищо не помогнало.

И едва година по-късно баща ми успял да пречупи майка ми и да ме зачене.

И тъй, зачеването ми станало на 1 април 1905 година.

Всички сметки на баща ми обаче излезли криви, понеже съм се оказал недоносче и съм се родил четири месеца преди определения срок.

Татко така се развилнял, че акушерката, която ме извадила, се объркала и почнала да ме напъхва обратно там, откъдето току-що съм се бил измъкнал.

Присъстващият на тази сцена наш познат студент от Военномедицинската академия заявил, че няма да могат да ме набутат

обратно. Но напук на думите му все пак успели да ме натикат вътре, само че в бързината не там, където трябвало.

И тогава настанала страшна суматоха.

Родителката крещи: „Дайте си ми детето!“ Отвърщат ѝ: „Вашето — викат — дете се намира вътре във вас.“ „Как? — дере се родителката. — Как да е вътре в мен, след като току-що го родих!“ „Ами — казват ѝ, — може би се лъжете?“ „Как — вика родителката — да се лъжа! Че мога ли точно аз да се лъжа! Нали с очите си видях, че детето току-що лежеше тук на чаршафа!“ „Това е вярно — отвръщат ѝ, — но може би е изпълзяло нанякъде.“ С една дума, и сами не знаят какво да ѝ кажат.

А родителката вдига патърдия и си иска детето.

Наложило се да повикат опитен доктор. Опитният доктор прегледал родителката и разперил безпомощно ръце, но все пак се усетил и ѝ дал солидна порция английска сол. Напънало я разстройство и по този начин съм се появил на белия свят за втори път.

Но тогава пък татко се развикал, че, видите ли, това още не може да се нарече раждане, че това, видите ли, не е човек, а наполовина зародиш и че трябва или да го набутат обратно, или да го сложат в инкубатор.

Така че ме сложили в инкубатор.

25 септември 1935 година

ИНКУБАТОРНИЯТ ПЕРИОД

В инкубатора съм седял четири месеца. Помня само, че беше стъклен, прозрачен и с термометър. Лежах в него върху памук. Нищо друго не си спомням.

След четири месеца ме извадили от инкубатора. Това станало точно на 1 януари 1906 година. По този начин все едно съм се родил трети път. А за мой рожден ден обявили 1 януари.

1935 година

ВЕДНЪЖ МАРИНА

Веднъж Марина ми каза, че в леглото ѝ е идвал Шарик. Кой или какво е този Шарик, не успях да разбера.

След няколко дни този Шарик дойде отново. След туй започна да идва твърде често, например веднъж на три дни.

Не си бях вкъщи. Като се върнах у дома, Марина ми каза, че се е обаждал Синдерюшкин и е търсел мен. Трябвал съм, видите ли, на някакъв си Синдерюшкин!

Марина купи ябълки. След обяда изядохме няколко и, струва ми се, си оставихме две за вечерята. Но когато вечерта си поисках своята ябълка, се оказа, че я няма. Марина каза, че е идвал Миша — келнерът, и е взел ябълките за салата. Сърцевината на ябълките не му трябвала и той ги почистил в нашата стая, а ненужното изхвърлил в кошчето за хартиени отпадъци.

Изясних, че Шарик, Синдерюшкин и Миша обикновено живеят у нас в печката. Не мога да го проумея — как ли са се заврели там.

Разпитах Марина за Шарик, Синдерюшкин и Миша. Марина все се изплъзваше от директните отговори. Когато споделих опасенията си, че тази компания може би не е съвсем порядъчна, Марина ме увери, че те във всеки случай са „златни сърца“. Нищо повече не можах да изкопча от нея.

С течение на времето разбрах, че „златните сърца“ са получили различно образование. И по-точно, че Шарик има средно образование, а Синдерюшкин и Миша нямат никакво. Шарик дори имал научни трудове. И затова гледал малко отвисоко на останалите „златни сърца“.

Много се заинтригувах какви са тия научни трудове на Шарик. Но така и не успях да изясня този въпрос. Марина твърди, че той се е родил с перо в ръка, но не ми съобщава никакви други подробности за научната му работа. Започнах да подпитвам и най-накрая научих, че

той е повече по общарството. Само че не успях да разбера дали това е свързано с научната му дейност.

Веднъж научих, че „златните сърца“ си спретнали вечеринка. Събрали пари помежду си и си купили маринована змиорка. А Миша дори домъкнал и шише водка. И изобщо Миша бил любител на пийването.

А ботушите на Миша били направени от корк.

Една вечер Марина ми каза, че Синдерюшкин ме нарекъл хулиган, понеже съм го бил настъпил по крака. Ядосах се и помолих Марина да предаде на Синдерюшкин да не ми се мотае в краката.

18 февруари 1936 година

ПЕТ НЕЗАВЪРШЕНИ РАЗКАЗА

Скъпи Яков Семьонович,

1. Един човек така се разтичал, че си ударил главата в ковачницата толкова силно, че ковачът оставил настрана тежкия чук, който държал в ръка, свалил си кожената престилка и като пригладил косата си с длан, излязъл на улицата да види какво става. 2. И тогава ковачът видял един човек, седнал на земята. Човекът седял на земята и се държал за главата. 3. „Какво стана?“ — попитал ковачът. „Ох!“ — изпъшкар човекът. 4. Ковачът се приближил още повече. 5. Прекъсваме разказа за ковача и непознатия и започваме нов разказ за четирима приятели на харемите. 6. Имало едно време четирима любители на харемите. Те били на мнение, че е приятно да имаш по осем жени едновременно. Вечер се събирали и разсъждавали за живота в харема. Пиели вино; напивали се като талпи, падали под масата; повръщали. Било отвратително да ги гледаш. Хапели се един друг по краката. Разменяли си обидни думи. Влачели се по корем. 7. Прекъсваме разказа за тях и подхващаме нов разказ за бирата. 8. Имало една бъчва с бира, а до нея седял един философ и разсъждавал: „Тази бъчва е пълна с бира, бирата ферментира и крепне. И аз с разума си се рея из надзвездните висоти и укрепвам духом. Бирата е напитка, която тече в пространството, а аз съм напитка, която тече във времето. 9. Когато бирата е затворена в бъчвата, няма как да тече. Ако времето спре, и аз ще се заседя. 10. Но времето няма да спре и моето течение е неотвратимо. 11. Не, все пак е по-добре бирата да си тече свободно, тъй като е против природните закони да стои на едно място.“ И с тези думи философът завъртя канелата на бъчвата и бирата се изля на пода. 12. Но за бирата разказахме достатъчно; сега ще разкажем за барабана. 13. Един философ си седял в барабан и викал: „Аз вдигам философски шум! Този шум не е потребен никому, дори пречи на всички. Но ако пречи на всички, това означава, че той не е от този свят. А ако не е от този свят, значи е от онзи свят. А щом е от онзи свят, то ще продължавам да го правя.“ 14. Дълго шумял философът. Но ние ще

зарежем тази шумна история и ще преминем към следващия тих разказ за дърветата. 15. Философът се разхождал под дърветата и мълчал, защото вдъхновението го било напуснало.

(1937 година)

ВРЪЗКА

Философе!

1. Пиша ви в отговор на писмото, което се каните да ми напишете в отговор на писмото, което ви написах. 2. Един цигулар си купи магнит и го помъкна към къщи. По пътя го нападнаха хулигани и му събориха шапката. Вятърът я подхвана и я понесе по улицата. 3. Цигуларят остави магнита на земята и хукна след шапката си. Шапката цопна в локва с азотна киселина и там се стопи. 4. В това време хулиганите задигнаха магнита и изчезнаха. 5. Цигуларят се прибра вкъщи без палто и без шапка, защото шапката му се стопи в локвата с азотна киселина и разстроеният цигулар си забрави палтото в трамвая. 6. Кондукторът от онзи трамвай занесе палтото на битпазар и го размени за сметана, булгур и домати. 7. Тъстът на кондуктора преяде с домати и умря. Оставиха трупа му в моргата, но там го объркаха и вместо тъста на кондуктора погребяха някаква бабичка. 8. На гроба на бабичката сложиха бяла плочата с надпис „Антон Сергеевич Кондратиев“. 9. След единайсет години колоната беше проядена от червеи и падна. А пазачът на гробището я разряза на четири и я изгори в печката. А жената на пазача свари на този огън супа от карфиол. 10. Но тъкмо супата беше почти готова, стенният часовник се откачи и цопна баш в тенджерата. Извадиха часовника, но в него имаше дървеници и сега те се оказаха в супата. Дадох супата на просяка Тимофей. 11. Просякът Тимофей си хапна супа с дървеници и разказа на просяка Николай за добрината на гробищния пазач. 12. На другия ден просякът Николай отиде при пазача и почна да го врънка за милостиня. Но пазачът не му даде нищо и го изгони. 13. Просякът Николай много се ядоса и подпали къщата на пазача. 14. От къщата огънят се прехвърли на черквата и черквата изгоря. Проведе се дълго разследване, но не успяха да открият причината за пожара. 16. На мястото на църквата построиха клуб. Откриването му беше отбелязано с концерт, в който участваше и оня цигулар, който преди четиринайсет години загуби палтото си. 17. А сред публиката беше синът на един от

хулиганите, които преди четиринайсет години събориха шапката на цигуларя. 18. След концерта те си тръгнаха към къщи в един трамвай. Но ватман на следващия трамвай беше същият онзи кондуктор, който навремето продаде палтото на цигуларя на битпазар. 19. И ето че пътуват късно вечерта из града: отпред — цигуларят и синът на хулигана, а след тях ватманът — бившият кондуктор. 20. Пътуват си те и не подозират за връзката помежду им и няма да я научат до сетния си час.

14 септември 1937 година

ЗА ТОВА, КАК МЕ ПОСЕТИХА ВЕСТИТЕЛИТЕ

В стенния часовник нещо изтрака и при мен дойдоха вестители. Не разбрах веднага, че са дошли. Първо си помислих, че часовникът се е развалил. Но в този момент видях, че той продължава да си върви и най-вероятно показва времето точно. Тогава реших, че в стаята става течение. И изведнъж се учудих: що за явление е това, щом за него могат да бъдат причина както смущенията в часовника, така и течението в стаята? Докато обмислях този въпрос, седях на стола до дивана и наблюдавах часовника. Стрелката за минутите беше на девет, а за часовете — почти на четири, следователно беше четири без петнайсет. Под часовника висеше календар и листата му потрепваха, сякаш в стаята духаше силен вятър. Сърцето ми биеше силно и се страхувах да не загубя съзнание.

— Трябва да пийна вода — казах си. До мен на масичката имаше пълна кана с вода. Посегнах и я взех. — Сигурно водата ще ми помогне — ми мина през ума и се загледах в нея.

В този миг разбрах, че са ме посетили вестители, но не мога да ги отлича от водата. Страх ме беше да пия от нея, защото по погрешка бих могъл да изпия и някой вестител. Какво значи това? Нищо не значи. Могат да се пият само течности. Нима вестителите са течност? Излиза, че мога да пия вода, без да се страхувам. Но не можах да намеря водата. Обикалях стаята и я търсех. Опитах се да пхна в устата си една каишка, но тя не беше вода. Пхнах в устата си и календара, но и той не беше вода. Плюх на водата и започнах да търся вестителите. Но как да ги намеря? На какво ли приличат? Помнех, че не можах да ги отлича от водата, следователно приличат на вода. Но на какво ли прилича водата? Стоях и се чудех. Не знам колко време съм стоял и съм се чудил, но изведнъж трепнах.

— Ето ти я и водата! — си казах.

Но това не беше вода, просто ме засърбя ухото.

Затършувах под гардероба и под кревата с надеждата поне там да открия или вода, или вестител. Но под гардероба освен прах намерих само една топчица, изгризана от кучето, а под кревата — само някакви стъклени парчетии.

Под стола открих недоядено кюфте. Изядох го и малко ми олекна. Вятърът беше почти утихнал, а часовникът спокойно си тиктакаше и показваше точното време: четири без петнайсет.

— Е, значи вестителите вече са си отишли — си рекох и започнах да се преобличам, че щях да ходя на гости.

22 август 1937 година

БУНТ

— Пийте оцет, господа — рече Шуев.

Никой не реагира.

— Господа! — повиши глас Шуев. — Предлагам ви да пиете оцет!

От креслото се надигна Макаронов и каза:

— Приветствам идеята на Шуев. Хайде да прием оцет.

Растопякин каза:

— Аз не ща да пия оцет.

Настъпи мълчание и всички погледнаха към Шуев. Шуев седеше с каменна физиономия. Не беше ясно какво си мисли.

Минаха три минути. Сучков се изкашля в шепа. Ривин се почеса по устата. Калтаев си поправи вратовръзката. Макаронов си помръдна ушите и носа. А Растопякин, излегнат в креслото, гледаше уж равнодушно в камината.

Изтекоха още седем-осем минути.

Ривин стана и излезе от стаята на пръсти.

Калтаев го сподире с поглед.

Щом Ривин затвори вратата след себе си, Шуев каза:

— Така. Бунтовникът си отиде. Да върви по дяволите.

Всички се спогледаха учудено, а Растопякин вдигна глава и се втренчи в Шуев.

Шуев каза строго:

— Който се бунтува, е негодник!

Сучков предпазливо, под масата, сви рамене.

— Що се отнася до оцета, аз съм за — тихо каза Макаронов и погледна Шуев с очакване.

Растопякин изхълца, смути се и почервения като момиче.

— Смърт на бунтовниците! — изрева Сучков и оголи почернелите си зъби.

ДИВАН

На един французин му подариха диван, четири стола и кресло. Французинът седна на стола до прозореца, но му се прииска да полежи на дивана. Излегна се на дивана, но тутакси му се прииска да поседи в креслото. Надигна се французинът от дивана и се разположи в креслото като пет пари в кесия, но в главата му се завъртя мисълта, че креслото е някак прекалено пищно. По-добре ще е по-простичко, на стола. Премести се французинът на стола, но нещо не му се понрави, защото от прозореца много духаше. Французинът реши да полегне на дивана и да си почине, но още преди да стигне до него, кривна към креслото.

— Тук вече е добре! — рече си французинът, но побърза да добави: — А на дивана е още по-добре.

НОВИТЕ АЛПИНИСТИ

Бибигов се изкатери на планината, замисли се и слезе от планината. Чеченците го вдигнаха и пак го качиха на планината. Бибигов им благодари и пак се спусна по склона. След миг го изгубиха от поглед.

След туй на планината се изкачи Аугенапфел, огледа се наоколо с бинокъла и видя някакъв конник.

— Ей! — развика се Аугенапфел. — Има ли наблизо духан^[1]?

Конникът се скри зад планината, после се показа зад храстите, след туй се скри зад храстите, после изникна в долината, после се скри зад склона, после отново се показа и приближи до Аугенапфел.

— Има ли наблизо духан? — повтори въпроса си Аугенапфел.

Конникът посочи ушите и устата си.

— Да не си глухоням? — попита Аугенапфел.

Конникът се почеса по тила и посочи корема си.

— Какво има? — попита Аугенапфел.

Конникът извади от джоба си дървена ябълка и отхапа половината.

От това на Аугенапфел съвсем му призля и той заотстъпва назад.

А конникът си изу ботушите и като викна:

— Хал-галай!

Аугенапфел отскочи встрани и се изгъркаля по склона.

В това време Бибигов, паднал повторно по нанадолнището още преди Аугенапфел, дойде на себе си и започна да се надига на четири крака.

И не щеш ли, усеща, че някой пада отгоре му. Бибигов изпълзя встрани, погледна от там и гледа: там лежи някакъв гражданин с карирани панталони. Бибигов седна на един камък и застина в очакване.

А гражданинът с карирани панталони лежа, без да помръдне, четири часа, след което надигна глава и попита неизвестно кого:

— Чий е този духан?

— Какъв ти там духан! Това не е духан? — отвърна Бибигов.
— А вие кой сте? — рече човекът с карираните панталони.
— Аз съм алпинистът Бибигов. А вие кой сте?
— Аз съм алпинистът Аугенапфел.
Така Бибигов и Аугенапфел се запознаха.

1–2 септември 1936 година

[1] Селска кръчма в Кавказ. — Бел.прев. ↑

ВСЕСТРАННО ИЗСЛЕДВАНЕ

Ермолаев: Ходих у Блинов и той ми показа силата си. Никога не съм виждал подобно нещо. Това е животинска сила! Уплаших се. Блинов повдигна писалището, разлюля го и го запрати на около четири метра.

Докторът: Би било интересно да изследваме това явление. Науката познава подобни факти, но причините за тях са загадка. Откъде се взема такава мускулна сила, това учените още не знаят. Запознайте ме с Блинов: ще му дам изследователско хапче.

Ермолаев: И какво хапче смятате да му дадете?

Докторът: Какво хапче? Никакво хапче не смятам да му давам.

Ермолаев: Но нали току-що казахте, че възнамерявате да му дадете хапче.

Докторът: Не, не, нещо бъркате. Не съм говорил за хапче.

Ермолаев: А, не, извинете ме, но с ушите си чух да казвате за хапчето.

Докторът: Не.

Ермолаев: Какво не?

Докторът: Не съм казвал.

Ермолаев: Кой не е казвал?

Докторът: Вие не сте казвали.

Ермолаев: Какво не съм казвал?

Докторът: Според мен вие прикривате нещо.

Ермолаев: Нищо не разбирам. И какво прикривам?

Докторът: Речта ви е много характерна. Гълтате думите, не довършвате започнатата мисъл, бързате и заеквате.

Ермолаев: Кога пък съм заеквал? Говоря си най-нормално.

Докторът: И в това ви е грешката. Виждате ли? Дори започват да ви избиват червени петна от напрежение. Още ли не са ви изстинали ръцете?

Ермолаев: Не. Че защо?

Докторът: Така. Това е мое предположение. Струва ми се, че вече дори дишате с усилие. По-добре седнете, че иначе може да паднете. Ха така. Сега си починете.

Ермолаев: Но защо е всичко това?

Докторът: Шшт. Не си напрягайте гласните струни. Сега ще се опитам да облекча състоянието ви.

Ермолаев: Докторе! Плашите ме.

Докторът: Мили приятелю! Искам да ви помогна. Вземете това. Гълтайте.

Ермолаев: Ох! Тфу! Ама че отвратителен вкус! Какво ми дадохте?

Докторът: Нищо, нищо. Успокойте се. Това е проверено средство.

Ермолаев: Горещо ми е и всичко ми се вижда зелено.

Докторът: Да, да, мили приятелю, сега ще умрете.

Ермолаев: Какво говорите! Докторе! Ох, не мога! Докторе! Какво ми дадохте? Ох, докторе!

Докторът: Току-що погълнахте изследователско хапче.

Ермолаев: Спасете ме. Ох. Спасете ме. Ох. Не мога да дишам. Ох. Спас... Да дишам...

Докторът: Млъкна. И не диша. Значи вече умря. Умря, без да намери отговор на въпросите си на тази земя. Да, ние, лекарите, сме длъжни да изследваме всестранно това явление смъртта.

21 юни 1937 година

МЕДНИЯТ ПОГЛЕД

— Виждате ли — рече той, — видях как преди три дни се возихте с тях на лодка. Единият беше на кърмата, двама гребяха, а четвъртият седеше до вас и ви говореше. Дълго стоях на брега и гледах как гребат онези двамата. Да, смело мога да твърдя, че искаха да ви удавят. Така се гребе само преди убийство.

Дамата с жълти ръкавици погледна към Клопов.

— Какво значи това? — каза тя. — Как е възможно да се гребе по-различно преди убийство? И освен това какъв е смисълът да ме давят?

Клопов рязко се обърна към дамата:

— Знаете ли какво значи меден поглед?

— Не — отвърна дамата и неволно се отдръпна от Клопов.

— Аха — каза Клопов. — Когато фината порцеланова чашка падне от бюфета, още докато лети във въздуха, вече знаете, че ще стигне до пода и ще се строши на парченца. Аз пък знам, че ако човек погледне друг човек с меден поглед, рано или късно той неминуемо ще го убие.

— И те са ме гледали с меден поглед? — попита дамата с жълти ръкавици.

— Да, госпожо — рече Клопов и си сложи шапката.

Известно време и двамата мълчаха.

Клопов седеше, оборил глава.

— Простете ми — прошепна той изведнъж.

Дамата с жълти ръкавици го гледаше учудено и мълчеше.

— Всичко това е лъжа — каза Клопов. — Това за медния поглед си го измислих сега, докато седях с вас на пейката. Виждате ли, днес си счупих часовника и виждам всичко в мрачни тонове.

Клопов извади от джоба си кърпичка, разгърна я и подаде на дамата строшения си часовник.

— Носил съм го шестнайсет години. Разбирате ли какво значи това? Да си счупиш часовника, който шестнайсет години е тиктакал ей

тук, до сърцето ти. Вие имате ли часовник?

ЛЕКЦИЯ

Пушков каза:

— Жената е стан на любовта.

И мигом получи един по мутрата.

— За какво? — попита Пушков.

Но тъй като не получи отговор, продължи:

— Смятам, че към жената трябва да се подхожда отдолу. Жените обичат това и само се правят, че не го обичат.

Пак цапнаха Пушков по мутрата.

— Ама на какво прилича това, другари! Щом е така, хич няма и да говоря — каза Пушков.

Но след като изчака четвърт минута, продължи:

— Жената е устроена така, че цялата е мека и влажна.

Но тук пак го цапнаха по мутрата. Пушков се направи, че не е забелязал, и продължи:

— Ако подушиш жената...

Но толкова силно го праснаха по мутрата, че той се хвана за бузата и каза:

— Другари, абсолютно невъзможно е да се изнася лекция при тези условия. Ако това се повтори още веднъж, ще млъкна.

Изчака четвърт минута и продължи:

— Докъде стигнахме? А, да! Та така. Жената обича да се гледа. Сяда пред огледалото чисто гола...

При тези думи Пушков пак получи един по мутрата.

— Гола — повтори Пушков.

Бух! — праснаха го по мутрата.

— Гола! — викна Пушков.

Бух! — праснаха го по мутрата.

— Гола! Гола жена! Гола женичка! — дуднеше Пушков.

Бух! Бух! Бух! — удряха го по мутрата.

— Гола жена с черпак в ръце! — викаше Пушков.

Бух! Бух! — сипеха се ударите върху му.

— Върти си опашката! — крещеше Пушкив, като се мъчеше да се предпази от ударите — Гола монахиня!

Но в този момент го удариха толкова силно, че той загуби съзнание и рухна като покосен на пода.

12 октомври 1940 година

ПИСМО

Скъпи Никандър Андреевич,

Получих писмото ти и веднага се сетих, че е от тебе. Първо си помислих, че току-виж не е от тебе, но щом го разпечатах, тутакси разбрах, че е от тебе, а то бях на път да си помисля, че не е от тебе. Радвам се, че отдавна си се оженил, понеже, когато човек се ожени за оня, за когото е искал да се ожени, значи е постигнал това, което е искал. Като получих вчера писмото ти, веднага си помислих, че е от тебе, после обаче ми мина през ума, че май че не е от тебе, но го отворих и гледам — наистина е от тебе. Много хубаво си направил, че си ми писал. Отначало не ми пишеше, а после изведнъж ми написа, макар че още порано, преди времето, през което не си ми писал, пак ми пишеше. Веднага, още щом получих писмото ти, веднага реших, че е от тебе, и освен това много се радвам, че вече си се оженил. Защото, ако човек реши да се ожени, трябва да се ожени каквото и да става. Затова и толкова се радвам, че най-после си се оженил, и то точно за онази, за която си искал. И добре направи, че ми писа. Много се зарадвах, като видях писмото ти, и още в първия момент си помислих, че е от тебе. Вярно, че докато го разпечатвах, ми мина мисълта, че не е от тебе, но после все пак реших, че е от тебе. Благодаря ти, че ми писа. Много съм ти благодарен и много се радвам за тебе. Ти сигурно не се сещаш защо толкова се радвам за тебе, но веднага ще ти подсказва, че се радвам, понеже си се оженил, и при това именно за онази, за която си искал. А знаеш ли, много е добре да се ожениш точно за онзи, за когото си искал, защото само тогава желанието ти се сбъдва. Та затуй така се радвам за тебе. А се радвам и защото си ми написал писмо. От пръв поглед реших, че писмото е от тебе, а като го взех в ръце, си

помислих: ами ако не е от тебе? А после си викам: ама как, то се знае, че е от тебе. Докато го отварях собственоръчно, се чудех: от тебе ли е, или не е от тебе? От тебе ли е, или не е от тебе? Е, като го разпечатах, видях, че е от тебе. Страшно се зарадвах и реших и аз да ти напиша писмо. Много неща имам да ти казвам, но буквално нямам време. Каквото успях, ти го написах в това писмо, а за останалото ще ти пиша друг път, че сега нямам никакво време. Все пак е добре, че ми писа. Сега поне знам, че отдавна вече си женен. То аз и от предишните писма знаех, че си се оженил, но сега вече се убедих: точно така е, оженил си се. И много се радвам, че си се оженил и си ми написал писмо. Веднага, още като видях писмото, реших, че пак си се оженил. Е, мисля си, не е зле, че пак си се оженил и заради това си ми писал писмо. Само ми напиши коя е новата ти жена и как стана всичко. Поздрави новата си жена от мен.

25 септември и октомври 1933 година

ЗА РАВНОВЕСИЕТО

Сега всички знаят колко опасно е да се гълтат камъни.

Един мой познат дори съчини такъв израз: „Кавао“, което означава: „Камъните вътре са опасни.“ И добре направи. „Кавао“ се помни лесно и ако ти потрябва, ще си го спомниш веднага.

Същият този познат работеше като огняр на локомотив. Пътуваше ту по северната линия, ту до Москва. Казваше се Николай Иванович Серпухов, пушеше цигари „Ракета“ от 35 копейки и все казваше, че от тях кашля по-малко, а от онези по пет рубли, вика, винаги се задъхвам.

Та веднъж на Николай Иванович му се случило да попадне в хотел „Европейски“, в ресторанта. Седял си Николай Иванович на масата, а на съседната маса седели чужденци и нагъвали ябълки.

И точно тогава Николай Иванович си казал: „Интересно — рекъл си, — как ли е устроен човекът.“

И тъкмо си го казал, пред него дявол знае откъде цъфнала някаква фея и го попитала:

— Трябва ли ти нещо, добри човече?

Е, то се знае, всички в ресторанта се размърдали — тази пък непозната госпожичка откъде се появи. Дори чужденците престанали да дъвчат ябълките си.

А самият Николай Иванович се стреснал не на шега и казал просто така, само и само да се отърве:

— Извинете — рекъл, — не ми трябва нищо специално.

— Не — упорства неизвестната госпожичка, — аз — вика — съм, както се казва, фея. За миг мога да измайсторя каквото и да е.

Но Николай Иванович забелязал, че някакъв гражданин в сив костюм внимателно слуша разговора им. И че през отворената врата нахлува обертелнерът, а подире му още някакъв субект с цигара в устата.

„Що за дяволия! — мисли си Николай Иванович. — Един Господ знае какво става.“

То и наистина ставало Бог знае какво. Оберкелнерът скача по масите, чужденците навиват на рула килимите и изобщо всеки прави каквото му хрумне.

Николай Иванович хукнал навън, дори шапката си не взел от гардероба, изхвърчал на улица „Ласал“ и си рекъл: „Ка-ва-о! Камъните вътре са опасни! Какво ли не става по света!“

А като се прибрал вкъщи, Николай Иванович казал на жена си следното:

— Не се плашете, Екатерина Петровна, и не се тревожете. Само че в света изобщо няма равновесие. И дори грешката да е само килограм и половина за цялата вселена, все пак е чудно, Екатерина Петровна, много чудно!

ТОВА Е.

18 септември 1934 година

ГРЕХОПАДЕНИЕ, ИЛИ ПОЗНАНИЕТО ЗА ДОБРОТО И ЗЛОТО ДИДАСКАЛИЯ

Алеята с красиво подстригани дървета изобразява райска градина. В средата са Дървото на живота и Дървото за Познанието на Доброто и Злото. Вдясно зад тях е църквата.

Figura (сочи с ръка към дървото и казва): Това е Дървото на Познанието за Доброто и Злото. Яжте плодове от другите дървета, но от това дърво не яжте. (Влиза в църквата.)

Адам (сочи с ръка към дървото): Това е Дървото на Познанието за Доброто и Злото. От другите дървета ще ядем плодове, но от това дърво няма да ядем. Ти, Ева, ме чакай тук, отивам да набера малини. (Излиза.)

Ева: Това е Дървото на Познанието за Доброто и Злото. Адам ми забрани да ям плодове от това дърво. Интересно какви ли са на вкус?

Изад дървото се появява Майстора Леонардо.

Майстор Леонардо: Ева! Ето че дойдох при тебе.

Ева: Каж ми защо, Майстор Леонардо?

Майстор Леонардо. Ти си толкова красива, белотела и едрогърда. Ще се грижа за теб.

Ева: Дай, Боже, да е така.

Майстор Леонардо: Знаеш ли, Ева, обичам те.

Ева: Че откъде да зная какво е това?

Майстор Леонардо: Да не би да не знаеш?

Ева: А откъде да знам?

Майстор Леонардо: Ти ме учудваш.

Ева: Ох, виж колко смешно е яхнал фазанът фазанката!

Майстор Леонардо: Ами точно за това говорим.

Ева: Как така за това?

Майстор Леонардо: За любовта.

Ева: Ами тогава тя е много смешно нещо. Ти какво? Да не искаш и ти да ме яхнеш?

Майстор Леонардо: Да, искам. Само че не го казвай на Адам.

Ева: Не, няма да му кажа.

Майстор Леонардо: Както виждам, и тебе си те бива.

Ева: Да, оправна жена съм.

Майстор Леонардо: А ти обичаш ли ме?

Ева: Нямам нищо против да те яхна и да ме разкараш из парка.

Майстор Леонардо: Сядай на раменете ми.

Ева яхва Майстор Леонардо и той скача с нея из парка.

Влиза Адам с каскет, пълен с малини, в ръце.

Адам: Ева! Къде си? Искаш ли малини? Ева! Къде ли е отишла? Ще я потърся. (*Излиза.*)

Появява се Ева, яхнала Майстор Леонардо.

Ева (*скача на земята*): Ами благодаря. Много хубаво беше.

Майстор Леонардо: А сега опитай тая ябълка.

Ева: Ох, какви ги приказваш? Не бива да ядем плодове от това дърво.

Майстор Леонардо: Слушай, Ева! Отдавна съм научил всички тайни на рая. Ще ти кажа това-онова.

Ева. Ами казвай, слушам те.

Майстор Леонардо: Ще ме послушаш ли?

Ева: Да, и няма да те разочаровам в нищо.

Майстор Леонардо: Нали няма да ме издадеш?

Ева: Не, имай ми вяра.

Майстор Леонардо: Ами ако всичко се разбере?

Ева: Няма да е от мен.

Майстор Леонардо: Е добре. Вярвам ти. Била си в добро училище. Видях Адам, той е много глупав.

Ева: Малко е недодялан.

Майстор Леонардо: Той не знае нищо. Малко е пътувал и нищо не е видял. Заблудили са го. А той заблуждава теб.

Ева: В какъв смисъл?

Майстор Леонардо: Забранява ти да ядеш плодовете на това дърво. А това са най-вкусните плодове. И когато изядеш такъв плод, тутакси ще разбереш кое е добро и кое е лошо. Ще проумееш много неща и ще станеш по-умна от самия Бог.

Ева: Че това възможно ли е?

Майстор Леонардо: Нали ти казвам, че е възможно.

Ева: Ох, и аз не знам какво да правя.

Майстор Леонардо: Изяж тази ябълка! Яж, яж!

Появява се Адам с каскета в ръка.

Адам: А, Ева, ето те и теб! А този кой е?

Майстор Леонардо се скрива в храстите.

Адам: Кой беше този?

Ева: Моят приятел, Майстор Леонардо.

Адам: И какво искаше?

Ева: Качи ме на рамената си и запрепуска с мен из градината. Страшно много се смях.

Адам: И нищо друго ли не сте правили?

Ева: Не.

Адам: А това в ръцете ти какво е?

Ева: Ябълка.

Адам: От кое дърво?

Ева: Ей от онова.

Адам: Не, лъжеш, от това е.

Ева: Не е от това.

Адам: Май че ме лъжеш?

Ева: Честна дума, не лъжа.

Адам: Е, добре, вярвам ти.

Змията (свита на Дървото за Познанието на Доброто и Злото): Лъже. Не й вярвай. Тази ябълка е от това дърво!

Адам: Хвърли ябълката. Лъжкиня!

Ева: Не, много си глупав. Трябва да опитаме каква е на вкус.

Адам: Ева! Внимавай!

Ева: Няма какво да внимавам!

Адам: Е, прави каквото знаеш.

Ева отхапва от ябълката. Змията пляска с ръце от радост.

Ева: Ох, че е вкусно! Ама какво става? Непрекъснато изчезваш и пак се появяваш. Ох! Всичко изчезва и наново се появява. Ех, че е интересно! Олеле! Аз съм гола! Адам, ела по-насам, искам да те поюздя!

Адам: Какво става?

Ева: На ти, хапни си и ти от ябълката!

Адам: Страх ме е.

Ева: Яж! Яж!

Адам изяжда парче ябълка и веднага се прикрива с каскета.

Адам: Срам ме е.

От църквата излиза Figura.

Figura: Ти, човеко, и ти, човечице, вие изядохте забранения плод. И затова се махайте от градината ми!

Figura се прибира в църквата.

Адам: Къде ще ходим?

Ева: Никъде няма да ходим.

Появява се Ангел с огнено чело и ги гони от рая.

Ангелът: Махайте се! Махайте се! Махайте се!

Майстор Леонардо (появява се иззад храстите): Хайде, махайте се! Хайде, махайте се! (*Размахва ръце.*) Пускайте завесата!

Завеса.

27 септември 1934 година

БАБА

... И помежду им се завързва следният разговор.

Хамсун

Една старица стои на двора и държи стенен часовник. Минавам покрай нея, спирам се и я питам: „Колко е часът?“

— Вижте сами — отвърща старицата.

Поглеждам и виждам, че часовникът е без стрелки.

— На него няма стрелки — казвам.

Бабата поглежда циферблата и ми казва:

— Сега е два и петнайсет.

— А, така ли. Много благодаря — отвърщам и си тръгвам.

Бабата вика нещо подире ми, но аз вървя, без да се обръщам. Излизам на улицата и поемам по слънчевата ѝ страна. Пролетното слънце е много приятно. Вървя си пеша, примижавам с очи и пуша лула. На ъгъла на „Садовая“ срещам Сакердон Михайлович. Поздравяваме се, спираме се и си говорим дълго. Омръзва ми да стоя на улицата и каня Сакердон Михайлович в кръчмата в сутерена. Пием водка, замезваме с твърдо сварени яйца и цаца, после се сбогуваме и аз си продължавам по пътя сам.

Но изведнъж се сещам, че съм забравил да изключа електрическата печка у дома. Много ме е яд, но правя кръгом и поемам към къщи. Денят започна толкова хубаво, а ето ти я първата неприятност. Не трябваше да излизам навън.

Връщам се у дома, свалям си сакото, изваждам от джоба на жилетката си часовника и го окачвам на един пирон; след туй заключвам вратата и лягам на кушетката. Ще полежа и ще се опитам да заспя.

От улицата се чуват противните викове на дечурлигата. Лежа и им измислям най-различни мъчения. Най-много ми харесва да им

пратя по един паралич, та да не могат да се движат. Родителите им ще си ги приберат по къщите. Ще лежат в креватчетата си и няма да могат дори да ядат, защото устите им няма да се отворят. Ще ги хранят изкуствено. След седмица параличът ще отмине, но децата ще са толкова немощни, че ще лежат още цял месец. После лека-полека ще почнат да оздравяват, но аз ще им пратя втори паралич и те пак ще се сковат.

Лежа на кушетката с отворени очи и не мога да заспя. Сещам се за бабата с часовника, дето я видях сутринта на двора, и ми става приятно, че на часовника ѝ нямаше стрелки. А тези дни видях в един оказионен магазин ужасяващ кухненски часовник, чиито стрелки бяха във формата на нож и вилица.

Боже мой! Ама аз така и не изключих електрическата печка. Скачам, изключвам я и пак лягам на кушетката и се мъча да заспя. Затварям очи. Не ми се спи. Пролетното слънце свети в прозореца право към мен. Става ми горещо. Надигам се и се премествам в креслото до прозореца.

Сега пък ми се приспива, но няма да спя. Ще взема лист и перо и ще пиша. Усещам в себе си страшна сила. Още вчера обмислих всичко. Това ще е разказ за един чудотворец, който живее в наши дни и не прави чудеса. Знае, че е чудотворец и че може да сътвори всякакви чудеса, но не го прави. Изхвърлят го от квартирата му, той знае, че само да си мръдне пръста, и квартирата ще си остане негова, но не го прави, покорно се изнася и заживява в един плевник извън града. Може да превърне този плевник в прекрасна тухлена къща, но не го прави, продължава да живее в него и в края на краищата умира, без да е направил нито едно чудо през целия си живот.

Седя си и доволно потривам ръце. Сакердон Михайлович ще хвърли топа от завист. Той си мисли, че вече не бих могъл да напиша гениална творба. По-бързо, по-бързо да се хващам за работа! Долу сънят и мързелът! Ще пиша осемнайсет часа без прекъсване!

Целият треперя от нетърпение. Не мога да се сетя какво трябваше да направя: вместо да взема перо и хартия, посягах към различни предмети, но съвсем не към онези, които ми трябват. Търчах из стаята: от прозореца до масата, от масата до печката, от печката пак до масата, после до дивана и пак до прозореца. Задъхвах се от

пламъка, който бушуваше в гърдите ми. Сега е едва пет часа. Имам целия ден пред себе си, и вечерта, и нощта...

Стоя наред саята. За какво ли си мисля? Вече е пет и двайсет. Трябва да пиша. Примъквам масичката до прозореца и сядам. Пред мен има кариран лист, в ръката ми — перо.

Сърцето ми все още тупа твърде силно, ръката ми трепери. Изчаквам да се успокоя поне малко. Оставям перото и си напълвам лулата. Слънцето блести право в очите ми, замижавам и паля лулата.

Покрай прозореца прелита врана. Гледам към улицата и виждам, че по тротоара върви човек с изкуствен крак. Той шумно чатка с крака и с бастуна си.

— Тъй — казвам и продължавам да зяпам през прозореца.

Слънцето се скрива зад комина на отсрещната сграда. Сянката от комина пробягва по покрива, прелита през улицата и пада върху лицето ми. Трябва да се възползвам от нея и да напиша няколко думи за чудотвореца. Вземам перото и записвам:

„Чудотворецът беше висок.“

Нищо повече не мога да напиша. Седя до момента, в който започвам да огладнявам. Тогава ставам и отивам до долапчето, дето си държа продуктите, тършувам из него, но не откривам нищо. Бучка захар и толкоз.

Някой чука на вратата.

— Кой е?

Никой не отговаря. Отварям вратата и виждам бабата, дето сутринта седеше на двора с часовника. От учудване не мога да кажа и дума.

— Ето ме и мен — казва тя и нахълтва в саята ми.

Стоя на вратата и не знам как да постъпя: да я изгоня ли, или да я поканя да седне? Но бабата сама се насочва към креслото ми до прозореца и се настанява в него.

— Затвори вратата и я заключи — нарежда ми тя.

Затварям и заключвам вратата.

— Застани на колене — казва бабата.

И аз коленича. Но в този миг започвам да проумявам цялата нелепост на ситуацията. Защо стоя на колене пред някаква си баба? А и какво търси тази баба в саята ми, защо е седнала в любимото ми кресло? И защо още не съм я изгонил?

— Моля ви — викам, — с какво право се разпореждате в стаята ми, че и ме командвате отгоре на всичко? Въобще не желая да стоя на колене.

— И не е нужно — казва бабата. — Сега легни по корем и си долепи лицето до пода.

Тутакси изпълнявам нареждането...

Виждам правилно очертани квадрати. Болката в рамото и в дясното бедро ме принуждава да сменя позата. Лежах по очи на пода, а сега с огромно усилие заставам на колене. Крайниците ми са отекли и едва се сгъват. Оглеждам се и се виждам наред собствената си стая коленичил на пода. Постепенно си връщам съзнанието и паметта. Още веднъж оглеждам стаята и забелязвам, че в креслото до прозореца като че има някой. В стаята е сумрачно, защото, както изглежда, е настъпила бялата нощ. Напрегнато се вирам. Господи! Да не би онази баба още да седи в креслото ми? Протягам врат и поглеждам. Да, разбира се, бабата си седи, оборила глава на гърдите си. Сигурно е заспала.

Изправям се и с куцукане се приближавам до нея. Главата ѝ е клюмнала на гърдите, ръцете висят отстрани на креслото. Искане ми се да я сграбча тая баба и да я изхвърля от стаята.

— Слушайте — казвам, — вие сте в моята стая. Трябва да работя. Моля ви да напуснете.

Бабата не помръдва. Навеждам се и се вглеждам в лицето ѝ. Устата ѝ е отворена, а от нея стърчи изкуствено чене. И изведнъж ме осенява: бабата е умряла.

Обзема ме страшна досада. Как може да умре точно в моята стая? Не понасям покойници. А сега ще трябва да се занимавам с тази мърша, да говоря с портиера и домоуправителя, да обяснявам какво прави тази баба в стаята ми. Поглеждам я с омраза. А току-виж не е умряла? Пипам челото ѝ. Студено е. Ръката — също. Ох, какво да правя?

Паля си лулата и сядам на кушетката. Изпълва ме невероятна злоба.

— Ама че свиня! — възкликвам.

Мъртвата старица е отпусната като чувал в креслото ми. Зъбите ѝ стърчат от устата. Прилича на умрял кон.

— Отвратителна картина — казвам, но не мога да покрия бабата с вестник, — знам ли какво може да стане под вестника.

От другата страна на стената се долавя движение: събудил се е съседът ми, локомотивен машинист. Само това остава, и той да усети, че в стаята ми има умряла баба! Ослушвам се за стъпките на съседа. Какво се тутка? Вече е пет и половина! Отдавна трябваше да е излязъл. Божичко! Кани се да пие чай! През стената чувам съскането на примуса. Ох, дано проклетият машинист излезе по-скоро!

Изтягам се на кушетката. Минават осем минути, но чаят на съседа още не е заврял и примусът продължава да съска. Затварям очи и задрямвам.

Присънва ми се, че съседът е тръгнал, а аз излизам на стълбището с него и хлопвам вратата с френска брава. Нямам ключ и вече не мога да се прибера в квартирата си. Трябва да звъня и да разбудя останалите наематели, а това е крайно нежелателно. Стоя на стълбищната площадка, чудя се какво да правя, и изведнъж виждам, че нямам ръце. Навеждам се да видя по-добре дали имам ръце, и забелязвам, че от едната ми страна вместо ръка стърчи нож за хранене, а от другата — вилица.

— Ето — казвам на Сакердон Михайлович, който кой знае защо е седнал на съгваемия стол. — Виждате ли какви са ми ръцете?

А Сакердон Михайлович седи мълчаливо и виждам, че това не е истинският Сакердон Михайлович, а глинен.

В този миг се събуждам и веднага разбирам, че лежа на кушетката в стаята си, а до прозореца в креслото седи умрялата баба.

Тутакси обръщам глава към нея. Но бабата не е в креслото. Гледам празното кресло и ме обзема дива радост. Значи всичко това е било само сън. Само че кога е започнал? Дали бабата изобщо е влизала вчера в стаята ми? Може би и това е било сън? Вчера се върнах вкъщи, защото бях забравил да изключа електрическата печка. Но дали и това не е било сън? Така или иначе, просто е чудесно, че в стаята ми няма никаква умряла старица и следователно няма да ми се наложи да ходя при домоуправителя и да се разправям с покойница!

Но все пак колко ли време съм спал? Погледнах часовника: девет и половина, вероятно сутринта.

Боже мой! Какво ли не сънува човек!

Пуснах крака от кушетката с намерението да стана и изведнъж видях мъртвата бабичка легнала на пода зад масата досами креслото. Тя лежеше по гръб и един зъб от изкуственото ѝ чене, изскочило от устата, се беше забил в ноздрата ѝ. Ръцете бяха прибрани под тялото и не се виждаха, а под отметнатата пола стърчаха костеливи крака в бели мръсни вълнени чорапи.

— Свиня! — викнах аз и като се втурнах към бабата, я фраснах с ботуш по брадичката.

Ченето отхвъркна в ъгъла. Искаше ми се да я ритна още веднъж, но се уплаших, че по тялото ѝ ще останат следи, и току-виж решили, че съм я убил.

Отдръпнах се от бабата, седнах на кушетката и запалих лула. Минаха двайсетина минути. Изведнъж проумях, че при всяко положение делото ще бъде предадено в милицията и онези глупаци от следствието ще ме обвинят в убийство. И без това положението е сериозно, а на всичко отгоре и този удар с ботуша.

Пак се приближих до бабата, наведох се и заразглеждах лицето ѝ. На брадичката имаше тъмно петънце. Не, не могат да се хванат за него. Може да е от какво ли не. Бабата може да се е ударила някъде още докато е била жива. Малко се успокоих и започнах да кръстосвам стаята, като пуших лулата си и обмислях положението.

Снова из стаята и започвам да усещам глад, все по-силно и по-силно. Дори се разтрепервам от глад. Още веднъж преравам долапа, където си държа продуктите, но не откривам нищо освен бучка захар.

Вадя си бележника и си преброявам парите. Единайсет рубли. Значи мога да си купя шунков салам и хляб, дори ще ми останат и за тютюн.

Оправям изкривената през нощта вратовръзка, взимам си часовника, обличам си сакото, излизам в коридора, внимателно заключвам вратата на стаята си, пускам ключа в джоба и излизам на улицата. Най-напред трябва да хапна, тогава и мислите ми ще се избистрят и ще предприема нещо с тази мърша.

На път за магазина ми хрумва: дали пък да не се отбия у Сакердон Михайлович и да не му разкажа всичко, може пък заедно да решим по-бързо какво да правим. Но веднага отхвърлям тази мисъл, защото някои неща човек трябва да свърши сам, без свидетели.

В магазина нямаше шунка и си купих половинка сарфалади. Нямаше и тютюн. След туй се отбих в хлебарницата.

Там беше претъпкано с народ и пред касата имаше дълга опашка. Намръщих се, но все пак се наредих. Опашката пълзеше едва-едва, а по едно време съвсем замря, защото на касата избухна някакъв скандал.

Правех се, че не забелязвам нищо, загледан в гърба на младата госпожичка пред мен. Госпожичката, изглежда, беше много любопитна: протягаше вратле ту надясно, ту наляво и току се надигаше на пръсти, за да види по-добре какво става на касата. Най-после се обърна към мен и попита:

— Не знаете ли какво става там?

— Извинете, нямам представа — отвърнах колкото е възможно по-сухо.

Госпожичката се повъртя насам-натам и пак се обърна към мен:

— Не бихте ли могли да разберете какво става?

— Прощавайте, но това въобще не ме интересува — казах още по-сухо.

— Как да не ви интересува? — възкликна госпожичката. — Че нали то бави и вас?

Не отговорих и само леко кимнах. Госпожичката ме погледна внимателно.

— Всъщност не е мъжка работа да висиш на опашка за хляб — рече тя. — Жал ми е, че ви се налага. Сигурно сте ерген?

— Да, ерген съм — отвърнах малко объркан, но по инерция говорех все така сухо, като леко се покланях.

Госпожичката още веднъж ме измери от главата до петите, докосна ме с пръст по ръкава и неочаквано предложи:

— Дайте да ви купя каквото ви трябва, а вие ме почакайте на улицата.

Съвсем се обърках.

— Благодаря ви — казах. — Много мило от ваша страна, но наистина мога и сам.

— Не, не — настоя госпожичката, — излезте на улицата. Какво смятахте да си купите?

— Ами аз — отвърнах — мислех да взема половинка черен хляб, но само че от по-евтиния. Предпочитам го.

— Ами добре — каза госпожичката. — Можете да излезете. Аз ще го купя, пък после ще си оправим сметките — и дори леко ме побутна по ръката.

Излязох от хлебарницата и застанах до вратата. Пролетното слънце блести право в лицето ми. Паля си лулата. Каква мила госпожичка! Днес това е голяма рядкост. Стоя, примижавам на слънцето, пуша лула и си мисля за милата госпожичка: кафявите ѝ оченца просто светят. Толкова е сладка, направо бонбон!

— Я, вие сте с лула! — разнася се гласът ѝ току до мен. Милата госпожичка ми подава хляба.

— О, безкрайно съм ви благодарен — отвърщам и го взимам.

— А вие пушите лула! Това страшно ми харесва! — казва милата госпожичка.

И помежду ни се завързва следният разговор:

Тя: Та значи сам си купувате хляб?

Аз: И не само хляб, всичко си купувам сам.

Тя: А къде обядвате?

Аз: Обикновено сам си приготвям нещо. А понякога ям в бирарията.

Тя: Обичате ли бира?

Аз: Не, предпочитам водка.

Тя: И аз обичам водка.

Аз: Значи обичате водка? Това е добре! Ще ми се някой път да пийнем заедно.

Тя: И аз бих искала да пийна с вас водка.

Аз: Извинете, може ли да ви попитам нещо?

Тя (почервения като рак): Разбира се, питайте.

Аз: Добре, ще ви попитам. Вярвате ли в Бога?

Тя (учудено): В Бога ли? Да, естествено.

Аз: Какво ще кажете, дали сега да не си купим водка и да отидем у нас? Живея на две крачки.

Тя (закачливо): Защо не, съгласна съм!

Аз: Ами да тръгваме тогава.

Отбиваме се в магазина, купувам половинка водка. Парите ми свършват, остават ми само дребни копейки. През цялото време бърбим за какво ли не, но изведнъж се сещам за умрялата бабишкера в стаята ми.

Крадешком поглеждам новата си позната: тя стои до щанда и разглежда бурканчетата конфитюр. Предпазливо се прокрадвам към изхода и излизам навън. И като по поръчка пред магазина спира трамвай. Мятам се в него, без дори да погледна кой номер е. На улица „Михайловска“ слизам и се запътвам към Сакердон Михайлович. Държа в ръце бутилката водка, сарфаладите и хляба.

Отвори ми самият Сакердон Михайлович. Беше с халат, облечен на голо, с руски ботуши с отрязани кончови и с кожена ушанка, но ушниците ѝ бяха вдигнати и вързани на темето му с панделка.

— Радвам се да ви видя — рече Сакердон Михайлович.

— Не ви ли откъсвам от работата? — попитах.

— Не, не — рече той. — Не правех нищо, просто си седях на пода.

— Вижте сега — казах. — Идвам с водка и мезе. Ако нямате нищо против, можем да пийнем.

— Много добре — одобри Сакердон Михайлович. — Влизайте.

Влязохме в неговата стая. Отворих бутилката водка, а Сакердон Михайлович сложи на масата две чашки и чиния с варено месо.

— Нося и сарфалади — му рекох. — Как ги предпочитате: сурови или ще ги варим?

— Ще ги сложим да се сварят — каза Сакердон Михайлович, — а докато се варят, ще пийнем водка с варено месо. То е от супа, направо се топи в устата!

Сакердон Михайлович постави тенджерката на примуса и седнахме да пием водка.

— Водката е полезна — рече Сакердон Михайлович, докато пълнеше чашите. — Мечников беше писал, че водката е по-полезна от хляба, защото хлябът е само слама, която гние в стомасите ни.

— За ваше здраве! — казах и се чукнах със Сакердон Михайлович.

Отпихме и замезихме със студеното месо.

— Вкусно е — рече Сакердон Михайлович. Но в този момент в стаята се чу силен пукот.

— Какво беше това? — попитах.

Замълчахме и се заослушвахме. Изведнъж пак прокънтя пукот. Сакердон Михайлович скочи от стола, спусна се към прозореца и издърпа пердето.

— Какво правите? — викнах.

Но той се хвърли към примуса, хвана с пердето тенджерката и я сложи на пода.

— Дявол да го вземе! — рече Сакердон Михайлович. — Забравил съм да наля вода, а тенджерата е емайлирана и сега емайлт се напука.

— Ясно — рекох и закимах.

Отново седнахме на масата.

— Карай да върви — успокои се Сакердон Михайлович, — ще ядем сарфаладите сурови.

— Гладен съм като вълк — рекох.

— Хапвайте си — каза домакинът и побутна сарфаладите към мен.

— За последен път ядох вчера с вас в оная кръчма, оттогава и залък не съм слагал в уста — обясних аз.

— Да, да, да — рече Сакердон Михайлович.

— През цялото време писах — казах аз.

— Дявол да го вземе! — театрално възкликна Сакердон Михайлович. — Приятно е да видиш гений!

— Де да бях! — отвърнах.

— И много ли написахте? — попита Сакердон Михайлович.

— Да — рекох. — Изписах сума ти листове.

— За гения на нашето време — вдигна тост Сакердон Михайлович.

Пихме. Сакердон Михайлович ядеше варено месо, а аз — сарфалади. Като изядох четири, си запалих лула и казах:

— Всъщност дойдох при вас, за да се спася от преследване.

— И кой ви преследва? — попита Сакердон Михайлович.

— Една дама — отвърнах. Но тъй като Сакердон Михайлович не каза нищо, а само отново напълни чашите, продължих. — Запознахме се в хлебарницата и веднага се влюбих.

— Хубава ли е? — попита Сакердон Михайлович.

— Да — отвърнах, — точно по мой вкус.

Пийнахме и аз продължих:

— Съгласи се да дойде вкъщи да пием водка. Отбихме се в магазина, но ми се наложи тихомълком да се измъкна от там.

— Парите ли не ви стигнаха? — попита Сакердон Михайлович.

— Не, парите ми бяха предостатъчно — рекох, — но се сетих, че не мога да я пусна в стаята си.

— Да не би там да е имало друга дама? — попита Сакердон Михайлович.

— Да, може и така да се каже. В стаята ми има друга дама — подсмяхнах се аз. — И сега не мога да пусна там никого.

— Женете се. Ще ме каните на обяд — каза Сакердон Михайлович.

— Не — отвърнах през смях. — За тази дама със сигурност няма да се оженя.

— Ами тогава се оженете за другата, от хлебарницата — посъветва ме Сакердон Михайлович.

— Ама вие защо така сте се засилили да ме жените? — попитах.

— Че какво лошо има? — рече Сакердон Михайлович, докато наливаше отново. — За вашите успехи!

Пихме. Водката, изглежда, беше почнала да ни хваща. Сакердон Михайлович си свали ушанката и я метна на леглото.

Изправих се и се разходих из стаята, като вече леко ми се виеше свят.

— Какво е отношението ви към покойниците? — попитах Сакердон Михайлович.

— Абсолютно отрицателно — каза той. — Страх ме е от тях.

— Да, и аз не мога да търпя покойници — рекох. — Ако ми падне покойник, и при това не ми е роднина, сигурно бих го ритнал.

— Мъртъвците не бива да се ритат.

— И все пак бих го ритнал с ботуш в мутрата — казах аз. — Не понасям покойници и деца.

— Да, децата са отвратителни — съгласи се Сакердон Михайлович.

— А според вас кое е по-лошо: покойниците или децата? — попитах.

— Децата май че са по-голямото зло, те ни се пречат по-често. А покойниците поне не нахлуват в живота ни — каза Сакердон Михайлович.

— Нахлуват! — изкрещях и тутакси млъкнах.

Сакердон Михайлович ме изгледа проникателно.

— Искате ли още водка? — попита той.

— Не — отвърнах, но се усетих и добавих: — Не, благодаря, не искам повече — приближих се и отново седнах на масата. Възцари се мълчание. — Искам да ви попитам — продумах най-сетне, — вярвате ли в Бога?

Напречна бръчка проряза челото на Сакердон Михайлович и той каза:

— Има неприлични постъпки. Неприлично е да искате от някого петдесет рубли на заем, след като току-що сте го видели да слага в джоба си двеста. Негова работа е дали ще ви даде заем, или ще ви откаже; и най-удобният и приятен начин за отказ е да излъже, че няма пари. Но ако сте видели, че този човек има пари, всъщност сте го лишили от възможността просто и приятно да ви откаже. А да го лишите от правото му на избор, е свинщина. Това е неприлична и нетактична постъпка. Да се пита човека дали вярва в Бога, също е нетактична и неприлична постъпка.

— Е — рекох, — между двете няма нищо общо.

— Че аз и не ги сравнявам — каза Сакердон Михайлович.

— Е, добре — отвърнах, — да оставим това. Извинявайте, че ви зададох толкова неприличен и нетактичен въпрос.

— Моля ви — каза Сакердон Михайлович. — Просто отказвам да ви отговоря.

— И аз не бих отговорил — рекох, — само че по друга причина.

— И по каква? — вяло попита Сакердон Михайлович.

— Разбирате ли — казах, — според мен няма вярващи или невярващи хора. Има само желаещи да вярват и желаещи да не вярват.

— Значи онези, които желаят да не вярват, все пак вече вярват в нещо? — отбеляза Сакердон Михайлович. — А онези, които желаят да вярват, и без това не вярват в нищо?

— Може би е така — казах аз. — Не знам.

— А вярват или не вярват в какво? В Бога ли? — попита Сакердон Михайлович.

— Не — рекох, — в безсмъртието.

— Тогава защо ме попитахте вярвам ли в Бога?

— Просто защото да ви попитам вярвате ли в безсмъртието, звучи някак глупаво — отвърнах и се изправих.

— Да не си тръгвате? — попита ме Сакердон Михайлович.

— Да — казах, — време е.

— Ами водката? — рече Сакердон Михайлович. — И без това остана по една глътка.

— Е, хайде да я допием — казах.

Допихме водката и замезихме с остатъците от вареното месо.

— А сега трябва да тръгвам — казах.

— Довиждане — рече Сакердон Михайлович, докато ме изпращаше през кухнята към стълбището. — Благодаря за почерпката.

— И аз ви благодаря — казах. — Довиждане.

И си тръгнах.

Като остана сам, Сакердон Михайлович разтреби масата, прибра в долапа празната бутилка от водка, нахлупи си отново ушанката и седна на пода под прозореца. Облегна се с ръце отзад, тъй че те не се виждаха. А под отметнатия халат стърчаха голи костеливи крака, обути в руски ботуши с отрязани кончови.

Вървах по „Невски“, потънал в мислите си. Трябва още сега да отида при домоуправителя и да му разкажа всичко. А като се отърва от бабата, ще се въртя по цял ден около хлебарницата, докато не срещна пак онази мила госпожичка. И без това ѝ дължа 48 копейки за хляба. Прекрасен повод да я издирвам. Изпитата водка си казваше думата и ми се струваше, че всичко се нарежда лесно и благополучно.

На „Фонтанка“ свърнах към павилиона и за останалите копейки изпих голяма халба квас. Квасът накиселяваше и изобщо нищо не струваше, така че продължих с отвратителен вкус в устата.

На ъгъла на „Литейна“ някакъв пиян залитна и ме блъсна. Добре, че нямам револвер: веднага щях да го застрелям на място.

Сигурно съм вървял с изкривена от яд физиономия чак до вкъщи. Във всеки случай почти всеки срещнат ме заглеждаше.

Влязох в стаята на домоуправителя. На масата седеше трътлеста, мърлява, чипоноса, прегърбена русолява мома и вторачена в огледалцето си, червеше устните си.

— Къде е домоуправителят? — попитах.

Момата продължаваше да се черви, без да обели дума.

— Къде е домоуправителят? — повторих рязко.

— Ще бъде тук утре, днес го няма — отвърна мърлявата, чипоноса, трътлеста русолява мома.

Излязох на улицата. По отсрещния тротоар вървеше инвалид с изкуствен крак и силно почукваше с крака и бастуна си. Шест хлапета

се мъкнеха подире му и имитираха походката му.

Влязох в нашия вход и се заизкачвах по стълбите. На втория етаж спрях; в главата ми се стрелна ужасяваща мисъл: ами че бабата сигурно е започнала да се разлага. Не бях затворил прозореца, а бях чувал, че труповете се разлагат по-бързо на отворен прозорец. Ама че съм заваян! И оня проклет домоуправител ще дойде чак утре! Помаях се нерешително няколко минути и продължих нагоре.

Пред вратата на квартирата си спрях отново. Дали пък да не отида до хлебарницата да причакам милата госпожичка? Ще ѝ се примоля да ме пусне у тях за две-три ноци. Но се сетих, че днес тя вече си купи хляб и следователно няма да дойде. И изобщо това е загубена работа.

Отключих вратата и влязох в коридора. В края му светеше крушка. Маря Василевна държеше някакъв парцал и го триеше с друг парцал. Като ме съгледа, тя викна:

— Тършеше ви някакъв штареш!

— Какъв старец? — рекох.

— Не жнам — отвърна Маря Василевна.

— Кога беше това? — попитах.

— И т'ва не жнам — рече Маря Василевна.

— Вие ли говорихте със стареца? — попитах.

— Аш — каза тя.

— Че как тогава не знаете кога е било? — казах.

— Ами горе-долу преди два часа — рече Маря Василевна.

— А как изглеждаше този старец? — попитах.

— И т'ва не жнам — отвърна Маря Василевна и влезе в кухнята.

Приблжих се до стаята си.

„Ами току-виж — помислих си — бабата изчезнала. Влизам вътре, а нея я няма, и туйто. Божичко! Нима не стават чудеса?!“

Отключих вратата и я откряхнах предпазливо. Може да ми се е сторило, но ме удари сладникавият мирис на започнало разлагане. Надникнах през открянатата врата и за миг се вцепених. Бабата бавно пълзеше насреща ми на четири крака.

С вик затръшнах вратата, превъртях ключа и отскочих към отсрещната стена.

В коридора цъфна Маря Василевна.

— Ижвикахте ли ме? — попита ме тя.

Толкова силно треперех, че не можах да обеля и дума, само отрицателно завъртях глава. Маря Василевна се приближи до мен.

— Май говорехте ш някого? — рече.

Пак завъртях глава отрицателно.

— Луд човек! — рече Маря Василевна и пак тръгна към кухнята, като пътьом ме поглеждаше на няколко пъти.

„Не бива да стоя така. Не бива да стоя така“ — повтарях си наум. Тази фраза се роди от само себе си някъде вътре в мен. Повтарях си я, докато не стигна до съзнанието ми.

— Да, не бива да стоя така — си казах, но продължих да стоя като парализиран. Беше се случило нещо ужасно, но ми предстоеше да направя нещо може би още по-ужасно от станалото. Мислите ми препускаха бясно и аз виждах единствено злобните очи на мъртвата баба, бавно пълзяща на четири крака към мен.

Да вляза вътре и да ѝ смажа черепа. Точно това трябва да направя! Дори зашарих с очи и доволен съгледах стика за крикет, който по неизвестни причини стоеше от години в ъгъла на коридора. Ще го грабна, ще влетя в стаята и бум!...

Още не бях спрял да треперя. Стоях с вдигнати от вътрешен студ рамене. Мислите ми объркано се прескачаха, връщаха се на изходната точка и отново се завихряха, завладявайки нови територии, а аз само стоях и ги регистрирах, сякаш нямаха нищо общо с мене и не им бях командир.

— Покойниците — ми заобясняваха собствените ми мисли — са калпав народ. Напразно ги наричат **покойници**, те са по-скоро **безпокойници**. Все трябва да ги следиш. Питайте някой пазач от моргата. Защо, смятате, е сложен там? Само за едно: да следи покойниците да не се разпълзят. Чувал съм дори и забавни случки. Докато пазачът по нареждане на началството се къпел в банята, един покойник изпълзъл от моргата, стигнал в дезинфекционната и изял купчина бельо. Санитарите го напердашили здравата, но им се наложило да платят похабеното бельо от собствения си джоб. А друг покойник допълзъл до родилната зала и така изкарал акъла на родилките, че една от тях родила преждевременно, а покойникът се нахвърлил на току-що появилото се бебе и почнал да го яде, като мляскал шумно. А когато една храбра акушерка фраснала покойника по гърба с табуретка, той я ухапал за крака и не след дълго акушерката

починала от инфекция от трупна отрова. Да, покойниците са калпав народ, с тях трябва да си нащрек.

— Стоп! — казах на собствените си мисли. — Говорите врели-некипели. Покойниците са неподвижни.

— Добре де — отвърнах мислите ми, — тогава си влизай в стаята, където те чака неподвижният, както твърдиш, покойник.

В мен заговори неподозиран инат.

— И наистина ще вляза! — рекох решително на собствените си мисли.

— Ами опитай! — отвърнах ми те подигравателно.

Тази насмешка окончателно ме вбеси. Стиснах стика за крикет и се спуснах към вратата.

— Почакай! — се развикаха собствените ми мисли. Но аз вече бях превъртял ключа и отворил вратата.

Бабата лежеше до прага с лице към пода.

Стоях в бойна готовност с вдигнатия стик. Старицата не мърдаше.

Треперенето ми мина и мислите ми потекоха отчетливо и ясно. Отново можех да ги командвам.

— Преди всичко да затворя вратата! — изкомандвах се сам.

Извадих ключа от външната страна на вратата и го пъхнах от вътрешната. Направих това с лявата ръка, а в дясната продължавах да държа стика, като не изпусках бабата от очи. Заключих вратата, внимателно прескочих старицата и се оказах в средата на стаята.

— Сега ще си оправим сметките — рекох. Хрумна ми същият план, към който обикновено прибегват убийците от криминалните романи и от вестникарските дописки за произшествия: просто реших да набутам бабата в куфар, да я замъкна извън града и да я хвърля в някое бласто. Сещах се за едно такова място.

Куфарът ми беше под кушетката. Измъкнах го и го отворих. В него имаше разни неща: няколко книги, стара филцова шапка и прокъсано бельо. Оставих ги на кушетката.

В това време външната врата се хлопна шумно и ми се стори, че бабата трепна.

Моментално скочих и грабнах стика за крикет.

Бабата си лежи спокойно. Стоя и се ослушвам. Явно машинистът се е прибрал, чувам го да ходи из стаята си. А сега отива към кухнята.

Няма да е добре, ако Маря Василевна му разкаже за моите странности. Дяволска работа! Трябва и аз да отида в кухнята и да ги успокоя с вида си.

Пак прекрачих през бабата и оставих стика до вратата, тъй че, като се върна, да мога да го взема, преди да вляза в стаята. Излязох в коридора. От кухнята се чуваха гласове, но не и отделни думи. Притворих вратата след себе си и тръгнах на пръсти към кухнята: щеше ми се да разбера за какво си говорят Маря Василевна и машинистът. Бързо прекосих коридора, но пред кухнята забавих крачка. Говореше машинистът, изглежда, разказваше какво му се е случило в работата.

Влязох. Машинистът говореше прав, с пешкир в ръка, а Маря Василевна седеше на табуретка и го слушаше. Като ме видя, машинистът ми махна с ръка.

— Здравейте, здравейте, Матвей Филипович — поздравих го аз и се вмъкнах в банята. Засега всичко беше нормално. Маря Василевна беше свикнала със странностите ми и сигурно вече беше забравила одевешната случка.

Но изведнъж се стреснах: не заключих вратата. Ами ако бабата изпълзи от стаята?

Хукнах обратно, но навреме се усетих и за да не уплаша съквартирантите, минах спокойно през кухнята.

Маря Василевна потропваше с пръст по кухненската маса и тъкмо казваше на машиниста:

— Чудешно! Бива ши ви! И аж бих швирила!

Със свито сърце излязох в коридора, а там вече се спуснах към моята стая едва ли не тичешком.

Отвън всичко беше спокойно. Приближих се до вратата, откряхнах я и надникнах вътре. Бабата лежеше все така неподвижно, забола нос в пода. Стикът за крикет си седеше на мястото до вратата. Взех го, влязох в стаята и заключих след себе си. Да, тук определено вонеше на труп. Прескочих старицата, отидох до прозореца и седнах в креслото. Само да не ми прилошее от тази засега слаба, но въпреки това вече непоносима миризма. Запалих лулата. Гадеше ми се и леко ме болеше коремът.

И защо седя? Трябва да се действа по-бързо, докато бабата не се е вмирисала окончателно. Във всеки случай трябва да внимавам,

докато я слагам в куфара, че току-виж ме гризнала за пръста. А после да хвърля топа от трупна инфекция — не, много благодаря!

— Ей! — възкликнах. — Интересно с какво ли ще ме захапете? Нали зъбките ви са ей там!

Наведох се и погледнах към оная ъгъл, където според представите ми трябваше да бъде изкуственото чене на бабата. Но ченето не беше там.

Замислих се: може би мъртвата старица е пълзяла из стаята ми, за да си търси ченето? Може дори да го е намерила и да си го е сложила обратно в устата?

Взех стика и зашарих с него в ъгъла. Не, ченето беше изчезнало. Тогава извадих от скрина плътен бархетен чаршаф и се приближих до бабата. С лявата ръка държах стика в бойна готовност, а с дясната — бархетния чаршаф.

Тая мъртва баба ми вдъхваше страх, примесен с отвращение. Поповдигнах главата ѝ със стика: устата ѝ зяпаше, очите ѝ се бяха бянали, а по цялата ѝ брадичка, там, където я бях ритнал с ботуш, имаше голямо тъмно петно. Погледнах в устата ѝ. Не, не беше намерила ченето си. Пуснах ѝ главата. Тя падна и се удари о пода.

Тогава разстлах на пода бархетния чаршаф и го придърпах до старицата. После с крак и с помощта на стика обърнах трупа на лявата му страна и после по гръб. Сега бабата лежеше върху чаршафа. Краката ѝ бяха сгънати в колената, а юмруците — долепени до рамената. Така, легнала по гръб като котка, сякаш се беше приготвила за защита от връхлитащ орел. По-бързо да се отърва от тая мърша!

Увих бабата в дебелия чаршаф и я вдигнах на ръце. Оказа се полека, отколкото си мислех. Наместих я в куфара и се опитах да го затворя. Очаквах какви ли не затруднения, но капакът се затвори сравнително лесно. Щракнах закопчалките на куфара и се изправих.

Куфарът е пред мен, на пръв поглед съвсем обикновен, все едно че е пълен с бельо и книги. Хванах го за дръжката и се опитах да го вдигна. Естествено, не беше лек, но не беше и прекалено тежък, можех спокойно да го занеса до трамвая.

Погледнах си часовника: пет и дваисет. Това е добре. Отпуснах се в креслото, за да си отдъхна и да изпуша една лула.

Изглежда, сарфаладите, които хапнах днес, не са били съвсем читави, защото коремът ме присвиваше все по-силно. А може би

причината е, че ги ядох сурови? Дали пък болките в корема не бяха на нервна почва?

Седя и пуша. А минутите се търкалят ли, търкалят.

Пролетното слънце грее в прозореца, примиждавам от лъчите му. Сега пък се скрива зад комина на отсрещната сграда, а сянката от комина притичва по покрива, прелита през улицата и пада върху лицето ми. Сещам се как вчера по това време седях и пишех повест. Ето на: карираният лист и написаното с дребен почерк изречение: „Чудотворецът беше висок.“

Погледнах през прозореца. По улицата вървеше инвалид с изкуствен крак и звънко чаткаше и с него, и с бастуна си. Двама работници и някаква бабичка с ръце на кръста се кикотеха на смешната му походка.

Станах. Време е! Време е да тръгвам! Време е да закарам бабата до блатото.

Но се налагаше да взема заем от машиниста.

Излязох в коридора и спрях пред вратата му.

— Матвей Филипович, тука ли сте? — попитах.

— Тука съм — отвърна машинистът.

— Извинете ме, Матвей Филипович, но случайно да имате някакви пари? Вдругиден взимам. Ще можете ли да ми дадете трийсет рубли на заем?

— Мога — отвърна машинистът. Чух как ключовете му издрънчаха, докато отваряше някакво чекмедже. После отвори вратата и ми подаде нова червена банкнота от трийсет рубли.

— Много благодаря, Матвей Филипович — казах.

— Няма защо, няма защо — рече машинистът.

Пъхнах парите в джоба и се върнах в стаята си. Куфарът кротко си стоеше там, където го бях оставил.

— Е, време е да тръгвам — казах си.

Взех куфара и излязох от стаята.

Маря Василевна ме видя с куфара и ми подвижна:

— Къде ще ходите?

— При леля си — рекох.

— Шкоро ли ще се върнете? — попита Маря Василевна.

— Да — отвърнах. — Трябва само да й занеса малко бельо. Ако успея, ще си дойда още днес.

Излязох на улицата. Стигнах благополучно до трамвая, като прехвърлях куфара ту в лявата, ту в дясната ръка.

Качих се от предната врата на втория вагон и замахах на кондукторката да дойде да й платя за себе си и за багажа. Не ми се щеше да подавам трийсетрублевата банкнота през целия вагон, а и не смеех да оставя куфара и сам да отида при кондукторката. Тя дойде до мен на площадката и отсече, че не може да ми върне. Трябваше да сляза на първата спирка.

Стоях ядосан и чаках следващия трамвай. Коремът ме болеше и краката ми леко трепереха.

И не щеш ли, в тоя момент видях милата си госпожичка: пресичаше улицата и не гледаше в моята посока.

Грабнах куфара и се спуснах подире ѝ. Не ѝ знаех името и не можех да я извикам. Куфарът ми пречеше много: държах го отпред с две ръце и го бутах с колене и с корем. Милата госпожичка вървеше твърде бързо — чувствах, че няма да мога да я догоня. Плувнах в пот, силите ме напускаха. Милата госпожичка зави в пресечката. Като стигнах до ъгъла, беше изчезнала.

— Проклетата бабишкера! — просъсках, като пуснах куфара на земята.

Ръкавите на самото ми бяха мокри от пот и ми лепнеха по ръцете. Седнах на куфара и си изтрих врата и лицето с носната си кърпа. Две хлапета се спряха пред мен и ме зазяпах. Изобразих спокойствие и се втренчих в близкия вход, уж чакам някого. Хлапетата си шепнеха и ме сочеха с пръст. Задушаваше ме дива злоба. Ах, да можех да им пратя по един паралич!

И тъкмо заради тези малки келеши ставам, взимам куфара, приближавам с него до входа и надничам вътре. Правя учудена физиономия, вадя си часовника и свивам рамене. Хлапетата ме наблюдават отдалеч. Още веднъж свивам рамене и надничам във входа.

— Чудна работа — мърморя си на глас, грабвам куфара и го повличам обратно към спирката.

В седем без пет бях на гарата. Взимам си билет отиване и връщане до Лисий нос и сядам във влака.

Във вагона освен мен има още двама: единият, изглежда, е работник, уморен е и спи, нахлупил каскета си до очите. Другият — младо момче, е облечен като селско конте: под самото си носи розова

риза без яка, а изпод каскета стърчи къдрав кичур. Пуши цигара, пъхната в яркозелено пластмасово цигаре.

Оставям куфара между седалките и сядам. Имам такива колики, че свивам юмруци, за да не завия от болка.

На перона двама милиционери водят някакъв гражданин, който крачи с ръце на гърба оборил глава.

Влакът потегля. Поглеждам си часовника: седем и десет.

О, с какво удоволствие ще пусна тая баба в блатото! Жалко само, че не си взех пръчка, сигурно ще се наложи да я побутвам.

Контето с розовата риза ме зяпа нагло. Обръщам му гръб и се заглеждам през прозореца.

В корема ми става цяла революция, стискам зъби и юмруци, целият се напругам.

Отминаваме Ланское и Ново село. Проблясва златното връхче на Будистката пагода, вече се показва и морето.

Но в този миг скачам и забравил всичко на света, подтичвам със ситни крачки към тоалетната. Безумна вълна ме залюлява и завърта съзнанието ми...

Влакът забавя ход. Приближаваме Лахта. Седя, страх ме е да мръдна, за да не ме изгонят от тоалетната на спирката.

— Дано тръгне по-бързо! Дано тръгне по-бързо!

Влакът потегля и аз притварям очи от облекчение. О, тези минути са толкова сладки, колкото любовните мигове! Напрегнат съм до краен предел, но знам, че след това ще последва пълно изтощение.

Влакът отново спира. Това е Олгино. Значи пак същото мъчение! Сега обаче това са лъжливи позиви. По челото ми избива студена пот, лек хлад пърха около сърцето ми. Изправям се и известно време стоя, облегнал глава на стената. Влакът се движи и полюшването на вагона ми е много приятно.

Събирам всичките си сили и олюлявайки се, излизам от тоалетната.

Във вагона няма никой. Изглежда, работникът и контето с розовата риза са слезли в Лахта или в Олгино. Бавно се отправям към своя прозорец.

Изведнъж спирам и тъпо се заглеждам пред себе си. Куфара ми го няма там, където го бях оставил. Сигурно съм сбъркал прозореца. Хвърлям се към следващия. Куфарът не е там. Панически снова

напред-назад, тичам из вагона в двете посоки, надничам под седалките, но куфара го няма и няма.

Да, няма място за съмнение! Явно, докато съм бил в тоалетната, са го откраднали. Това можеше да се предвиди!

Седя на пейката с облещени очи и кой знае защо си спомням с какъв силен пукот отхвърча емайлът на нажежената тенджерка у Сакердон Михайлович.

— И каква стана тя? — се питам на глас. — Сега кой ще ми повярва, че не съм убил бабата? Ще ме хванат още днес, тук или на гарата в града, като оня гражданин, дето вървеше обори́л глава.

Излизам на площадката на вагона. Влакът приближава към Лисий нос. Проблясват белите стълбчета, ограждащи пътя. Влакът спира. Стъпалата на моя вагон не стигат до земята. Скачам и се отправям към павилиона на гарата. До влака за града има още половин час.

Влизам в горичката. Ето ги хвойновите храсти. Зад тях никой няма да ме види. Тръгвам нататък.

По земята пълзи голяма зелена гъсеница. Свличам се на колене и я докосвам с пръст. Тя силно и енергично се нагъва няколко пъти от двете страни.

Оглеждам се. Няма никой. По гърба ми пробягват леки тръпки. Навеждам глава и тихо продумвам:

— В името на Отца и Сина и Светаго Духа, преди и сега и вовеки веков. Амин.

* * *

На това място временно завършвам своя ръкопис, защото смятам, че и тъй се проточи достатъчно.

(края на май и първата половина на юни 1939 година)

ЕЛИЗАВЕТА БАМ

(1)

Малка плитка семпла стая.

Елизавета Бам: Сега току-виж вратата се отвори и те влязат... Със сигурност ще влязат, за да ме хванат и да ме изтрият от лицето на земята. *(Тихо.)* Какво направих! Какво направих! Ох, само ако знаех. Дали да не избягам? Но къде да избягам? Тази врата води към стълбището, а на стълбището ще ги срещна. Ами през прозореца? *(Гледа през прозореца.)* Уф! Високо е... Няма да мога да скоча. Ох, какво да правя? Я, чувам стъпки. Това са те. Ще заключа вратата и няма да отварям. Нека си чукат, колкото си искат.

На вратата се тропа, след това зад сцената се раздава глас, страховито:

Елизавета Бам, отворете! *(Пауза.)* Елизавета Бам, отворете!

Глас отдалече: Какво става там, не отваря ли?

Глас зад вратата: Ще отвори. Елизавета Бам, отворете.

Елизавета Бам се хвърля на кревата и си запушва ушите.

Зад вратата се чуват гласове.

Вторият: Елизавета Бам, заповядвам ви веднага да отворите!

Вторият (тихо): Кажете й, че в противен случай ще разбием вратата. Я дайте да опитам и аз.

Първият (високо): Ако не отворите веднага, ще разбием вратата.

Вторият (тихо): Може пък да я няма.

Първият (тихо): Тук е. Къде ще ходи? Тя изтича по стълбите нагоре. Тук има само една врата. Къде ще се дене? *(Високо.)* Елизавета Бам, повтарям за последен път, отворете вратата. *(Пауза.)* Избий я.

*Елизавета Бам надига глава. Опитват се да изкъртят вратата с алитеративни звуци.
Елизавета Бам изтичва в средата на сцената и се ослушва.*

Вторият: Имате ли нож?

Удар. Елизавета Бам слуша, изнесла рамото си напред.

Първият: Не, опитайте с рамо.

Вторият: Не поддава. Чакайте малко, пак ще опитам.

Вратата пращи, но не се отваря.

Елизавета Бам: Няма да отворя вратата, докато не ми кажете какво ще правите с мен.

Първият: Добре знаете какво ви очаква.

Елизавета Бам: Не, не знам. Искате да ме убиете ли?

Първият: Очаква ви тежко
(едновременно) наказание. Все

Вторият: едно не можете да ни избягате.

Елизавета Бам: И все пак няма ли да ми кажете в какво съм се провинила?

Първият: Вие го знаете.

Елизавета Бам: Не, не знам. (Тропа с крак.)

Първият: Разрешете да не ви повярвам.

Вторият: Вие сте престъпничка.

Елизавета Бам: Ха-ха-ха-ха. Смятате ли, че ако ме убиете, няма да ви тежа на съвестта?

Първият: Ще го направим по повелята на съвестта си.

Елизавета Бам: В такъв случай, уви, просто нямате съвест.
(Изтичва назад.)

(2)

Вторият: Как да нямаме съвест? Пьотър Николаевич, тя казва, че сме нямали съвест.

Елизавета Бам: У вас, Иван Иванович, няма и помен от съвест. Вие сте просто мошеник.

Вторият: Кой е мошеник? Аз ли? Аз? Аз ли съм мошеник?

Първият: Я чакайте, Иван Иванович. Елизавета Бам, нареждам ви...

Вторият: Ама не, Пьотър Николаевич, само ми кажете, аз мошеник ли съм?

Първият: Я стига сте обиждали, Елизавета Бам, нареж...

Вторият: Не, чакайте, Пьотър Николаевич, само ми кажете, аз мошеник ли съм?

Първият: Млъкнете най-сетне.

Вторият: Аха, така значи, според вас съм мошеник?

Първият: Да, мошеник сте!!!

Вторият: А, значи според вас съм мошеник? Добре ли чух?

Елизавета Бам тича по сцената.

Първият: Я се разкарайте! Ама че тъпак! Пък се захванал с такава отговорна работа. От мухата правите слон. И какво излиза, че сте? Обикновен идиот!

Вторият: А вие сте шарлатанин.

Първият: Махайте се!

Елизавета Бам: Иван Иванович е мошеник!

Вторият: Това няма да ви го простя!

Първият: Сега ще ви изхвърля през парапета!

Иван Иванович: Хайде, опитайте де!

Пьотър Николаевич: Ще ви хвърля, ще ви хвърля, наистина ще ви хвърля!

Елизавета Бам отваря вратата. Иван Иванович стои прав с патерици, а Пьотър Николаевич седи на стол с превързана буза.

Елизавета Бам: Искате ви се, но са ви къси ръцете!__Пьотър Николаевич__: На кой, на мене ли са ми къси ръцете?

Иван Иванович: На вас, на вас. Кажете, нали са на него? (*Иван Иванович сочи Пьотър Николаевич.*)

Елизавета Бам: На него са.

Пьотър Николаевич: Елизавета Бам, не смейте да говорите така.

Елизавета Бам: Защо?

Пьотър Николаевич: Защото сте лишена от право на глас. Извършили сте отвратително престъпление. Точно на вас не ви прилича да бъдете толкова дръзка. Вие сте престъпничка.

Елизавета Бам: Защо?

Пьотър Николаевич: Какво защо?

Елизавета Бам: Защо да съм престъпничка?

Пьотър Николаевич: Защото сте лишена от право на глас.

Иван Иванович: От каквото и да е право на глас.

Елизавета Бам: Не съм лишена. Можете да проверите по часовника.

(3)

Задната част на сцената се отдалечава, като открива Иван Иванович и Пьотър Николаевич до вратата.

Пьотър Николаевич: Няма да се стигне дотам. Оставил съм пост на вратата и при най-малкия повод Иван Иванович ще им даде знак, като хлъцне.

Елизавета Бам: Я да видя. Покажете ми, моля ви.

Пьотър Николаевич: Ами гледайте. Предлагам ви да се обърнете. Раз, два, три. *(Бута нощното шкафче.)*

Пьотър Николаевич излиза на авансцената, Иван Иванович върви подире му.

Иван Иванович шумно хлъца, обръща шкафчето.

Елизавета Бам: Още веднъж. Моля ви.

Пауза. Иван Иванович изхлъцва още веднъж.

Елизавета Бам: Как го правите?

Повтарят. Пьотър Николаевич пак бута шкафчето, а Иван Иванович пак се разхлъцва.

Пьотър Николаевич: Много просто. Иван Иванович, покажете
й.

Иван Иванович: С удоволствие.

Застава на четири крака и хвърля къч с единия.

Елизавета Бам: Че това е направо прекрасно! (*Вика.*) Мамо! Ела тук! Дошли са фокусници! Майка ми сега ще дойде. Запознайте се, Пьотър Николаевич, Иван Иванович. Ще ни покажете ли някой номер?

Иван Иванович: С удоволствие.

Пьотър Николаевич: Але хоп!

Иван Иванович прави опит да застане на главата си, но пада.

Елизавета Бам: Хайде, хайде.

Иван Иванович: Тук няма къде да се опра. (*Седи на пода.*)

Елизавета Бам: Може би се нуждаете от кърпа? (*Кокетничи.*)

На сцената излизат Тате и Мама, сядат и гледат.

Иван Иванович: Защо?

Елизавета Бам: Ами просто така. Хи-хи-хи-хи...

Иван Иванович: Външността ви е изключително приятна.

Елизавета Бам: Така ли? И защо?

Иван Иванович: Ами-и-и защото сте забравка. (*Шумно хълца.*)

Елизавета Бам: Аз да съм забравка! Наистина ли? А пък вие сте лале. (*„Лалето“ е гъгниво.*)

Иван Иванович: Какво?

Елизавета Бам: Лале.

Иван Иванович (недоумяващо): Ъ-ъ-ъ, много ми е приятно.

Елизавета Бам (носово): Позволете да ви откъсна.

Бащата (басово): Елизавета, не се прави на глупачка.

Елизавета Бам (към баща си): Преставам, татенце. (*Към Иван Иванович, носово, като сяда и се опира с ръце, така ли е? Застанете на четири крака.*)

Иван Иванович: Елизавета Таракановна, ако позволите, по-добре да се прибирам вкъщи. Жена ми ме чака. Тя има много деца, Елизавета Таракановна. Извинете, че тъй дълго ви досаждах. Не ме забравяйте. Такъв човек съм, че всички ме гонят. И за какво, питам се? Да не би да съм откраднал или нещо друго? Не и не! Елизавета Едуардовна, аз съм честен човек. Вкъщи си имам жена. Децата на жена

ми са много. Свестни са. Всяко държи със зъби по една кибритена кутийка. Извинете ме. Ще се прибирам, Елизавета Михайловна.

Пьотър Николаевич се приближава до Тате и Мама. Мама нещо недоволства, появява се на аванцената. Иван Иванович си облича кожуха и излиза. Елизавета Бам връзва крака на майка си с връвчица, а другия край на връвчицата завързва за стола. Всички мълчат.

Мама (*пее под съпровод*):

Разпукна се утрото,
грейна зора,
чайка прелита за миг над вира... и т.н.

Мама прекъсва пеенето и се връща на предишното си място, като влачи стола след себе си.

Пьотър Николаевич: Ето че стигнахме.

Тате: Слава Богу. (*Излиза.*)

(4)

Елизавета Бам: А ти, мамо, няма ли да се поразходиш?

Мама: Много ли ти се иска?

Елизавета Бам: Страшно много!

Мама: Не, няма.

Елизавета Бам: Хайде де, нека излезем!

Мама: Добре де, хайде, тръгваме. *(Излизат.)*

Сцената е празна.

(5)

Иван Иванович и **Пьотър Николаевич** (*нахълтват тичешком*):

Къде сте, къде,
Елизавета Бам,
Елизавета Бам,
Елизавета Бам.

Пьотър Николаевич: Тук, тук, тук.

Иван Иванович: Там, там, там.

Пьотър Николаевич: Къде се озовахме, Иван Иванович?

Иван Иванович: Пьотър Николаевич, май че сме заключени.

Пьотър Николаевич: Ама че безобразие. Моля ви не ме блъскайте.

Иван Иванович: Ама че работа, стига — пет без пет е.

Пьотър Николаевич (*напевно*): Къде е Елизавета Бам?

Иван Иванович (*напевно*): За какво ви е тя?

Пьотър Николаевич: За да я убия!

Иван Иванович: Хм. Елизавета Бам седи на пейката ей там.

Пьотър Николаевич: Давай да тичаме тогава с всички сили.

*Двамата тичат на място. На авансцената домъкват една цепеница и докато тичат,
Пьотър Николаевич и Иван Иванович я режат.*

Хоп, хоп,
с нозете,
залез
зад върховете.
С облаците розови
пух, пух,
с влаковете бозави
хук, хук,

да си плюем в пазвата,
дървото
е разрязано!

(6)

Кулисата се отдръпва и открива седналата Елизавета Бам.

Елизавета Бам: Мене ли търсите? (*Става и излиза.*)

Пьотър Николаевич: Вас. Ваня, тя е тук!

Иван Иванович: Къде е, къде? Къде е?

Пьотър Николаевич: Тук е.

Идва един просяк.

Иван Иванович: Измъкни я навън.

Пьотър Николаевич: Не ще да се измъква.

Просякът (*към Елизавета Бам*): Другарко, помогнете ми.

Иван Иванович (*заеквайки*): Следващия път ще знам. Всичко запомних.

Елизавета Бам (*към Просяка*): Нищо нямам.

Просякът: Поне една копейчица.

Елизавета Бам: Искай ей от оня чичко. (*Посочва Пьотър Николаевич.*)

Пьотър Николаевич (*към Иван Иванович със заекване*): Внимавай какви ги вършиш.

На сцената се появява маса. Елизавета Бам си премества стола до нея и сяда.

Иван Иванович: Вадя корените.

Просякът: Помогнете ми, другари.

Пьотър Николаевич (*към Просяка*): Хайде, мушкай се тука.

Иван Иванович: Опри се с ръце на камъчетата.

Пьотър Николаевич: А така, ще се справи той.

Просмякът използвава под кулисите.

Елизавета Бам: Сядайте и вие. Няма нищо за гледане.

Пауза.

Иван Иванович: Благодарско.

Пьотър Николаевич: Да поседнем. (Сяда.)

Мълчание. Ядат супа.

Елизавета Бам: Мъжът ми нещо се бави. Къде ли се е запилял?

Пьотър Николаевич: Ще дойде. (Скача и тича из сцената.) Пу-пу!

Иван Иванович: Ха-ха-ха. (Тича подир Пьотър Николаевич.)
Ами къщата къде е?

Елизавета Бам: Ей тука, зад тази резчица.

Пьотър Николаевич (потупва Иван Иванович): Ти гониш!

На сцената излиза Тате с перо в ръка.

Елизавета Бам: Иван Иванович, бързо елате тука!

Иван Иванович: Ха-ха-ха-ха, нямам крака!

Пьотър Николаевич: Ами лази тогава на четири крака.

Тате (към публиката): За която беше написано.

Елизавета Бам: Кой гони?

Иван Иванович: Аз, ха-ха-ха, с панталони!

Пьотър Николаевич и Елизавета Бам: Ха-ха-ха-ха-ха-ха!

Иван Иванович: Я как съм се проснал на пода!

Пьотър Николаевич и Елизавета Бам: Ха-ха-ха-ха-ха!

Тате: Коперник е бил голям учен!

Иван Иванович (търкаля се по пода): На главата си имам
КОСМИ.

Пьотър Николаевич и Елизавета Бам: Ха-ха-ха-ха-ха-ха!

Иван Иванович: Проснал съм се на пода!

Пьотър Николаевич и Елизавета Бам: Ха-ха-ха-ха!

На сцената излиза Мама.

Елизавета Бам: Ох, ох, не издържам повече.

Тате: Като купуваш птица, гледай да няма зъби. Ако има зъби, значи не е птица. *(Излиза.)*

(7)

Пьотър Николаевич (*вдига ръка*): Моля да чуете хубавичко какво ви говоря. Искам да ви докажа, че всяко нещастие идва като гръм от ясно небе. Когато бях съвсем млад, живеях в малка къща със скърцаща врата. В нея си живеях сам. Освен мен я обитаваха само мишки и хлебарки. Хлебарките са навсякъде. Като се стъмнеше, заключвах вратата и угасях лампата. Спях си и не ме беше страх от нищо.

Глас зад сцената: От нищо.

Мама: От нищо!

Свирчица зад сцената: I — I

Иван Иванович: От нищо!

Роял: I — I

Пьотър Николаевич: От нищо! (*Пауза.*) Нямаше от какво да се боя. И наистина, ако дойдеха крадци, щяха да претърсят цялата къщичка. И какво щяха да намерят? Нищо.

Свирчица зад сцената: I — I

Пауза.

Пьотър Николаевич: Че то кой друг би могъл да нахълта при мен през нощта? Никой, нали? Така си е.

Глас зад кулисите: Никой друг.

Пьотър Николаевич: Нали? Но веднъж се събуждам...

Иван Иванович: И гледам: вратата — отворена, а на прага стои някаква жена. Гледам я втренчено. Тя не мърда. Беше достатъчно светло. Сигурно е било призори. Така или иначе, виждах лицето й ясно. Ето коя беше. (*Посочва Елизавета Бам.*) Тогава приличаше...

Закриват се един друг.

Всички: На мен!

Иван Иванович: Казвам, за да бъде.

Елизавета Бам: Какви ги приказвате?

Иван Иванович: Казвам, за да бъде. После, мисля си, ще е късно. Тя ме слуша. Попитах я защо го е направила. Тя отвърща, че се е сбила с него с шпаги. Боят бил честен и тя не била виновна, че го е убила. Я помисли, защо уби Пьотър Николаевич?

Всички освен Елизавета Бам и Иван Иванович излизат.

Елизавета Бам: Ура, никого не съм убивала.

Иван Иванович: Ей така да заколиш човека. Колко коварство се крие в това! Ура, ти си го сторила, но защо?

(8)

Елизавета Бам (*дръпва се встрани*): Уууууууууууууууу-уууу-ууу-у.

Иван Иванович: Вълчица.

Елизавета Бам: Уууууу-ууууу-уу.

Иван Иванович: Въ-ъ-ъ-ълчица.

Елизавета Бам (трениери): У-у-у-у-у-у-у-у, изсушени сливи.

Иван Иванович: Пр-р-р-р-рабаба.

Елизавета Бам: Ликуване!

Иван Иванович: Погубена си навеки!

Елизавета Бам: Вран кон, а на коня — войник!

Иван Иванович (*пали клечка кибрит*): Душичке Елизавета!
(*Ръцете му треперят.*)

Елизавета Бам: Рамената ми са като изгряващи слънца! *(Качва се на стола.)*

Иван Иванович (кляка): Краката ми са като краставици.

Елизавета Бам (*покатерва се още по-нагоре*): Ура! Нищо не съм казала!

Иван Иванович (*ляга на пода*): Не, не, нищо, нищо.

Елизавета Бам (вдига ръка): Ку-ни-ма-га-пи-ли-ва-пи-бауу.

Иван Иванович (*излегнат на пода, подло*):

Маца-котарана,

С МЛЯКОТО ГОВОРЕШЕ,

на възглавка скачаше,

СКОЧИ И НА ПЕЧКАТА:

ХОП, ХОП,

CKOK, CKOK.

Елизавета Бам (*вика*): Две портички! Риза! Въженце!

Иван Иванович (*надига се*): Довтасаха двама дърводелци и питат каква е работата?

Елизавета Бам: Пържоли! Варвара Семьоновна!

Иван Иванович (*крещи през зъби*): Танцърка на те-е-е-ел!

Елизавета Бам (*скача на стола*): Цялата блестя!

Иван Иванович (*изтичва към задната част на стаята*): Не знаем каква е кубатурата на тази стая.

Декорът се завърта от стая на пейзаж. Кулисите показват Тате и Мама.

Елизавета Бам (*тича към другия край на сцената*): Свой хора сме — ще се разберем!

(9)

Иван Иванович (*скача на стола*): Благополучието на Пенсилванския пастир и пасти-и-и!

Елизавета Бам (*скача на другия стол*): Иван Ива-а-а!

Тате (*показва някаква кутийка*): Кутийка от дър-р-р.

Иван Иванович (*от стола*): Засега-а-а.

Тате: Я погле-е-е.

Мама: Лу-у-у!

Елизавета Бам: Открих брезови маматарки!

Иван Иванович: Хайде да отидем на езерото!

Тате: Ау-у-у-у-у-у!

Елизавета Бам: Ау-у-у-у!

Иван Иванович: А пък вчера срещнах Коля.

Мама: Ама какво говорите-е-е.

Иван Иванович: Да, да. Срещнах го. Гледам, задава се Коля и носи ябълки. Какво, викам, си купил? Да, вика, купих. И ей тъй си отмина.

Тате: Кажете, моля-я-я!...

Иван Иванович: Нда. Питам го: тези ябълки купил ли си ги, или си ги откраднал? А той отвръща: Защо да съм ги крал. Купих ги. И отмина.

Мама: И къде отиде.

Иван Иванович: Не знам. Каза само: аз, вика, тия ябълки ги купих, не съм ги крал — и замина.

(10)

Тате: С това не твърде любезно приветствие сестра му го отведе до едно по-открито място, където бяха струпани златни маси и кресла и петнайсетина парчета млади красавици весело си бърбяха, седнали на каквото Бог дал. И всичките тези девойки изпитваха остра нужда от гореща ютия и всичките се отличаваха със странния си навик да си въртят очите, без да престават да бърбят нито за миг.

Идва прислужницата. Носи покривка и кошничка с продукти.

(11)

Иван Иванович: Приятели, събрахме се всичките. Ура!

Елизавета Бам: Ура!

Мама и Тате: Ура!

Иван Иванович (*трепери и пали клечка кибрит*): Искам да ви кажа, че минаха трийсет и осем години, откакто съм се родил.

Тате и Мама: Ура!

Иван Иванович: Другари. Аз си имам дом. Имам си дом. У дома е жена ми. Тя има много деца. Преброих ги — десет парчета.

Мама (*тълче на място*): Даря, Маря, Фьодор, Пелагея, Нина, Александър и още четири други.

Тате: Момчета ли са всичките?

(12)

Елизавета Бам (*обикаля тичешком сцената*):

Откачих се от всичко!

Откачих се и избягах!

Откачих се и беж, краченца!

Мама (*тича подир Елизавета Бам*): Ядеш ли хляб?

Елизавета Бам: Ядеш ли супа?

Тате: Ядеш ли месо?

Мама: Ядеш ли брашно?

АНТРАКТ-КАТАРАКТ.

Иван Иванович: Ядеш ли ряпа? (*Тича.*)

Елизавета Бам: Ядеш ли овнешко?

Тате: Ядеш ли пържоли?

Мама: Ох, не ме държат краката.

Иван Иванович: Ох, не си чувствам ръцете.

Елизавета Бам: Ох, и ножицата се умори.

Тате: Ох, и пружината се отпусна.

Хор пее зад сцената мотива на увертюрата.

Мама: Вратата на балкона е отворена.

Иван Иванович: Искане ми се да подскоча до четвъртия етаж.

Елизавета Бам: Откачих се и хукнах.

Откачих се и беж, крачета.

Чува се музика.

Тате: Дясната ръка и носът ми са същите неща като лявата ръка и ухото ми.

Всички напускат тичешком сцената в индийска нишка.

Хорът (на фона на музикалния мотив на увертюрата):

Довиждане, довиждане.

II — I

II — I

Горе, казва, е борът,
наоколо, казва, е тъмно,
на бора, казва, е креватът,
в кревата лежи съпругът.
Довиждане, довиждане.

I — I

I — I

Веднъж тъкмо дотичахме
I — I в безкрайната къща,
а от прозореца горе гледа
млад старец през очилата.

Довиждане, довиждане.

II — I

II — I

Разтвориха се портите,
показаха се I — I

Увертюра. Светлината полека угасва. Осветен е само Пьотър Николаевич.

(13)

Пьотър Николаевич:

Самият ти си счупен
и столът ти е счупен.

Цигулка:

На-на-ни-на
на-на-ни-на

Пьотър Николаевич:

Стани като Берлин ти,
сложи си пелерина.

Цигулка:

На-на-ни-на
на-на-ни-на

Пьотър Николаевич:

Осем минути
текат неусетно.

Цигулка:

На-на-ни-на
на-на-ни.

Пьотър Николаевич:

Ето ви сметката,
мерки вземете,
картечница води
във боевете.

Барабан:

I — I
I — I
I — I — I — I

Пьотър Николаевич:
Парцали летяха
седмица след седмица.

Сирена и Барабан:
Виа-а бум, бум,
виа-а бум.

Пьотър Николаевич:
Не видя капитана харизан
войнишката годеница.

Светлината постепенно се засилва.

Сирена:
Виа, виа, виа, виа.

Пьотър Николаевич:
Помогнете, сега помогнете,
със салата и бистра водица.

Ярка светлина.

Цигулка:
Па-па-пи-па
па-па-пи-па

Зад кулисите се появява Иван Иванович.

(14)

Иван Иванович:

Кажете, Пьотър Николаевич,
били ли сте хей на онази планина?

Пьотър Николаевич:

Току-що спускам се от там.
Там е прекрасно.
Растат цветя. Шумят дървета.
Там дървена къщурка се издига,
и светлинка във къщичката свети.
Калугери край нея се събират.
Комарите се удрят във стъклото.
Под покрива току се мушне и запърха
и старият разбойник козодой.
С верига псето въздухът разлюшква
и лае в пустотата на нощта,
а в отговор невидими мушици
съзвучие за заговор напяват.

Иван Иванович:

А в тази къщичка, градена от дърво,
която се нарича и колиба,
там, дето светлинка блести и пърха,
кой в тази къщичка живеи?

Пьотър Николаевич:

В нея никой не живее,
вратата никой не отваря,
там само мишките брашното стриват с лапки,
там само лампата сияе в розмарин
хлебарка върху печката седи като отшелник.

Иван Иванович:

А кой тогава лампата запалва?

Пьотър Николаевич:

О, никой. Тя си свети сам-сама.

Иван Иванович:

Такова нещо няма на света!

Пьотър Николаевич:

Говориш празни приказки от глупост!

Безкрайното движение го има,
дъха на всички леки елементи.

Планетното и земното въртене
на дните с нощи палавата смяна,
игрите на смълчаната природа,
на зверовете силата, гнева,
законите, от хора покорени,
на светлината или на вълните.

Иван Иванович (*пали клечка кибрит*):

Сега разбрах, разбрах най-после,
благодаря, за миг ще седна
и както винаги, ще ви отправя
въпроса: колко е часът?

Пьотър Николаевич:

Четири е. Време е за обед.

Иван Иванович, елате с мен,
но не забравяйте, че утре през нощта
Елизавета Бам ще трябва да умре.

Тате (*влиза*):

Коя Елизавета Бам,
онази, дето ми е дъщеря ли?
Която вие, както сте решили,

още на следващата нощ
убита ще се залюлей на бора,
прав като стрела,
та да научат всички зверове
и цялата страна?
Със сила ви нареждам сам
навеки забравете тук
за нея — за Елизавета Бам,
и на законите напук.

Пьотър Николаевич:

Ти пробвай да ни забраниш,
само за миг ще те накажа,
а после със златист камшик
аз ставите ти ще премажа,
ще те накълцам, всичките парчета
ще ги разпръсна из полето.

Иван Иванович:

Той знае всичко в този свят,
за мен е господар и брат,
със мах единствен на крило
моретата премества,
щом с брадвата замахне зло,
и планини разцепва,
дъхът му като че е дим —
той просто е неуловим.

Тате:

Магьосник, викам те на бой
ти с думи, аз с ръка.
Ще мине ден, ще мине час,
ще сменя миг мига.
Ще паднеш ти, ще падна аз,
ще стихне всичко там,
но ще ликува тя над нас —
Елизавета Бам.

(15)

Иван Иванович:

Битката на двамата юнаци!

Текст — Имануил Красдайтейрик.

Музика — Велиопаг Холандския пастир.

Движение на неизвестен пътешественик.

Началото ще възвести камбана.

На сцената изнасят две масички.

Гласове от различни места в залата:

— битката на двамата юнаци!

— текст — Имануил Красдайтейрик!

— музика — Велиопаг Холандския пастир!

Движение на неизвестен пътешественик!

Началото ще възвести камбана!

Камбанка:

Бум, бум, бум, бум.

Пьотър Николаевич:

Курбир дарамур,

диндири,

слакатир пакарадагу (*Удар!*)

да ки чири кири кири

зандудила хабакула

хе-е-ел.

Ханчу ана куди

стум чи на лакуди

пара ви на лийтена

хе-е-ел.

(Вдига ръка.)

Тате:

И нека папагалът там
към слънцето лети.
Да се смрачи денят голям,
да падне мрак почти.
Шум от копита, тайнствен звук
да оживи леса.
И да отекне с грохот глух
карета начаса.
И буен рицар с меч в дланта
ще вдигне чаша сам:
За най-прекрасната в света
Елизавета Бам!
Помилва с длан на чародей
тя моите рамене!
Елизавета Бам, живеј
милион лета поне!

Пьотър Николаевич:

Е, да започваме.
Внимателно следете, моля,
как се кръстосват наште саби —
и накъде се стрелка всяко острие,
и във коя посока се извива.

Иван Иванович:

И тъй, започва с удара отляво!

Тате (напада):

Сека надясно, сека наляво,
който сколаса, да стори път.
Шуми наоколо ми дъбрава,
градини пищни край мен цъфтят.

Пьотър Николаевич:

Встрани не гледай, наблюдавай

как механизми от желязо
се движат, как набират мощ
тук смъртоносни сили.

Тате вдига рапирата и я размахва в такт с декламацията.

Тате:

Хвала на здравето желязо,
което мостове поддържа
и с електрически отблясък
пробожда смъртно то врага!
Хвала на песента на боя!
Тя и разбойника вълнува,
момченцето до мъж отглежда,
пробожда смъртно тя врага.
О, боен зов! И на перата
хвала и слава — те политат,
очи недоверчиви пълнят,
пробождат смъртно те врага!
Хвала на камъка премъдър!
Лежи той тихо под елхата,
ала под него теква ручей
да срещне мъртвия ни враг.

Пьотър Николаевич пада.

Пьотър Николаевич:

Аз паднах, смъртно поразен,
прости, Елизавета Бам,
иди във горския ми дом
и затвори се там.
Ще лазят мишките по теб,
по твоите ръце.
С хлебарката отшелник те
ще припкат от сърце.
Ти чуй, камбаната звъни,

от покрива — бим-бам.
Прости ми и ме извини,
Елизавета Бам.
Звъни камбана.

Иван Иванович:

Битката на двамата юнаци
завърши.

Изнасят Пьотър Николаевич.

(16)

Елизавета Бам (*влиза*):

Ах, ти си бил тук, тате. Как се радвам.
Току-що се отбих във магазина.
Току-що взех оттам бонбони.
Към чая ще прибавя и сладкиш.

Тате (*разкопчава си яката*):

Ох, уморих се.

Елизавета Бам:

Какво си правил?

Тате:

Ами... дърва нацепих.
Уморих се страшно.

Елизавета Бам:

Иван Иванович, до пивницата слезте
и донесете грах и бира.

Иван Иванович:

Аха, сега половин бутилка бира
и граха бързо ще ви донеса.

Елизавета Бам:

Не половин, а цяла бира искам,
и не от кръчмата, а от граха.

Иван Иванович:

Кожуха си в половинка кръчма аз ще скрия,
и половин грах ще нахлупя на глава.

Елизавета Бам:

О, не, не трябва, само че по-бързо,
че тате уморен е от дървата.

Тате:

Ох, глупави жени, те всички имат
в представите си само празнини.

(17)

Мама (влиза): Другари. Оная мерзавка у-у-у-хапа моя син.

Гласове: Коя, коя?

Зад кулисите щръкват две глави.

Мама: Оная там, с ей такива устни.

Елизавета Бам: Мамо, мамо, какви ги приказваш?

Иван Иванович пали клечка кибрит.

Мама: Само заради тебе тоя ми ти живот свърши наравно.

Елизавета Бам: Само ми кажи за кого говориш?

Мама (с каменно лице): Тяхх, тяхх, тяхх.

Елизавета Бам: Побъркала се е.

Тате вади кърпичка и танцува на място.

Мама: Аз съм тромав човек.

Декорите почват да се въртят от пейзажа към стаята. Кулисите поглъщат Тате и Мама.

Елизавета Бам: Сега ще дойдат, ох, какво направих.

Мама: $3 \times 27 = 81$.

Сцената е същата, както в началото.

(18)

Елизавета Бам: Със сигурност ще дойдат, за да ме хванат и да ме изтрият от лицето на земята. Да бягам. Трябва да бягам. Но къде да избягам? Тази врата води към стълбището, а на стълбището ще ги срещна. Ами през прозореца? (*Гледа през прозореца.*) О-о-о-ох. Не мога да скоча. Много е високо. И какво да направя? Я, чувам стъпки. Това са те. Ще заключа вратата. И няма да отварям. Нека си чукаат, колкото си искат. (*Заключва вратата.*)

На вратата се чука, после гласове:

Елизавета Бам, в името на закона ви заповядвам да отворите!

Мълчание.

Първи глас: Нареждам ви да отворите вратата.

Мълчание.

Втори глас (тихо): Хайде да разбием вратата.

Първи глас: Елизавета Бам, отворете, иначе ще изкъртим вратата.

Елизавета Бам: Какво ще правите с мен?

Първи глас: Полага ви се тежко наказание.

Елизавета Бам: За какво? Защо не искате да ми кажете какво съм направила?

Първи глас: Обвинена сте в убийството на Пьотър Николаевич Круперник.

Втори глас: И ще отговаряте за това.

Елизавета Бам: Но аз не съм убивала никого.

Първи глас: Това ще реши съдът.

Елизавета Бам: Аз съм в ръцете ви.

*Елизавета Бам отваря вратата. Влизат Пьотър Николаевич и Иван Иванович, преоблечени
като пожарникари.*

Пьотър Николаевич: В името на закона вие сте арестувана.

Иван Иванович (*пали клечка кибрит*): Последвайте ни.

(19)

Движение на кулиси, на предмети, на задната част на сцената и на хората.

Елизавета Бам (вика): Вържете ме! Влачете ме за плитката! Смажете ме! Никого не съм убивала! Не съм способна да убия!

Пьотър Николаевич: Елизавета Бам, спокойно!

Иван Иванович: Гледайте напред. (*Шумно хълца.*)

Елизавета Бам: А в къщичката в планината вече грее светлинка. Мишките мърдат ли, мърдат мустачки. А на печката седи Хлебарко Хлебаркович в риза с рижа яка и с брадва в ръцете.

Пьотър Николаевич: Елизавета Бам, вървете след мен с изпънати ръце, угасила втренчения си поглед, и пазете равновесието на ставите и тържеството на сухожилията. След мен.

Бавно се отдалечават.

Завеса.

12–24 декември 1927 година

ТУК ТОВАРЯТ КОРАБ

*Когато изгрява луната, от храсталака
изпълзват чакалите.*

Стенли. „Как открих
Ливингстоун“

Всеки ден имаше оперативка и всеки ден Семецки идваше на нея последен.

И докато се промъкваше срамежливо усмихнат към свободния стол, останалите обикновено вече обсъждаха третата точка от дневния ред. Но никой не го стрелкаше с осъдителен поглед, никой не се мръщеше и ядосваше на Семецки.

— Той ни е деен — казваха началниците на отдели, заместниците им и верните им секретари. — Солиден общественик.

Семецки се измъкваше от оперативката преди всички останали. До вратата вървеше на пръсти. Кожените му гамаша блестяха. На лицето му беше изписана тревога.

Никой не го спираше. Само верните секретари шепнеха на началниците си:

— Отива да прави стенвестника. Вече трети ден лепят в мазето с Ягуар Петрович.

— Много добър работник — отвръщаха разсеяно началниците.

В това време Семецки угрижено слизаше долу.

Там си беше извоювал стая между кухнята и месткома специално за обществена работа. Заради това се наложи да изнесат архива и да го складират в коридора, тъй като друго свободно помещение не се намери. А архиваря, стария Пчеловзводов, просто го уволниха, за да не им се пречка.

— Е, как е стенвестничето? — едва влязъл, питаше Семецки.

Ягуар Петрович и две момичета пълзяха по пода и лепяха стенвестника с размери на артилерийска мишена.

— Върви, върви — докладваше Ягуар Петрович, повдигайки бледото си подпухнало лице.

— Бива си го вестничето — отбелязваше и самият Семецки, докато наблюдаваше одобрително работата.

— Вече ще тръгваме — казваха момичетата, — и без това ни се карат, че заради стенвестника сме си занемарили работата.

— Кой ви се кара? — горещеше се Семецки. — За мен това е злостна нападка. Ще им дадем да се разберат. Ще повдигнем въпроса.

Десет минути по-късно гласът му се разнасяше от третия етаж:

— Приемам този възмутителен факт като нападка не лично срещу мене, а срещу цялата ни съветска общественост и преса. Какво? В работно време трябвало да се работи, така ли? Аха. Значи според вас обществената работа не е работа? Другари, това не може да бъде квалифицирано другояче освен като антиобществена проява!

От всички етажи се стичаха сътрудници и посетители.

Историята свършваше с това, че другарят, направил забележката, уверяваше с плачлив глас всички наоколо, че въобще не е против и че самият той е винаги на разположение. И въпреки това още в следващия брой на стенвестника справедливият Семецки поместваше карикатура, на която смутителят биваше изтипосан в най-отблъскващ вид — с голяма глава, тяло на куче и излизащ от устата му надпис: „Джав-джав-джав!“

И тази принципна непримиримост още повече заздравяваше авторитета му на енергичен работник.

Наистина, фактът, че Семецки си тръгва за вкъщи точно в четири, учудваше всички. Но той привеждаше довод, с който човек не можеше да не се съгласи.

— Не съм от желязо, другари — заявяваше с горчива насмешка, от която впрочем ставаше ясно, че независимо от всичко той е от желязо, — колкото и да е странно, дори и Семецки се нуждае от малко отдих.

От почивната станция, където измъченият общественик прекарваше отпуската си, всеки път пристигаха трогателни картички:

„Как е нашето вестниче? Толкова ми е пусто без него. Бих се захванал с обществена работа и тук, но лекарите категорично ми забраниха. С цялата си душа съм с вас.“

Но въпреки тези благородни душевни пориви тялото на Самецки всяка година закъсняваше поне две седмици след отпуската.

Затова пък след връщането си Самецки с възроден ентусиазъм увличаше колегите си в работата.

Сега вече никой не можеше да изклинчи. Самецки стягаше в мъртвата си хватка всеки.

— Не сте достатъчно натоварени! Налага се малко да ви понатоварим! Какво, какво? Имате партийна работа, учите и ходите на семинар ли? Ами така е! От членовете на партията винаги се очаква повече. Заповядайте, елате в кръжока по балалайка. Той едва крета, отдавна се нуждае от свежи сили.

Да товари колегите си, беше любимото занимание на Самецки.

Има една такава игра. Нарича се „Да натоварим кораба“. За нея се сещат само в моменти на абсолютна скука, когато домакинът няма грам понятие с какво да развлича гостите.

— Хайде да товарим кораба. С коя буква? Вчера го товарихме с „М“. Сега пък нека да е с „Л“. Караме поред, само да няма паузи.

И се започва една галиматия.

— Товарим кораба с лампи — подхваща домакинът.

— С лампиони! — продължава първият гост.

— С лисици!

— С лилипути!

— С лъкове!

— С локомотиви!

— С ликьор!

— С лампази!

— С легени!

В началото товаренето на кораба върви бързичко. После думите оредяват, играчите започват да се напъват. Играта се забавя, думите стават все по-абсурдни. Налага се корабът да се товари с:

— Лумпенпролетарии!

— Лимитрофи!

— Лезгинки!

— Ластиси!

Някой прави опит да натовари кораба с Лившици и играта се прекратява. Пламва идиотски спор: може ли корабът да се товари със собствени имена?

И Самецки изпитваше същите затруднения.

Вече беше организиран всички самодейни кръжоци, познати по Земното кълбо. Освен обичайните, от рода на кръжок по профпросвета, хорово пеене или външна политика, в отчетите му фигурираха кръжок по възпитание на съветската майка, кръжок по преподавателска на съветското бебе, кръжок „Да изучим Арктика на практика“, кръжок за балетни критици.

Достигнал до такива обществени висоти, Самецки напрегна сили и неочаквано успя да направи още една крачка към слънцето. Организира нощно дежурство, наречено „Бърза помощ за възрастни служители за ликвидиране на профнеграмотността“. Приемно време: от 24 до 6 часа.

Налудничавото дежурство се даваше в същото онова мазе, където обикновено правеха стенвестника.

Там всяка нощ дежуреха видимо изпосталелите и посърнали момичета и Ягуар Петрович. Ягуар Петрович просто се беше стопил. Бузите му бяха хлътнали.

В нощното профилактично заведение не идваше никой. Там беше студено и страшно.

И въпреки това неизтощимият Самецки се опита да натовари кораба още повече.

Изобрати джобен стенвестник, наречен галено „Вестниче за джобче“.

— Вижте, длъжен съм да доведа вестника до всеки служител. Той трябва да е с габаритите на визитна картичка и да бъде раздаден на всички. Човек си вади вестника от джоба на жилетката, прочита го, реагира и си продължава по пътя. Представяте ли си какъв ще е ефектът!...

Цялата трудност беше в това, как на миниатюрното листче да бъдат събрани задължителните материали: и статия за международното положение, и дописка за живота в учреждението, и карикатура на поредния служител, който си е позволил нападки, с една дума — всичко.

Само главният счетоводител можеше да спаси положението, защото редеше буквите като мъниста.

Той обаче отказа с обяснението, че е зает с изготвянето на годишния баланс.

— Ще видим ние тая работа — рече Самецки, — за мен това е саботаж.

Но изведнъж стана ясно, че Самецки сам си е претоварил кораба.

— Какво всъщност върши той? — не щеш ли, попита някой на поредната оперативка.

— Как какво! Че той е солиден общественик. Всички го знаят.

— Да, но какво работи?

— Извинете, но нали той организира оня... нощния колумбарий, бързата помощ, нещо като профсъюзен „Склифасофски“^[1]. И онова там... за преподготовката на бебетата. Дори и във „Вечерние новости“ го отбелязаха...

— А длъжността му каква е, длъжността?

Но никой не знаеше точно. Надникнаха във ведомостта за заплатите. Там пишеше кратко и неопределено:

„Самецки — 360 рубли“

— Тъмна Индия — рече началникът, — всичко е прекалено мъгляво! Склифасофски си е Склифасофски, но на държавата това не ѝ върши работа. Не мога да му плащам.

И съдбата на Самецки беше решена.

Той просто претовари кораба си. И корабът му потъна.

1932 година

^[1] Институт за спешна медицинска помощ, аналогичен на българския „Пирогов“. ↑

ЗАПАЗЕНО МЯСТО

Този разказ е посветен на един горчив факт от живота на Посиделкин.

Бедата го връхлетя не защото беше глупав. Не, по-скоро Посиделкин дори беше умен.

С една дума, случи се това, което вече се е случвало в историята на народите и на отделни личности — от ума си да тегли. Става дума за пътуване с влак.

Всички усилия на Посиделкин бяха насочени към една-едничка цел: на 13 септември да напусне Москва, за да пристигне след два дни в Ейск на лечебни бани в Азовско море. Почти всичко се нареди добре: картата за почивка, отпуската, семейните планове. Остана пътуването с влака. До заминаването имаше само два месеца, а Посиделкин все още нямаше билет.

„Време е да взема спешни мерки — реши Посиделкин. — Изобщо няма да ходя в жп бюрото. И на гарата няма да ходя. Няма смисъл, там билети не се намират. Говори се, че там вече не се продават билети, а прахчета за жлъчка и карти за игра. Не, ще си намеря билет по други начини.“

Именно тези „други начини“ му отнеха вече споменатите два месеца.

— Ако ме обичате — врънкаше Посиделкин всеки свой познат, — намерете ми билет за Ейск. Трета класа. За спане.

— А за стоене не искате ли? — лекомислено отвърщаха познатите.

— Оставете шегите настрана — обиждаше се Посиделкин, — на човек му се налага да пътува за Ейск да се възстановява, а вие... Тъй че не забравяйте. За 13 септември. Все имате някой познат, който може всичко. А, не! Не ми обещавайте, а си запишете в тефтерчето. Ако ме обичате!

Но всички тези ходове не го успокояваха — така да се каже, не даваха пълна гаранция. Посиделкин се боеше от конкурентите. Във

всеки срещнат виждаше бъдещ пътник. И наистина, почти всички минувачи се оглеждаха някак нервно, като че само за миг са се отлъчили от опашката за жп билети.

„Лошо, лошо — мислеше си Посиделкин, — трябва да действам по-решително. Тук е нужна система.“

Той посвети цяла вечер на съставянето на схема. Ако по това време го бяха арестували, със сигурност щяха да решат, че оглавява голяма нелегална организация, заета с подготовката или взривяването на жп мост или с едри злоупотреби в кооперативите от отворен тип.

На листа бяха изрисувани кръгчета, квадратчета, пунктирни линии, букви, цифри и фамилни имена. По схемата можеха да бъдат проследени животът и дейността най-малко на стотина души: кои са, къде живеят, къде работят, какви са по характер, какви слабости имат, кои са приятелите им, с кого не се обичат. Срещу имената на партийците имаше кръстчета. Безпартийните бяха удостоени с нулички. Освен всичко това в документа фигурираха и твърде странни характеристики:

„Брунелевски. Със сигурност може.“

„Никифоров. Може, но едва ли ще поиска.“

„Малцев-Палцев. Би искал, но едва ли ще успее.“

„Бумагин. Не иска и не може.“

„Кошковладелец. Може, но е гад.“

И всичко това се свеждаше до една цел — да се намери третокласно място за спане.

„Все някъде ще сработи — мечтаеше си Посиделкин, — най-важното е да не им давам нито миг почивка. Че те всичките са ренегати, предатели. Обещават, а после няма да свършат нищо.“

Колкото повече приближаваше денят на заминаването, толкова поточаяна ставаше дейността на Посиделкин. Тя вече се превръщаше в заплаха за спокойствието на целия град. Хората се криеха от него. Но той ги преследваше неуморно. Догонваше ги по бързите асансьори. Претовари ръчната и автоматичните телефонни централи с безбройните си обаждания.

— Търся другаря Малцев. Да, Палцев. Да, да, Малцев-Палцев. Кой го търси ли? Кажете му, че е Льоля. Другарю Малцев, вие ли сте? Здравейте, другарю Палцев. Не, не е Льоля. Аз съм, Посиделкин. Другарю Малцев, вие ми обещахте нещо. Точно така, до Ейск, спално

място. Трета класа. Защо да няма кога? Тогава ще мина да ви взема с такси. Няма нужда ли? Нали няма да ме излъжете? Е, извинявайте тогава.

Като мернеше нужния му човек, Посиделкин пренебрегваше опасността и се хвърляше във водовъртежа на уличното движение. Спирачките на колите изскърцваха, шофьорите побледняваха.

— Няма да забравите, нали? — набиваше Посиделкин, застанал наскрел улицата. — До Ейск, спално място. Кушет.

Когато го отвеждаха до районното на милицията за нарушаване правилата на движението, по пътя той се изхитряваше да изтръгне клетва от милиционера, че ще му намери билет.

— Вие сте милиция, можете всичко — дърдореше жално.

И фамилията на милиционера със съответното кръгче и характеристика („Може, но е нестабилен“) се появяваше в страховитата схема.

Седмица преди заминаването един абсолютно непознат гражданин намери Посиделкин и му връчи билет за Ейск. Щастieto му беше безгранично. Посиделкин прегърна гражданина, целуна го по устата, но така и не си спомни кой е (толкова хора беше молил за билет, че беше напълно невъзможно да ги запомни всичките).

Същия ден пристигна куриер на мотоциклет от Малцев-Палцев. Донесе му билет за Ейск. Посиделкин му благодари, но му даде парите със смут в душата.

„Ще се наложи да продам единия билет на гарата“ — реши той.

Ох, напразно, напразно Посиделкин не вярваше в човешкия род!

Схемата действаше безотказно, като добре смазан маузер, изстрелвайки пълнител след пълнител.

Един ден преди отпътуването Посиделкин се оказа притежател на трийсет и осем билета за трета класа, кушет. За тях отидоха всичките пари, заделени за отпуската, и още шейсет и седем копейки (в бонове от Торгсин^[1]).

Какво коварство! Никой не излезе предател или ренегат.

А билетите продължаваха да пристигат. Посиделкин вече се криеше, но успяваха да го издирят. Броят на билетите нарасна до четирийсет и четири.

Един час преди тръгването на влака Посиделкин стоеше пред входа на гарата и с плах гласец на просяк без квалификация увещаваще минувачите:

— Купете си билет за Ейск! Ейск е лековито място! Няма да съжалявате!

Но купувачи нямаше. Всички прекрасно знаеха, че на гарата не можеш да си купиш билет и че трябва да действаш чрез познати. Затова и Брунелевски, Бумагин и Кошковладелец пристигнаха на гарата със служебните си коли. Донесоха билети.

Пътуването беше скучно за Посиделкин.

Беше сам във вагона.

И най-важното, бедата дойде не от това, че Посиделкин е глупав. Не, той беше по-скоро умен. Просто имаше прекалено влиятелни познати. А чудноватото правило — че билетите се купуват от касите, кой знае защо беше забравено.

1932 година

[1] Всесоюзное объединение по торговле с иностранцами (рус.).

↑

ЧУДЕСНИТЕ ГОСТИ

В редакцията на вестник „Една вечер“ цареше суматоха. Сътрудниците непрекъснато изскачаха на стълбището и поглеждаха надолу, чистачките метяха коридора извънредно, като бръскаха с метлите краката на забързаните репортери, а от стаята, на чиято врата висеше табелка „Литературен отдел и юридическа консултация“, се носеше уханье на колбаси и се дочуваше енергично тракане на ножове. Там бяха строени петима келнери и един оберкелнер в униформи. Режеха франзели, редяха по чиниите репички със зелени опашки, кръгчета лимон и краковски салам. До ръкописите бяха строени бутилки и сосиери.

Сътрудниците, които нарочно не хапваха нищо в очакване на банкетa, току надничаха в стаята и вдъхновени от гледката на портокалите и салфетките, пак се спускаха към стълбището.

Шефът на литературния отдел стоеше пред главния редактор и като попипваше нервно малките си мустачки, говореше:

— Сега са на обяд с народните и заслужилите артисти, после отиват на закуска в ЦУНХУ, десет минути по-късно ще се срещнат с челници от совхозите, а там вече ги причаква нашият човек с колите, поема ги и ги води право на нашия коктейл.

— Капитан Воронин ще бъде ли? — недоверчиво попита главният редактор.

— Ще бъде, ще бъде. За редакцията съм осигурил и челюскинци. Не се съмнявайте.

— Ами героите? Внимавайте в картинката, Василий Александрович!

— И герои съм осигурил. Ще дойдат Доронин, Молоков, Водопянов и Слепньов.

— Вижте, ами ако ги отклонят по пътя? Нали ще пристигнат откъм Маросейка, а там във всяка сграда има учреждение.

— И тази опасност сме предвидили. Вече се разпоредих. Нашият човек ще ги докара по пръстен „Б“, а след туй — по страничните

улички. Ще ги доставим свежи, все едно току-що са слезли от ледения блок.

— Ох, дано пристигнат по-бързо! — каза главният редактор. — С мезетата всичко наред ли е? Ей, опичайте си ума, сигурно ще дойдат гладни.

По телефона пристигна последната сводка:

— Излязоха от ЦУНХУ, отиват при челниците.

Новината обходи цялата редакция и ножовете затракаха още по-енергично. Оберкелнерът се изпъчи и си оправи папийонката. На улицата пред сградата започнаха да се събират деца.

Цял час измина в такова мъчително очакване, каквото сигурно не бяха изпитали и челюскините, докато са се взирали в небето в очакване на самолетите. Василий Александрович не мърдаше от телефона и приемаше съобщенията.

— Какво? Ядат второто ли? Много добре!

— Значи речите започнаха! Чудесно!

— Кой е дошъл да ги примамва? Под никаква форма! Имайте предвид, че ако ги изпуснете, ще поставим въпроса за вас в месткома. Трябва ли ви помощ? Изпращаме ви трима с мотоциклети: Гуревич, Гурович и Гурвич. Нека дежурят по пътя.

Най-после дойде и последното съобщение:

— Излязоха на улицата. Наши са. Настанихме ги по колите. Тръгват.

— Идват, идват!

И в този миг в кабинета на главния редактор влетя театралният рецензент.

— Катастрофа! — едвам отрони той.

— Какво е станало?

— Долу — рече рецензентът с гробовен глас, — на третия етаж, в редакцията на вестник „На риболов“, са наредени маси за банкет. Току-що ги видях със собствените си очи.

— Ами нека са си наредени. Какво ни засяга?

— Да, но те твърдят, че чакат челюскинци. И най-важното — същите, които чакаме и ние.

— Ама нали ги карат нашите хора?

— Ще ни ги вземат. Честна дума, ще ни ги вземат! Ние сме на четвъртия етаж, а те са на третия.

— Ами ще ги качим с асансьора.

— Там има тяхна служителка. Всичко са предвидили. Попитах я. Наредили са ѝ да качи героите на третия етаж, и край.

— Загубени сме! — развика се гръмогласно главният редактор. — Казвах ви, Василий Александрович, че ще ни ги вземат!

— Ами аз още преди половин година ви предупреждавах да не даваме третия етаж на онези от „Риболова“. Да бяхме го дали на кротката Медицинска енциклопедия, сега всичко щеше да е наред.

— Че кой е знаел, че „Челюскин“ ще загине (ще потъне)? Ох-ох-ох! Отгледали сме си змия в пазвата.

— А пък трапезата им каква е! — горещеше се рецензентът. — Нали е рибен вестник! Само риба! Филе от съомга, от есетра, от моруна, от пъструга, маринована, пушена, дроб от налим, раци, херинга. Само херингата е осемнайсет вида, скъпи другари!

Нещастният главен редактор на вестник „Една вечер“ замахаша с ръце, изтича на стълбището и слезе на третия етаж.

Там, сякаш нищо не се е случило, се мотаеше отговорният редактор на вестник „На риболов“. Мърмореше си нещо под носа, очевидно репетираше приветствената си реч. Подчинените му надничаха зад вратата. От тях лъхаше на риба.

Едва сдържайки негодуванието си, главният редактор на „Една вечер“ рече:

— Здравейте, другарю Барсук. Какво правите на стълбите?

— Дишам чист въздух — невинно отвърна рибният редактор.

— Чудна работа.

— Нищо чудно няма. Площадката си е моя и си дишам. А вие какво правите тук, другарю Икапидзе?

— И аз дишам чист въздух.

— Ами дишайте си го у вас. На четвъртия етаж.

— Ох, другарю Барсук — проникновено рече „Една вечер“, — май че ще ни се наложи да се срещнем в Комисията за партиен контрол.

— Моля ви се, другарю Икапидзе. На вашите услуги. Членска карта номер 1 293 562

— Знам — простена „Една вечер“, — че причаквате тук нашите челюскинци.

— Челюскинците не са ваши, а са общи — хладнокръвно отвърна „На риболов“.

— Аха, общи значи!

И редакторите започнаха да се приближават един към друг заплашително.

В това време отдолу заръмжаха мотори, дочуха се виковете на тълпата и осветеният асансьор спря на третия етаж. На площадката излязоха героите. Рибната служителка в асансьора извърши пъкленото си дело.

„Една вечер“ се хвърли напред, но безсрамният Барсук зае позиция и с мълниеносна бързина започна да каканиже:

— Позволете ми, скъпи другари, в този знаменателен миг...

Каузата на четвъртия етаж изглеждаше загубена. Хитрият Барсук говореше за неразривната връзка на рибния отрасъл с Арктика и за огромната роля, която е изиграл вестник „На риболов“ при спасяването на челюскинците. Докато Барсук действаше, „Една вечер“ нетърпеливо пристъпваше от крак на крак като кон. И щом врагът завърши приветственото си слово, другарят Икапидзе окачи на лицето си гостоприемна усмивка и ловко пое инициативата.

— А сега, скъпи гости — рече той, като отстрани с рамо съперника, — ви каним да се почерпим на четвъртия етаж. Моля, нагоре. Оттук, моля. Какво стоите така, другарю Барсук? Не, пардон, пуснете ме да мина, ако обичате. Насам, насам, скъпи гости. Няма да откажете... така да се каже, една почерпка...

И като сръга с остроото си коляно секретаря на „Риболова“, който самоотвержено напираше да легне на стълбите и да прегради пътя с тялото си, той поведе челюскинците след себе си.

Мечтаните гости, уморено усмихнати, вдишвайки със страх пикантните миризми, се насочиха към редакцията на вечерния вестник.

В мълниеносна и незабелязана почти от никого учтива схватка пъргавият Барсук все пак успя да отвлече и да натика в бърлогата си двама герои и осем челюскинци със семействата им.

Забелязаха това чак като седнаха на отрупаните маси. Успокояваше ги обаче радостният факт, че отчаяният Василий Александрович по пожарната стълба достави на четвъртия етаж още трима челюскинци: двама моряци първи ранг и огняря с жена му и

двете му дребни дечица. По пътя, докато се катерели покрай прозореца на третия етаж, рибните сътрудници с викове „Заповядайте, добре сте ни дошли!“ ги дърпали за краката и дори се опитали да бутнат в бездната Василий Александрович. Поне той го твърдеше.

А нататък всичко мина добре и дори отлично. Лееха се речи, само дето не се ронеха сълзи от радост, гледаха героите с ококорени очи, молеха ги да си хапнат поне малко, ама поне една хапчица. И добрите герои ядяха, за да не обидят домакините. Изглежда, нещата вървяха добре и на третия етаж. Оттам се носеше такова свръхмощно ура, като че ли цял армейски корпус тръгва в атака.

След речите потекоха спомени, смяха се, пяха, радваха се. С една дума, както се казва, вечерта се проточи много след полунощ.

И така, много след полунощ двамата редактори се срещнаха на площадката между третия и четвъртия етаж. В косата им се бяха заплели разноцветни конфети. От петлицата на Барсук висеше бивша чаена роза, кой знае защо с аромат на портвайн, а Икапидзе си вееше пред разгорещеното си лице зелена опашка от репичка. Физиономиите им сияеха. Срещата в Комисията по партиен контрол отдавна беше забравена. Имаха си по-важна работа.

— Значи така — редеше Икапидзе, като непрекъснато се накланяше с цялото си тяло напред, — ние ви даваме Водопянов, а вие... вие ни да-ва-те Молоков.

— Да ви дадем Молоков ли? Сигурно нещо се шегувате. Че Молоков, ако нямате нищо против, е спасил 39 души!

— Ами Водопянов?

— Какво Водопянов?

— Ами Водопянов, ако искате да знаете, е прелетял от Хабаровск шест хиляди километра! Да не би да ви е зле!

— Вярно, така е. Добре де. Така да бъде. Ние ви даваме Молоков, а вие ни давате Водопянов, единия огняр с децата и брата на капитан Воронин.

— А може би трябва да ви дадем и самия Воронин? — попита с ирония Барсук.

— Не, извинете! Гледайте какво ви даваме за Воронин: Слепньов със съпругата му, двама моряци първи клас и една жена на научен работник.

— Ами Доронин?

— Какво Доронин?

— Как какво? Доронин долетя от Хабаровск с неотоплена машина. Това да не ви е разходка до Воробьови гори?

— Не съм казал такова нещо.

— В такъв случай за Доронин искаме Копусов, писателя Семьонов, двамата дърводелци, един геодезист, боцмана, художника Федя Решетников, малката Карина и специалния кореспондент на „Правда“ Хват.

— Да не сте полудели! Че откъде да ви намеря момиченцето? Тя е още дете! Сега спи!

Двамата трогателни добряци още дълго се пазариха. А размяната отдавна вече ставаше и без тях. Водеха героите ту долу, ту горе и вече въобще не можеше да се разбере коя редакция къде е.

Нощта беше топла и на улицата под полярното сияние на звездите пред входа на двете редакции огромна тълпа момчета чакаше героите в пълно мълчание.

1934 година

РАЗНОСТРАННА ЛИЧНОСТ

Двама мъже лежаха в леглата си в една почивна станция и си говореха. Беше време за почивка и затова си бърбраха тихо.

— Какво удоволствие е — рече единият, придърпвайки завивката към косматите си гърди — да разговаряш с интелигентен човек. Вземете, да кажем, нашата наука. Напредва с гигантски крачки. Какви ли не открития, изобретения, рационализации. Не е възможно дори да следиш всичко.

— Да — поде вторият, — сега на науката се отделя голямо внимание. Аз например в края на миналото лято почивах в санаториума на ЦЕКУБУ^[1] и, знаете ли, там страшно ми хареса. Сутрин ставаш и веднага първата закуска: две рохки яйца, хайвер, едно солидно парче шунка, задължително нещо горещо, че и кафе... С една дума, най-най.

— Като разгърнеш вестника — възторжено продължи първият, — и душата ти се радва. Ту намерили злато край Волга, ту открили нефт. Или някой академик на преклонна възраст, на близо 80 години, се понесъл в далечната степ, рови си там нещо.

— Да, да, прав сте, огромни успехи. Та в онзи ЦЕКУБУ наддадох осем кила. Прекрасен санаториум. Изрядна чистота, отличен персонал, обядът е точно в два. Е, времето е малко неудобно, но затова пък менюто си го бива! Студен борш, две яденета за второ, сладолед. Останах там месец и половина. Не, науката наистина е голямо нещо!

— Ами изкуството! — разгорещено възкликна първият. — Какви грандиозни начинания! Какво ли не се прави само в една Москва! Прокарват се нови булеварди, издигат се величествени сгради. И ако някой изобщо се е съмнявал в нашите архитекти, сега може уверено да каже, че те си разбират от занаята, не изостават от изискванията на времето.

— Абсолютно вярно. Винаги съм го твърдял. Веднага след почивката при учените заминах да отслабвам на минералните бани, точно в станцията на архитектите. Една такава малка сграда, ама

всичко уредено на ниво. Сутрин ставаш и ти сервират лека, но изключително вкусна закуска. После отиваш до извора, правиш си разходката. Знаете ли, съпругата ми е доста взискателна жена, но и на нея ѝ хареса. Какво ли не щете! Интересна среда, първокласна кухня, душеве, масажи, вечер симфоничен оркестър. Напълно сте прав, архитектите са постигнали много.

— Или да вземем литературата — продължи първият почиващ, — вижте ленинградските писатели. Каква силна и увлекателна белетристика. Например „Похищението на Европа“ от Федин. Хареса ли ви? Нали е великолепно?

— Че какво толкова им е великолепното на ленинградските писатели? През юни ли беше, или през юли, попаднах в кримската им почивна станция. И само след две седмици избягах. На закуска гол чай с някакви псевдокифлички, че и обядът от същия сорт. Не, ленинградските писатели не ми харесват. Виж, московските са по-добре. Творческата им база е близо до Москва. Идеални условия. На всеки се дава отделна творческа клетка. Толкова ми хареса, че останах там два месеца, да си почина след ленинградчаните. А жена ми и досега е там. Сутрин ставаш — истински рай. Борове, слънце, бродиш из гората, събираш гъби и, естествено, пристигаш за закуска изгладнял като вълк. Че и като цапнеш една водка в личната си творческа клетка, дето няма кой да те гледа, се настървяваш още повече. Трупнах четири кила и половина. Не, какво да говорим! Хич не ни е лоша литературата. Виж, живописиста обаче изостава.

— Защо пък да изостава? — наежи се първият. — Ами изложбата „15 години октомври“. Там прекарах няколко приятни часа.

— Точно това е, няколко часа. Невъзможно е да се издържи повече. Извинете, но това е нещо като приют за бездомници. Наблъскаха ни по шест души в стая, храната под всяка критика, изобщо не е калорична. Ние с жена ми си заминахме още същия ден — и къде, мислите, отидохме? В селски санаториум. Да, да, при селяните, при колхозниците. Да си призная, докато пътувахме натам, сърцата ни се свиваха. Ох, мисля си, ще пристигнем, а там току-виж само навуца сушат и строят плевници. Но това, което видяхме, беше дяволски добро. Говорите за постижения. И то какви постижения! Грандиозни! Сутрин ставаш: банички с месо, пълнени яйца, великолепна пача, какао. И при това къде? В един обикновен колхозен санаториум.

Изкарахме там три месеца, нямахме грижа за нищо. Отидеш на плажа и гледаш — лежи някоя наградена и надарена доячка. На ти едно селско стопанство. На ти едни плевници.

Първият почиващ неспокойно се размърда под одеялото и се опита да върне разговора към интелектуалната тема.

— И не само в селското стопанство е така — рече той. — И в промишлеността виждаме коренна промяна към по-добро. Помислете за Магнитка, за Бобрики, за Днепрогес.

— Не съм бил в днепрогесовска станция, тъй че не мога да съдя. Но що се отнася до магнитогорците, те наистина никак не са зле. Опитна сестра домакинка, а планинското слънце е такова, каквото няма и в Берлин. Сутрин ставаш — традиционните яйца, солидно парче масло за чай и цвърчаща пържола. Като се заредиш от сутринта, си пълен с бодрост през целия ден. Бях там съвсем скоро. Жалко, че останахме само един месец. Не ни разрешиха да си удължим престоя. Главният лекар си падаше малко мръсник.

— Мръсник ли? — стреснато попита първият.

— Поне с всички признаци — бодро отвърна вторият.

След този изчерпателен отговор първият почиващ замълча за малко.

— А обичате ли музика? — попита той унило. — Съгласете се, че композиторите ни...

— Чакайте, чакайте! — прекъсна го вторият. — Композиторите ли? Нещо ми се върти в главата. Къде точно бяхме? Да не беше Абас Туман? Не, не беше Абас Туман. Май че беше Мисхор. Ама и паметта ми взе да сдава багажа. Ами да! В Хост. Сега си спомних. Вашите композитори са едно голямо нищо! Не струват пукната пара! Страшно е да си го помислиш, но ние с жена ми спяхме при композиторите, ама ходехме да ядем при старите политзатворници. За смях на гаргите. И защо? Защото при композиторите храната е отвратителна. Сутрин ставаш и ти тикат в муцуната салам и някакви си домати. Хич не ми приказвайте за композиторите. Не искам да слушам. Виж, старите политзатворници са друга опера. Сутрин пристигах уморен и ядосан от вашите композитори, а там всичко е готово. На масата седят спретнати старчета, всичките със салфетки на врата, масата отрупана с какви ли не вкусотии, изобщо няма порции, взимай си каквото ти душа иска, разбирате ли, каквото ти се ще. И персоналът е толкова

грижовен! Наддадох дванайсет килца. И това при изнурителните нощувки при композиторите! В стаите комари, змии, стоножки, едва ли не хищници. Фу, каква гадост! Ако не беше почивката на кораба, с жена ми бяхме направо загинали.

— Как така на кораба? — учуди се човекът с косматите гърди.

— Много просто. От Батуми в Одеса, от Одеса — в Батуми. Натам и обратно са пет дни. Направих шест обиколни рейса, трийсет дни прекарах на кораба. Прекрасна комбинирана почивка. Каквото и да приказват, водният ни транспорт е на висота. Чудна каюта, отделна баня, сутрин ставаш и действаш съобразно с времето. Ако има вълнение, започваш направо от коняка. А ако няма, се захващаш с големия флотски омлет от осем яйца с шунка. Морският въздух отваря невероятен апетит. И е много полезен за здравето. Но малко прекалих, та се наложи да отида в Есентуки при артистите, че да сваля тричетири килограма. Ако попаднете в Есентуки, непременно идете в почивния дом на артистите, камериерката в шести блок е като картинка. Настоявайте само за шести блок.

Първият почиващ вече не говореше, не питаше нищо. А вторият продължаваше разгорещено:

— Весел народ са това артистите. Нашият театър наистина е най-добрият в света. Сутрин станеш — вицове, истории, сценки. Абсолютно неизтощими хора, ще се посмееш на воля. После отиваш на обяд. Кокошчица, гъска, пуйка, каквото се сетиш. И без да съм артист, се включвах в разни сценки с тях. Само не се хващайте с тях на бiliarд за пари. Артистите играят на пирамидка без грешка. Топката им винаги влиза, като че е завързана на конец. Само не ходете в Есентуки през зимата. Тъпо и скучно е. През зимата трябва да се ходи в Карелия. Там, до Петрозаводск, има такъв санаториум, че нямам думи. Сутрин станеш — ски, кънки, студено телешко с горчица. Уверено мога да заявя, че производителните сили в глухата провинция нарастват с всеки изминал ден. Сутрин станеш... но май вече ви казах какво предлагат на закуска. Абе най-добре идете в някой совхоз. Като ми свърши смяната, от тук заминавам с цялото семейство на почивка в един свинесовхоз. Директорът ми е приятел. Станеш сутрин и веднага прясно издоено млекце от кравите, яйчица от кокошчиците, беконче. Пристигнаха и децата, жената, бабата. Е, разбира се, това вечно

скитане малко уморява. Но, от друга страна, се обогатяваш духовно, хоризонтът ти се разширява. Нали?

Дежурната сестра влезе, подаде термометри на двамата събеседници и излезе.

Напредничавият човек отегчено пъхна термометъра под мишница и като се намръщи, попита:

— Кажете ми, драги... Знаех, разбира се, но ми изхвърча от ума... На кого беше тази почивна станция?

— Тази ли?

— Ами да. Тази, в която сме сега.

— На работниците от съобщенията.

— Да, бе, точно така! На съобщенията! Как забравих. Не е лошо. На пръв поглед виж каква глупост — съобщения, а и те вървят добре. Е, спете спокойно! Трябва да събираме сили. Че днес ни чака и обяд, и чай в пет часа, и вечеря — в седем! Каквото и да приказваме, животът е тежък!

1934 година

[1] Центральная комиссия по улучшению быта ученых (рус.). ↑

МЪРЗЕЛАН

Точно в девет сутринта малката стая на отдела за планиране се напълни със сътрудници. Железният калъф, свален от машината, изтрака, сложиха го на прозореца, заблъскаха чекмеджетата по бюрата и работният ден започна.

Последен пристигна Яков Иванович Дубинин.

— Привет! — поздрави жизнерадостно той. — Здравейте, Фьодор Николаевич, здравейте, Людмила Филиповна. На останалите — добър ден.

Но като се обърна към писалището си и видя купа бумаги, мигом посърна.

Поседя известно време втренчен тъпо в книгата, после се сепна и отвори „Правда“.

— Охо! — възкликна след десетина минути. — Виж ги ти немците! „Ер нувел“ пише...

Отделът не реагира.

Дубинин, естествено, разбираше, че трябва да се залови с планирането, но някаква непреодолима сила го накара да обърне страницата и да потъне в обширна медицинска статия.

— Другари — обади се пак той, повдигайки вежди, — вижте само какво става! Четохте ли днешната „Правда“?

Трудолюбивите чиновници учудено вдигнаха очи към него, а Людмила Филиповна дори за миг спря да пише на машината.

— Ще може да се ражда без болка! Не е ли чудесно, а?

Дубинин се развълнува така, като че самият той беше раждал неведнъж, и при това в ужасни мъки.

Машината затрака отново, а Яков Иванович продължи четенето. Добросъвестно изчиташе всичко подред, без да пропусне нито една дописка, като си мърмореше:

— Ама сеитбата върви добре. Сеят, сеят, засяват. Нещо тази година не сеят в калта, а? Пък може и да сеят, но не го пишат? Да-а-а, продължаваме по-нататък. Леле! Пак хулигани! Хич не бих се

церемонил с тях, честна дума! Професор Пикар е във Варшава. Лично аз никога не бих летял в стратосферата. Ако ще, да ме позлатят... А в Большой театър днес дават „Садко“, билетите с печат „Град Китеж“ важат за двайсет и осми. И какво друго? Концерт на Беата Малкин... Вечер на хумора и сатирата с участието на първите ни сили... Партийният комитет вика в стая № 598 другаря Никитин... Тъй, тъй... Телефони на редакцията... Пълномощникът на Главлит е на 22 624...

Дубинин си погледна часовника угрижено: беше едва единайсет!

— Ами „Известия“ къде е? — провикна се делово. — Дайте ми „Известия“. Фьодор Николаевич, къде е „Известия“? Проклетата куриерка вечно го забутва някъде.

— Днес няма „Известия“ — сдържано отвърна Фьодор Николаевич.

— Как така няма?

— След почивен ден никога няма.

Като осъзна, че вече няма какво да чете, дори физиономията на Яков Иванович се промени. Той запука с пръсти опечалено и четвърт час седя, неспособен да помръдне. После се мобилизира и се зае да подвърже паспорта си с картон. Дълго и старателно ряза, лепи и изплезил език, изписа: „Я. И. Дубинин“.

Докъм един часа грандиозният му труд беше завършен. Наближаваше съдбовният миг, в който все пак щеше да му се наложи да се заеме с планирането. Яков Иванович гнусливо загърби бюрото си като котарак, под чийто нос някой пиян шегаджия тика димяща цигара. Дори изпръхтя от отвращение.

Зад прозореца шумяха голите пролетни клони.

— Уж е слънчево, а е ветровито — оповести Яков Иванович с надеждата да завърже разговор.

— Не ни пречете да работим — отвърна Людмила Филиповна.

— Тук, изглежда, на всички им преча — засегна се Дубинин. — Щом е така, мога и да изляза.

И отиде в тоалетната, където преседя четирийсет минути, потънал в мисли за неколегиалното, грубо отношение от страна на колегите, за професор Пикар и за това, че билетите за „Град Китеж“ важат за двайсет и осми.

„По дяволите — мислеше си той, — а хората си ходят по театри. Имат време бол, що да не се мотаят.“

Дубинин се върна в отдела мрачен и обиден.

— Търси ви един човек — каза Людмила Филиповна. — За планирания стъклен амбалаж. Човекът чака в коридора.

— Няма нужда да ми казвате — скастри я Яков Иванович. — Сега ще се оправя с него. То пък, да прощавате, ама човек и до тоалетната не може да отиде.

Но в този момент го викнаха при началника.

— Вижте, другарю Дубинин — започна сърдито шефът. — Разбрах, че и днес сте закъснели за работа с десет минути. И значи какво излиза? Не планиране, а манкиране. Разбирате ли какво означават десет минути, откраднати от държавата? Принуждавате ме да пусна заповед за мъмрене. Няма да ви задържам повече, другарю Дубинин. Можете да си вървите.

„Няма да ви задържам“ — огорчено си мислеше Яков Иванович, докато вървеше бавно по коридора. — „Манкиране!“ Вижте моля ви се, какъв майтапчия. Ти се пребиваш от работа, а той... бюрократ смотан! Жандарм в сако!“

— Не, няма да оставя това така — развика се той в отдела, заглушавайки шума от пишещата машина. — Добре де, закъснях с десет минути. Действително закъснях с десет минути. Е, и какво? Да не би това да му дава право да се отнася към мен като с говедо? „Няма да ви задържам!...“ То пък оставаше и да ме задържи, нахалникът му с нахалник. „Можете да си вървите!“ Какъв е тоя тон? Да, ще си отида! И ще се оплача!

Сграбчваше колегите си за ръцете, сядаше по столовете им и пушеше непрекъснато. Най-послед се кротна на мястото си и се захвана да съчинява обяснение.

„Обяснителна записка“, изписа в средата на листа.

Изтича до съседния отдел, донесе от там червено мастило и тегли под виолетовото заглавие красива червена черта.

— Другарю Дубинин — каза кроткият Фьодор Николаевич, — подготвихте ли плановите записки за Южния завод?

— Не ми пречете да работя! — развика се Яков Иванович. — Оскърбиха ме, стъпкаха ме в калта! И какво, човек дори няма право да се защити, така ли, отнемат му и последното право, правото на опровержение?

Фьодор Николаевич смутено наведе глава и притихна зад бюрото си.

— Ще им дам да се разберат! — мърмореше си Дубинин, докато сътворяваше обяснителната записка.

„На 25-и този месец бях извикан в кабинета на другаря Питлясински, където бях подложен на нечуван...“

Пишеше с огромна жар, пръскайки мастило по бюрото. Изтъкваше заслугите си в областта на планирането. Да, именно на планирането, а не на манкирането.

„Разбира се, всеки може да бъде язвителен, но да се обърнем към безспорните факти. Инкриминираното ми закъснение от десет минути, предизвикано от трамвайно задръстване на площад «Свердлов»“...

— Другарят Дубинин дойде ли? — се разнесе нечий глас. — Аз всъщност го чакам вече два часа.

— Какво? — рече Дубинин, като вдигна измъчения си поглед към посетителя.

— Идвам по повод на стъкления амбалаж, другарю.

— Ама вие да не сте сляп? — прошепна вбесено Яков Иванович. — Не виждате ли колко съм зает? Пиша докладна записка от изключителна важност, а вие се врите със стъкления си амбалаж. Хората вече нямат нито съвест, нито чувство за мярка, нямат, честна дума, нямат!

Обърна гръб на посетителя и продължи да пише.

„Десетминутното закъснение, предизвикано, както вече докладвах, от задръстването на площад «Свердлов», де факто не би могло да се приеме за достатъчно уважителна причина за хулиганските нападки на др. Питлясински и тия като него...“

В четири и половина Дубинин се надигна от бюрото.

— Това е то — изпъшка той. — Пак останах половин час в повече в тази проклета, изсмукваща кръвта служба. Работиш като луд и никой не ти казва едно „Благодаря“.

Реши да допише и окончателно да редактира обяснителната записка на следващия ден.

ЛИТЕРАТУРНИЯТ ТРАМВАЙ

Жега. Лятно време трудно можеш да съчиниш нещо обемно, многословно, високохудожествено от рода на „Сот“. Тегли те да пишеш по-леки неща, не толкова велики, от сорта на „Мадам Бовари“.

Такава жега е, че не ти се ще да слагаш пръст в литературните рани. Нямаш ищах да критикуваш, да се впускаш в сатирични изблици и обобщения.

Иска ти се да се посмееш. И ако щете, вярвайте, но ти се иска да се посмееш с така наречения утробен смях. Още повече че това вече е официално разрешено и, както се чува, дори се поощрява.

Хем ти се иска, хем не ти стиска. Ами ако не излезе нищо! Колкото и да е, младостта премина, няма го вече оня порив. „Един самотен тънък косъм блести на празната глава“ (Тютчев, струва ми се).

Младостта мина в ужасни препирни. Спорехме безкрайно. Враговете твърдяха, че хуморът е нисък жанр, че е вреден. Ние възразявахме през плач. Отвърщахме, че хуморът е нещо като фитина. В умерени дози може да се дава на напредничавия читател. Лееха се блестящи детски сълзи. Някой се учеше от грешките си (правописните). Друг беше захвърлен някъде.

Сега всичко е наред.

При това е лято, горещо е, скоро няма да има писателски конгрес, а литературният трамвай още не е стигнал до прохладното депо.

Последното качване беше на 23 април.

И в блъсканицата някои хора отново не успяха да се качат във вагона и тичат подир трамвая, като се задъхват и мрънкат:

— Бях пръв на опашката! Раповците^[1] не ми даваха да си отворя устата. И сега нова несправедливост!

Както става в трамвая, в началото пътниците се радват на малкото си щастие. Обменят си впечатления. После лека-полека започва разделението.

— Гаврилович едва не артиса. Добре, че беше Славин, та се качи. Буквално в последния момент. Написа за него статия във „Вечерние новости“.

— Виж ти, нонпарей, а свърши работа.

— Защо и за мене някой не пусне нонпарей.

— Четохте ли Никулин?

— „Време, пространство, движение“ ли? Четох го. Хареса ми. Почнал е да пише досущ като Херцен. Почти „Минало и размисъл“.

— Да, само че с тази разлика, че „миналото“ е налице, а размислите засега изобщо не се забелязват. И после при него през май месец на масата има зряла диня. А през прозореца надничва бяла нощ. Пък дините узряват през август. И това ми било Херцен!

— Не обичам тостовете! Олеша пак не е казал каквото трябва. За Грин твърди, че е умрял последният майстор на фабулата. Не разбирам какво значи това — последният майстор на фабулата. Последният пират — това може. Не, не го е казал точно.

— Слизате ли?

— Да не сте се побъркали! Току-що се качих.

— А пред вас слизат ли?

— Раповците са задръстили изхода. Не искат, и не искат да слязат. А един другар дори е легнал пред вратата. За нищо на света, вика, няма да сляза. А билетът му отдавна вече е невалиден.

— Ама че безобразие! Да спрат трамвая точно на завоя.

— А за Зошченко пак не пишат нищо.

— По-бдително, граждани. Помежду ни се е промъкнал един от малките форми. Докато вие тука спорихте и се блъскахте, той успя да съчини в движение ей такъв приспособленски лозунг вместо стария: „Не пушете, не плюйте.“ Чуйте само. Написал е: „На забраната да се пуши и да се плюе ще отговорим със заема за социалистическото настъпление.“

— Другарю Кирпотин, спрете за миг трамвая. Налага се да изхвърлим един тип.

— Слезте, гражданино. Голяма работа! До ГОМЕЦ^[2] ще стигнете пеша!

— А за Зошченко пак не пишат нищо.

— Ало, кондукторът, обявете спирка по желание до ГИХЛ^[3].

— Чудна работа! Че за какво ли им е потрябвал ГИХЛ на писателите? Там не плащат за приетите произведения.

— Но плащат за изгубените. Там дори виси специална обява: „На четни дати се изплащат хонорари за загубени ръкописи.“

— А-а-а!

— Едва издаде първата си книжка, и почнаха да го разпитват:

— Марксист ли сте?

— Не.

— Ами какъв сте тогава?

— Еклектик съм.

Замалко така и да го запишат. Но в това време се дочуха трезви гласове:

— За какво съсипвате човека?

Е, отново го заразпитваха:

— Значи сте еклектик?

— Еклектик съм.

— И смятате, че еклектизмът е нещо хубаво, така ли?

— Че какво му е хубавото!

Тогава записаха: „Еклектик, но отношението му към еклектизма е отрицателно.“

— Все пак тези времена отминаха. А сега, в светлината на решенията...

— А за Зошченко все още не пишат нищо. И преди не пишеха, и сега не пишат. Като че изобщо го няма на този свят.

— Да. И знаете ли — изглежда, този ленинградски автор вече малко се срамува от прекрасния си талант. Дори се обижда, като му кажат, че пак е написал нещо смешно. Сега трябва да му се говори така: „Вие, Михаил Михайлович, по трагическата си дарба сте равни на самия Велик инквизитор...“ Само така донякъде омеква и на тънките му устни се появява осмислено-интелигентна усмивка. Внушават на човека, че хуморът е нисък жанр, недостоеен за великата руска литература. А нима той е Великият инквизитор? Та той е писател, а не инквизитор...

Подобни и какви ли не още разговори се водят в литературния трамвай. Някой упорито си седи и се прави, че се любува на асфалтирания пейзаж, а всъщност мисли само как да не отстъпи мястото си на жената с детето (в преносния смисъл на думата — тук,

естествено, се подразбира писателка, плахо стиснала в ръце първото си произведение).

Друг си ровичка в джоба и вади заедно с трохите хляб залежали запетаи. Трети пък в светлината на решенията изисква нечувано внимание към себе си. Някои, разбира се, са забравени.

Жега.

Но е добре, че трамваят се движи, че се споделят впечатления и че привичното трамвайно разслоение с обичайните за нас обиди и блъсканица е готово да премине към големия и нужен спор за методите на управление на съветското литературно стопанство.

1932 година

[1] От РАПП — Российская ассоциация пролетарских писателей (рус.). ↑

[2] Государственное объединение музыки, эстрады, цирка (рус.).
↑

[3] Государственное издательство художественной литературы (рус.). ↑

ЧОВЕКЪТ С ГЪСКАТА

Един гражданин реши да си купи електрическа крушка. В магазина имаше крушки, но не и от тези, които търсеше — имаше от петдесет, двайсет и пет и дори от петнайсет вата. А гражданинът държеше на всяка цена да е от сто. Такава капризна и изтънчена натура беше.

На пръв поглед това е съвсем незначителна случка. Но било писано опечаленият гражданин да се сблъска на улицата с един стар приятел.

Приятелят беше рижав, весел, като изваден от кутийка и държеше под мишница голяма заклана гъска.

(Ще пропуснем описанието на твърде продължителните поздрави и прегръдки, по време на които гъската няколко пъти падаше на тротоара, а рижавият тутакси я вдигаше за лилавеещото замръзнало краче.)

— Абе, Миша! — възкликна по едно време гражданинът. — Къде мога да намеря крушка от сто вата?

— Никъде, естествено — отвърна загадъчно рижавият.

— И какво да правя?

— Много просто. Ще се снабдиш по втория начин.

Разочарованият купувач не разбра думите на веселия си приятел. За пръв път чуваше този странен израз. Замислено го повтори на глас и навярно още дълго би пристъпвал от крак на крак по тротоара и би се пречкал на пешеходците, ако рижавият не бе минал в атака, като размахваше гъската:

— Какво не можеш да разбереш? Да, по втория начин! Не си ли чувал?

И като повтаряше жаргонния израз, Миша тикаше гъската под носа на приятеля си. А той отмяташе глава назад и уплашено замижаваше.

— Ето! — възбудено викна рижавият. — Тази гъска например я взех с връзки. За трийсет копейки. А само маста ѝ струва петдесет.

Ами палтото? Я го виж! Вносно маренго. Дванайсет рубли. В магазините само подплатата му е... Чакай... — той остави гъската на земята и като го фиксираше с поглед, си разкопча палтото, за да си покаже костюма. А него наистина си го биваше. Такива костюми сънуват контетата през дългите зимни нощи. — Според теб колко струва?

— Сигурно около шестстотин рубли? — колебливо предположи търсачът на крушки.

— А шест милиона не искаш ли? Шито е по мен. Страшна далавера!

Това понятие, което вирееше сред престъпните банди и се употребяваше единствено в интимните разговори между пласъорите и изкупвачите на крадено, изскочи навън. А рижавият весел приятел продължаваше да подскача и да се радва. Най-накрая се наведе към събеседника си и като се огледа, му зашепна на ухо:

— Проумей го. Връзките са велико нещо.

Търсачът на крушки също се огледа. Но той вече беше започнал да свиква с новото понятие и срамежливо попита:

— Всъщност какво значи това... по втория начин?

— Значи, че се снабдяваш с връзки. Да кажем, на теб ти трябва крушки? Така... Кой от моите беше по електричеството? А, жалко. Бешенски е в отпуска. Но знаеш ли, въпреки това ще отидем. Може пък да намерим нещо.

Привечер търсачът на крушки от сто свещи се прибра у дома. С двусмислена усмивка сложи на масата черен грамофон за износ и осемдвоймов буркан мед. Веселият му приятел излезе прав. Бешенски не беше се върнал. За щастие срещнаха на улицата директора на обединение „Мембрана“ и неспокойният Миша веднага изкрънка от него бележка за грамофон на производствена цена и с трийсетпроцентна отстъпка, така че не се наложи да плащат почти нищо. А що се отнася до буркана с мед, дръзкият му приятел толкова ловко го измъкна от някакво ведомство, че търсачът на крушки дори не успя да забележи кое беше.

Цялата вечер той яде мед и слуша плочи. И в дивите извивки на гомецката хорова капела долавяше някакъв дивен, почти приказен живот, с някакви чужди привилегии, кой знае защо извън всякакви

опашки и дори с правото да изпраща семейни телеграми с надпис „За сеитбата“.

Сутринта на свежа глава той започна да си припомня и да записва в тефтерчето си имената и телефоните на разни свои познати. Оказа се, че мнозина могат да са му полезни, а най-много:

жп касиери — 1,
(портиери в ЗРК^[1]) — 3,
стопански ръководители — 2,
началници на финансови отдели — 1,
председатели на РЖСКТ — 1.

А той, глупакът, с едни пиеше чай, с други играеше карти и дори на фанти, с трети живееше в една квартира, канеше ги на гости — и никога за нищо не ги беше молил. Това беше някакво необяснимо затъмнение.

Но вече е ясно какво трябва да прави. Да моли!

Да моли за всичко: за безплатен билет до Сочи, за фураж по държавни цени, за писалище за сметка на някое учреждение, за отстъпка на едно, за предимство при друго, с една дума — за всичко.

След една година човекът, който някога търсеше крушка, хвърли поглед към изминатия път. Това беше път, извървян с вечно протегнатата за подаяние ръка.

Сега той често се шляеше с влаковете във вагон първа класа, а на корабите се случваше дори да го хранят безплатно.

По тъмния блясък в очите и по умениято им да всяват страх у кондукторите разпознаваше онези от пътниците, които също се уреждаха по втория начин.

Ако тези хора пътуваха с жените си, му се струваше, че те са сключили и брака си по втория начин благодарение на нечия бележчица извън всякакъв ред — такива другарки в живота имаха, подбрани, годни за износ, по-хубави от жените на останалите пътници.

Дори когато се заговорят помежду си, те сякаш непрекъснато повтарят някакво загадъчно спрежение:

аз — на теб,
ти — на мен,
той, тя, то — на мен, на теб, на него,
ние — на вас,
вие — на нас,

те — на нас, на вас, на тях.

Сега изразът „по втория начин“ му беше ясен. Той просто се беше оказал най-точната характеристика на бурната дейност, която развиваха някои субекти, смятащи себе си ако не за ангели, то поне за хора на място и оправни момчета.

Но самият израз „по втория начин“ ги издава. Той е излязъл, ако може така да се каже, от официалния свят на крадците и е навлязъл в света на неофициалните крадци, разграбващи съветската собственост по джобовете на рубашките, по кошниците. Това са още по-предприемчиви и нагли грабителите на социалистическата собственост от онези, които нощем разбиват вагони в някоя сточна гара, за което и ги осъждат по съответния член.

Тук има всичко, предвидено от наказателния кодекс: и взломна кражба с бележка, и строителен бандитизъм с протекции, и заграбване на чуждо жилище посред бял ден и без всякакво чакане.

Рижавите юнаци невини ходят със заклана гъска под мишница.

Понякога слагат ръка върху чужди вагони с алабастър или мандарини, със замразена бяла риба или табуретки. Грабят. Оказва се, че всичко им е нужно.

— Днес се сдобих с пет хиляди тухли! Страхотна далавера! По държавни цени! А знаете ли по колко са на пазара?... Нека си стоят. Все някога ще ми влязат в работа. И без това смятахме след година-две да строим авгиеви къщи.

У нас със сигурност има къщички, издигнати по втория начин, напук на плана, въпреки ясната забрана на държавните органи, построени само защото някакъв много енергичен човек чрез измама, за сметка на държавата, за сметка на новите жилища за работниците, учените или специалистите е измъкнал отнякъде всички материали за своето гнезденце: и цимент, и покрив, и тоалетни чинии, и дограма, и паркет, и газови печки, и скъпоценния телефонен кабел. Отнел ги е от плана, объркал е картите, затруднил е работата, осутил е нечий прекрасни начинания, проникнал е като микроб в чистия и светъл съветски организъм.

Другари, и още една важна новина! Но помнете, тя е тайна! Никому нито дума!

По-тихо!

У нас има и писатели по втория начин! (Не са много, но ги има.)

Композитори по втория начин! (Има ги.)
Художници?
Поети. (С връзки.)
Драматурзи. (Има известен процент.)
Кинорежисьори.

Това е тънка работа. И много сложна при това. В изкуството винаги е много сложно. Това също е голямо изкуство — да се намърдаш в литературата или музиката без опашка.

Всичките тези хора — и веселякът самоснабдител с протегнатата ръка, и строителният работник, който със стоппалка в ръка отклонява магнитогорския вагон с дървени трупи, и идеологическият джебчия с чужда слава на загриженото чело — всички тези „азнадебетинамене“ си мислят, че с връзки всичко може да се направи, че няма бариера, която да не можеш да прескочиш с помощта на роднинството, че по втория начин, с една бележка могат да се присламчат и към социалистическото строителство.

Но това не им се удава. Толкова обичаният от тях втори начин ще ги отведе в същите онези килии, откъдето е изпъзлял този престъпен, циничен, антисъветски израз.

1933 година

[1] Завръщане на работния кооператив (рус.) — трудова кооперация със собствен магазин. ↑

ЖУРНАЛИСТЪТ ОШЕЙНИКОВ

Късно през нощта журналистът Ошейников седеше на бюрото си и съчиняваше художествен очерк.

Тук, естествено, би било уместно да зарадваме читателите с любопитна информация от рода на тази, че меката светлина на настолната лампа хвърляше причудливи светлосенки по лицето на журналиста, че в жилището беше тихо и само дъските на пода леко поскърцваха, а отнякъде (от много далеч) се чуваше кучешко джавкане.

Но каква е ползата от всички тези красиви литературни детайли? И без това съвременниците не биха ги оценили, а потомците ще ни прокълнат.

Тъй че ще бъдем кратки.

Темата на Ошейников беше суховата — трябваше да отрази някакво юбилейно заседание. При такъв материал трудно можеш да се разгърнеш. Но Ошейников не падна духом, не загуби самообладание.

„Нищо — мислеше си той, — опитът ще ми помогне. Слава Богу, ръката ми е тренирана от очерци.“

Написа първите редове, без много да му мисли. Помогнаха му рутината и познаването на редакторския вкус.

„Необятната зала на градския драматичен театър с двеста и петдесет места кипеше като море от глави. Представителите на обществеността се стичаха от амфитеатъра към партера, вълни от радостно оживление изпълваха театралната ни обител.“

Ошейников помоли жена си за чай и продължи да пише:

„Но ето че морето от глави притихва. На сцената се появява познатата на всички присъстващи могъща, сякаш изваяна от нещо фигура на Антон Николаевич Гусилин. В залата се разразява океан от бурни аплодисменти.“

Изпод перото на журналиста с лекота изпърхаха още десетина подобни реда. Нататък стана по-трудно, защото трябваше да бъде описан нов герой — председателят на изпълкома др. Чихаев.

Героят беше нов, а изразите — стари. Но и тук Ошейников, както се казва, съумя да се справи.

„Към масата на президиума на юбилейното събрание с енергична походка приближава лицето на др. Чихаев. Залата е взривена от тътнещия прибой на безкрайни аплодисменти. Но ето че ревящото море на присъстващите, разпенено и бушуващо от несдържана радост, се укротява в бреговете на съсредоточеното внимание.“

Ошейников се замисли.

„Че влиза, влиза, а после какво?“

Стана от масата и нервно закрочи из стаята. Понякога това помага, някак си заменя вдъхновението.

„Тъй, тъй — мислеше си той, — описанието на тоя Чихаев никак не е зле. И фигурата на Гусилин стана достатъчно ярка. Но като че не достигат чисто художествените детайли.“

Мислите му се объркаха.

„Дяволска работа — размишляваше той, — вече втора година ми обещават жилище в нов блок и все не ми дават. Дадох на Илюшка Качурин, дадох на оня бандит Фиалкин, а на мене...“

Изведнъж нежна детска усмивка озари лицето на Ошейников. Той седна на писалището и бързо написа:

„Вдясно от председателя на събранията заема мястото си уверената, едра, набита бръсната фигура на нашия грижовен завеждащ отдел жилищно настаняване Ф. З. Грудаста. Шумът от аплодисменти отново набира сила.“

— Ох, дано му се откъснат от сърцето две стаи! — страстно зашепна авторът на художествения очерк. — Ами ако не даде? Не, ще даде. Сега вече е длъжен да даде.

Все пак за пълното си душевно спокойствие той замени „шумът от аплодисменти“ с „грохот от овации“ и щедро добави:

„Др. Грудаста обгръща със спокойния поглед на изтъкнат стопански ръководител притихналите в очакване лица от първите редове, които сякаш изразяват общото мнение: «Виж, др. Грудаста няма да ни подведе, със сигурност той е човекът, който уверено ще доведе строежа до финала и справедливо ще разпредели квартирите между най-достоините.»“

Ошейников прочете написаното дотук. Очеркът се получаваше сносен, но художествените подробности все още не достигаха.

И той потъна в творчески размисъл. Скоро ще дойде лятото, слънчицето ще заблести, птичките ще запеят, всичко ще се разлисти... Ех, природата, вечно младата природа... А ти си лежиш в собствения хамак пред собствената вила...

Ошейников се отърси от мечтите.

„Ех, да имах и аз една виличка!“ — примижа той унесено.

И от перото на журналиста рухнаха нови вдъхновени редове:

„Сред членовете на президиума изпъква умният, сякаш озарен от пролетното слънце работоспособен профил на ръководителя на вилния подотдел др. Куликов, този неукротим деец, който кове за всички нас летния, здрав, културен, бодър, радостен и ликуващ отдих. И човек неволно се изпълва с увереност, че вилните проблеми са в сигурни ръце.“

Мъките на художественото творчество набраздиха челото на Ошейников с дълбоки бръчки.

В стаята влезе жена му.

— Знаеш ли — подхвана тя, — нашият Миша ме тревожи.

— Какво е станало?

— Ами напоследък само лоши бележки почна да носи. Само да не го оставят да повтаря годината.

— Стоп, стоп — пресече я журналистът. — Това е много ценен художествен детайл. Сега, сега.

И в очерка се появи нов абзац.

„Тук-там в морето от глави се мярка изразителната физиономия и авторитетна фигура на ръководителя на отдел «Народно образование» др. Калачевски. Мислено свързваме неговата личност с морето от детски личица, жадно устремени към културата, към знанията, към светлината, към нещо ново.“

— Виж, ти седиш по цяла нощ — рече жена му, — трудиш се, а оня пройдоха Фиалкин е докопал безплатна каюта на някакъв параход.

— Не може да бъде!

— Че защо да не може? Самата Фиалкина ми го каза. Тези дни заминават. Разходка и половина! Седмица натам и още една — обратно. Май че и храната им била безплатна.

— Ама че гад! — побледня Ошейников. — Кога успя да се уреди? Добре де, добре, не ме разсейвай с глупостите си.

Но ръката му сякаш сама вече редеше горещите, слънчеви редове:

„Сред любимите на трудещите се областни ръководители от време на време се мярка мъжественият и крайно симпатичен анфас на началника на държавното речно параходство Каюткин, демонстрирал безчет примери на ударна работа, достойна за истински моряк.“

— Напоследък нещо ме наболява кръстът — не млъкваше жена му. — Добре ще е да си взема прахчета, само че не се намират никъде.

— Наболява ли те? — сепна се очеркистът. — Ей сегичка ще ти изпишем твоите прахчета.

Ошейников си изтри потта и в прилив на творчески сили продължи да пише:

„В тълпата на зрителите се мярка популярното в целия град пенсне на нашия любим началник на здравния отдел...“

Призори очеркът беше готов. В него бяха споменати всички — и директорът на театъра, и администраторът на кино „Голиат“, и началникът на милицията, и дори шефът на пожарната („... чийто безумно смел поглед...“). Той пък беше споменат заради евентуален пожар.

— По-добре ще гаси — сладострастно си мислеше очеркистът, — по-усърдно, отколкото при другите.

В художественото му произведение липсваше само юбилярът.

— Че как така без юбиляръ? — учуди се жена му. — Това са четирийсет години безукорна дейност в Ботаническата градина.

— И за какъв дявол ми е юбилярът? — раздразнено отвърна Ошейников. — За какъв дявол ми е Ботаническата градина! Виж, да беше овощна градина, щеше да е друга работа!

И погледна жена си със спокоен, светъл, унищожителен поглед.

1933 година

БАБА ЯГА

Много е трудно да се покори сърцето на една жена. А какво ли не си готов да направиш в името на такава цел! Държиш ѝ ръката, говориш ѝ с дълбок глас, гледаш я като омаян.

И пак нищо не помага. Не те обичат, не ти вярват, и това е! Налага се да започнеш всичко отначало. Честна дума, това е каторжен труд под звездите и под луната.

От Москва в Одеса пристигна един млад доктор.

Когато за първи път в живота се оказа с две свободни седмици, той изведнъж забеляза, че светът е красив и че населението му е също красиво, особено женската му половина. И почувства, че ако сега не вземе решителни мерки, никога вече няма да бъде щастлив и ще умре като вмирисан стар ерген в стая, където под леглото му ще се търкалят стари чорапи и бутилки.

Няколко дни по-късно младият медик се разхождаше с едно момиче по силно пресечена местност край морето.

С всички сили се стараеше да ѝ се хареса. То се знае, говореше с дълбок и страстен глас и, разбира се, дрънкаше какви ли не глупости, дори лъжеше, че е челюскинец и че Ото Юлиевич Шмит му е приятел. Предложи ръката си, стая в Москва и сърцето си, отделна кухня и парно отопление. Момичето помисли, помисли и се съгласи.

Тук ще пропуснем осем страници художествено описание на пътуването с любимото същество в третокласния вагон. (Прилагаме само афоризма: по-добре в трета класа с любимия, отколкото в международен влак сам.)

А в Москва купиха клонка люляк и отидоха в гражданското да се разпишат за собственото си щастие.

Всеки знае какво е в гражданското. Не е много чисто. Не е много светло. Не може да се каже, че е и много весело, понеже браковете, смъртите и ражданията се регистрират в една и съща стая. Когато докторът със своята докторша, цъфнали в усмивка, влязоха в нея, видяха първо предупредителния плакат на стената:

ЧРЕЗ ЦЕЛУВКИТЕ СЕ ПРЕДАВАТ ИНФЕКЦИИ!

До него висяха адресът на едно погребално бюро и привлекателна картинка, на която бяха изобразени хилядократно увеличени бледи спирохети, бойки гонококи и пръчиците на Кох. Очарователно кътче за венчавки.

В ъгъла имаше мръсна като партенка изкуствена палма в зелено сандъче. Това беше дан на времето. Тъй да се каже, озеленяване на цеха. За подобни неща вечерният вестник пише с едва прикрит възторг: „Сухуми в Москва. Гражданските отделения се премениха.“

Служителят разглежда документите на младата двойка и неочаквано ѝ ги върна.

— Не можем да ви регистрираме.

— Как така да не можете? — разтревожи се докторът.

— Не може, защото паспортът на вашата гражданка е издаден в Одеса. А ние записваме само с московски паспорти.

— И какво да направя?

— Не знам, гражданино. По паспорти от други градове не регистрираме.

— Значи не мога да се влюбя в момиче от друг град?

— Не ми викайте, моля. Ако всички се разкрещат...

— Не ви викам, но така излиза, че имам право да се ожения само за московчанка. Как може да се иска такова нещо, щом става дума за любов?

— Ние не се занимаваме с любовта, гражданино, а регистрираме бракове.

— Но какво ви влиза в работата кого съм харесал? Да не сте регулировчик на семейното щастие? Или направлявате движенията на душата?

— По-кратко по въпросите на регулирането на движението, гражданино.

— Тъпчете цветята на любовта! — изкрещя докторът.

— Я не хулиганствайте!

— Аз пък ви казвам, че ги тъпчете!

— Я не нарушавайте реда!

— Аз ли го нарушавам? Излиза, че любовта вече не е велико чувство, а просто нарушение на реда? Добре. Да си тръгваме, Люся.

Като се озова на улицата, проваленият кандидат-съпруг дълго не можа да се успокои.

— Абе това хора ли са? Това човек ли е? Същинска Баба Яга с дървения крак. Какво да правим сега?

Беше толкова развълнуван, че на девойката ѝ домъчня.

— Знаеш ли какво — каза тя, — ти ме обичаш и аз те обичам. И ти не си лицемер, и аз не съм. Ще си живеем така.

И наистина, ако се замислиш, с любимия и колибата е рай.

Заживяха „така“.

Но с любимия, другари, и раят в колиба е възможен само в случай че любимата му е регистрирана в тази колиба и управителят на колибата я е вписал в домовата книга. В противен случай вариантите са твърде мрачни.

А любимата не я записаха, защото нямаше московски паспорт. А московски паспорт можеше да получи само като съпруга на доктора. Но тя не му беше жена. А гражданското можеше да я признае за съпруга само след показване на московски паспорт. Но не ѝ даваха московски паспорт, защото не беше се разписала в гражданското. Но в Москва не може да се живее без жителство. А...

По тези причини раят в колибата още на следващия ден се превърна в ад. Люся плачеше и се стряскаше от всяко чуване по вратата — току-виж косматите портиери нахълтат и я изхвърлят от колибата. Докторът вече не ходеше в амбулаторията си. „Най-добрият приятел“ на Ото Юлиевич Шмит представляваше жалко зрелище. Беше небръснат. Очите му светеха като на псе. Къде сте, топла черноморска нощ, огромна луна и първо щастие?

Най-накрая той взе Люся за ръка и я заведе в милицията.

— Ето — посочи с пръст жена си.

— Какво ето? — попита деловодителят и намести плъстената фуражка на главата си.

— Любимото същество.

— Е, и какво?

— Обожавам това същество и моля да го регистрирате на моята жилищна площ.

Последва тягостна сцена. Тя с нищо не промени онова, което вече знаем.

— Какви доказателства още са ви нужни? — горещеше се докторът. — Много я обичам. Честна дума, не мога да живея без нея. Ако искате, мога и да я целуна.

Двамата млади, угоднически втречени в деловодителя, се целунаха с треперещи устни. В милицията се възцари тишина. Чиновникът свенливо се обърна и рече:

— Ами ако бракът ви е фиктивен? Може би тази гражданка просто желае да се установи в Москва.

— А не може ли и да не е фиктивен? — проплака „щастливият“ съпруг. — Не помислихте ли за това? Вие налагате глоби и за едно строшено стъкло, а аз кого да глобя за разбития си живот?

С една дума, докторът избра високия тон и не го остави, докато не се изясни, че щастieto все пак е възможно, че има изход. Достатъчно е да отидеш до местожителството на любимата, чак до Одеса, само на някакви си четиристотин и дванайсет километра, и всичко ще се оправи. С московския паспорт гражданското в Одеса ще регистрира поривите на доктора и престъпната любов най-после ще бъде узаконена.

Какво пък, любовта винаги иска жертви. Налагаше се да се жертват — да вземат заем за билетите и да измолят допълнителен отпуск, за да решат семейните си проблеми.

Но докторът още не знаеше най-страшното — не знаеше, че Баба Яга не е само в гражданското, че го причаква и на гарата.

Тук ще пропуснем шестнайсетте страници драматично описание за това, как младите съпрузи закъсняха за влака. Всъщност какво ли толкова има за описване. Всички знаят, че в Москва няма нищо по-лесно от това да закъснееш за някъде.

Като настани своята печална Люся върху куфара, докторът изтича да презавери билетите. Тази авантюра обаче се оказа неосъществима. НКПС ревностно защитаваше интересите на железниците и беше забранило презаверките.

— И какво ще стане сега? — възкликна докторът.

— Билетите ви изгоряха — го информира Баба Яга. — Такова е нареждането. Щом сте закъснели за влака, значи са изгорели.

— Че ние да не сме закъснели нарочно?

— Кой ви знае? Дали е нарочно или не, това нас не ни засяга.

— Ама нали, откакто съществуват железниците, винаги са ги презаверявали?

— Правилата се промениха, гражданино.

— И освен това нямам никакви пари. Сега просто не мога да замина.

Баба Яга тактично си замълча.

И човекът, който така злостно пречеше на спокойната работа на почтените учреждения, се помъкна залитайки обратно и като седна до своята Люся, потъна в мрачни размишления. Мислено се връщаше към миналите си постъпки.

„Ох, какво зло съм извършил? Е, заминах в отпуска, срещнах едно хубаво момиче, влюбих се с цялата си душа, поисках да се оженя. Но не става и не става. Наредбите не позволяват.“

Ако се създават правила, които само усложняват живота на съветските хора, безсмислени правила, които изглеждат нужни и важни само на бюрото на бюрократа, за мастилницата, а не за живите хора, няма съмнение, че те са създадени от някоя Баба Яга, от човек, който си представя живота само в едно измерение и не познава нито дълбочината, нито обема му.

Ако някой зад учрежденската бариера спазва някое глупаво, вредно правило и знае, че е така, но се оправдава с това, че е малък човек и от него нищо не зависи, значи и той е Баба Яга. У нас няма и не може да има малки хора. Ако вижда, че правилото създава неудобства и огорчения, той е длъжен пръв да постави въпроса за отмяната, преразглеждането, подобрението на това правило.

Ами докторът? Къде се дяна милият честен доктор? Кой знае! Сигурно тича с разни справки при Баба Яга, за да оформи закучилата се сватба. А може и да не тича вече, да се е уморил и да е зарязал всичко. Любовта също си има край. А може би и вярната Люся е избягала с някой закупчик в Сизран или Актюбинск, където е по-лесно да сключиш брак.

Във всеки случай докторът е сгрешил още в началото.

Преди да прошепне на любимата „Обичам те“, е трябвало решително и сухо да каже: „Покажете си документите, гражданинко.“

По време на подготовката на книгата „Падащи баби“ за публикация в „Моята библиотека“ се натъкнах на непростим гаф на екипа на книгоиздателска къща „Труд“: три разказа — „Писмо“, „За равновесието“ и „Грехопадение, или познанието за доброто и злото“ — погрешно са издадени под авторството на Илф и Петров. Моята проверка установи, че тези творби всъщност са на Даниил Хармс. Оставям без коментар „професионализма“, проявен от въпросната книгоиздателска къща. Ние от „Моята библиотека“ представяме текстовете с тяхното автентично авторство.

NomaD

Издание:

Даниил Хармс, Илф & Петров. Падащи баби

КК „Труд“, 2001

Кн. 18 от поредица „Колекция „Хумор““

Библиотечно оформление и корица: Виктор Паунов, 2001

ISBN: 954-528-231-2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.